

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
TEISĖS TEORIJOS IR ISTORIJOS KATEDRA

Dieninės studijų formos
V kurso taikomosios jurisprudencijos
studijų atšakos studentės
Svetlanos Jefimovos

MAGISTRO DARBAS

TEISĖKŪROS REGLAMENTAVIMAS IR PROBLEMOS
LIETUVOS RESPUBLIKOJE

Vadovas: lekt. dr. Remigijus Šimašius

Recenzentas: doc. dr. Jevgenij Machovenko

Vilnius, 2007

Turinys

Įvadas	3
Teisėkūros sampratos problematika.....	8
Istorinės raidos įtaka teisėkūros reglamentavimui	8
Teisėkūros samprata ir subjektai	9
Pamatinių teisėkūros principų taikymo ypatumai Lietuvos Respublikoje.....	19
Svarbiausi teisėkūros reglamentavimo Lietuvos Respublikoje aspektai	25
Iniciavimas	29
Teisės aktų vertinimas bei efektyvumo problema.....	38
Teisės akto rengimas ir svarstymas.....	41
Priėmimas.....	45
Išvados	51
Šaltiniai	52
Santrauka.....	56
Summary	57
Priedai	58

Ivadas

Teisės normos kuriamos tuomet, kai iškyla būtinybė reguliuoti tam tikrus visuomeninius santykius, derinti interesus šiems santykiams besivystant ir spręsti iškilusias problemas, taip pat keičiant jau esamą reguliavimo mąstą, pobūdį. Būtent teisėkūros procese iškilusios idėjos tampa realiai veikiančiomis teisės normomis. Kaip ir teisė, taip ir teisėkūra yra sudėtingas, daugiapakopis socialinis, reiškiny, turintis didelę įtaką įvairiose visuomenės gyvenimo srityse. Svarbus ne tik pats teisėkūros procesas, bet ir paties proceso rezultatas – teisės normos, kuriomis reguliuojami demokratinėje visuomenėje susiklostę santykiai, siekiama žmogaus teisių apsaugos, gyvenimo kokybės, organizuotos socialinės tvarkos, tad tinkama teisėkūra – pradinis viso to pagrindas.

Teisės normų kūrimas turinio prasme iš esmės yra politinio proceso rezultatas, tuo labiau, kad šiuolaikinės demokratijos doktrinos skelbia, jog kiekvienas pilietis gali dalyvauti valstybės valdyme, tuo pačiu daryti įtaką ir teisės turiniui. Tačiau įtaką teisėkūrai daro ne tik politiniai, socialiniai, ekonominiai veiksniai, bet ir vidinė teisės struktūra. Teisėkūrą nusakančios procedūros ir jų įtvirtinimas tam tikrose teisės normose ypač svarbios kaip teisinio tyrinėjimo objektas. Pasak H. Kelsen „kiekvienas teisėkūros aktas turi būti ir teisės taikymo aktas: kad jį būtų galima laikyti teisinės bendruomenės aktu, jis turi būti ankstesnės teisės normos taikymo aktas“.¹

Darbo objektas. Šiame darbe tiriamas teisėkūros reglamentavimas bei teisėkūros problematika Lietuvos Respublikoje – tai darbo objektas bendrąja prasme. Jau pats darbo pavadinimas suponuoja tam tikrą objekto dualumą: visų pirma tiriamas reglamentavimas ir reglamentavimo problemos (teisinis lygmuo), antra – teisėkūros kaip praktinio proceso problemos. Problema apibrėžiama kaip uždavinys, išskylantis tikslingoje žmonių veikloje (teisėkūros šiuo atveju) ir reikalaujantis tam tikro sprendimo.²

Pažymėtina, kad šio darbo tema – tiek teisėkūros reglamentavimas, tiek jos problemos – yra gan plati. Tad reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad darbe tema bus plėtojama neišeinant už pozityviosios teisės nustatytos teisėkūros sampratos ribų. Pozityvizmas, įstvirtinęs ir Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje, remiasi nuostata, kad teisės turinį nulemia įstatymo leidėjo valia, kad teisė – sankcionuotos jėgos palaikoma tvarka. Remiantis pastarąja idėja, teisėkūra bus nagrinėjama siaurąja prasme, kaip įstatymų leidybos procesas; įgaliotų subjektų veikla, kuria siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti teisės normas, įtvirtintas įstatymuose, atsižvelgiant į visų visuomenės narių teisių ir teisėtų interesų apsaugos bei įgyvendinimo poreikius. Šiuo atveju teisėkūros

¹ Kelsen H. Grynoji teisės teorija: Eugrimas, 2001, P. 201

² Kinderys R. Tarptautinių žodžių žodynas: Alma littera, 2001

samprata labai artima įstatymų leidybos sampratai, tačiau nėra visiškai tapati. Plačiau sampratos problematika bus aptariama antrajame darbo skyriuje³.

Apibendrinant, šio darbo objektas: normos, reglamentuojančios teisėkūrą arba įstatymų leidybos procesą; jame kylančios aktualiausios bei reikšmingiausios problemos nuo teisinės idėjos suformulavimo iki teisės normos priėmimo ir paskelbimo, tiek reglamentavimo, tiek pačių procedūrų lygmenyje.

Siekiant aiškaus konteksto, analizuojant šiame procese kylančių problemų priežastis, visų pirma bus aptariama pati teisėkūros samprata bei jos ribos, taip pat teisėkūros subjektai, apžvelgiama istorinių aplinkybių įtaka dabartinei situacijai. Pažymėtina, kad Lietuvos teisėkūrą galima būtų nagrinėti dviem lygmenimis – nacionaliniu ir Europos Sąjungos, tačiau pastarojo aspekto darbo objektas neapima ir nebus nagrinėjamas darbe; tema liečia tik nacionaliniu lygmeniu vykstančius procesus.

Darbo metodai. Svarbiausi darbe naudojami metodai yra: lingvistinis, loginis, sisteminis, istorinis, lyginamasis, statistinis, taip pat daugelis kitų, ne tokių reikšmingų kaip minėtieji. Tiriant norminių teisės aktų, teismo sprendimų, nutarimų tekstus visų pirma remiamasi lingvistiniu metodu. Didelę darbo dalį sudaro teisės aktų, reglamentuojančių teisėkūrą analizė – norminis pobūdis lemia loginio ir sisteminio metodo naudojimą. Sisteminis tyrimo metodas pasitelkiamas nagrinėjant tiek norminius teisės aktus, tiek teismų praktiką: analizuojami sisteminiai norminių teisės aktų ryšiai, teismų išaiškinimai, jų tarpusavio ryšiai, santykis su atskirais mokslininkų darbais. Loginis metodas papildo jų tarpusavio ryšio atskleidimą, santykį su kitais šaltiniais, kuriais remiamasi darbe. Istorinis, lyginamasis metodas padeda atskleisti istorinį kontekstą, sąsajas su užsienio šalių patirtimi. Vertinant realią faktinę teisėkūros situaciją Lietuvoje naudojamas statistinis metodas.

Aktualumas. Trivialu, kad teisėkūros kaip tam tikro teisinio proceso tikslas turėtų būti teisinės valstybės siekio bei efektyvių bei veiksmingų teisės normų įtvirtinimas, tačiau Lietuvoje gan dažnai kyla politinių, teisinių diskusijų dėl teisėkūros procedūrų ir jų rezultatų kokybės. Po Nepriklausomybės atgavimo Lietuvoje teisėkūros sistema dar nėra galutinai susiformavusi ir esant dabartinei situacijai, nauji įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai, jų pakeitimai seka sprendžiant ir elementarias kasdienio visuomenės gyvenimo problemas, randančių nemenką atgarsį Lietuvos visuomenėje. Moksliniuose darbuose pabrėžiama, kad susiklostęs teisėkūros procesas vertinamas prieštaringai, trūksta strategijos, o ir jį apibrėžiančios taisyklės toli gražu nėra tobulos (A.

³ Nėra aptariama įvade, kadangi minėtas klausimas reikalauja platesnio paaiškinimo.

Lukošaitis, A. Vaišvila, P. Ragauskas, R. Šimašius)⁴. Nagrinėjamos temos aktualumą pabrėžia 2002 metais Lietuvos Teisės institute Jungtinių Tautų vystymo programos ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos projekto „Parama teisėkūros reformai“ pagrindu atliktas „Kompleksinis teisėkūros būklės Lietuvoje tyrimas“. Tyrimo rezultate pateikta išvada, kad Lietuvos teisėkūros sistemą nėra pakankamai efektyvi, o jos efektyvumui užtikrinti turi būti suformuluota pragmatiška teisėkūros doktrina, suprojektuota tą doktriną įgyvendinanti technologija ir sukurta efektyvi informacinė institucinė infrastruktūra, skirta tai technologijai palaikyti. Ir nors nuo tyrimo praėjo jau keturi metai, tačiau problemos liko tos pačios: vyksta diskusijos dėl dažnai neįvertinamos realios situacijos leidžiant įstatymus, dėl to, kad neieškoma alternatyvų numatytam reglamentavimui, bendrų centralizuotų normų tikslingumo, bei pastebima tendencija, kad didėjant įstatymų skaičiui, teisinio tikrumo, aiškumo ir išspręstų problemų skaičius nedidėja. Jei žvelgtume plačiau, be minėtų problemų, teisėkūra dar susiduria ir su naujais iššūkiais – sparčia rinkos ekonomikos, modernių technologijų plėtra, globalizacija. Valstybės teisėkūros institucijų ir valstybės kuriama teisė praranda savo autoritetą, jos įprastinė sąvoka išsiplėtusi ir tarsi yra priversta vyti greitai besikeičiančius visuomeninius santykius. Sunku netgi įvardyti pačios teisės ribas, tiek teisės kūrimo būdus: pavyzdžiui soft law, „teismų teisė“. Teisėkūros problemos pasireiškia tiek teorinėje, tiek praktinėje plotmėse, jos turi būti analizuojamos ir sprendžiamos.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Darbo tikslas – sistemiškai išnagrinėti bei įvertinti teisėkūros reglamentavimą Lietuvos Respublikoje, apibendrinti svarbiausias teisėkūros procese kylančias problemas. Siekiant užsibrėžtų tikslų iškeliami darbo uždaviniai:

- a) aptarti teisėkūros sąvokos, subjektų, jų įgaliojimų bei faktinių vaidmenų probleminius aspektus;
- b) analizuojant šiuo metu Lietuvos Respublikoje galojančius teisės aktus, išnagrinėti paskirų teisėkūros (įstatymų leidybos) stadijų reglamentavimą;
- c) identifikuoti pagrindines reglamentavimo bei praktines teisinio pobūdžio problemas, jų priežastis, galimus sprendimo būdus.
- d) atskleisti teisėkūros reglamentavimo įtaką minėtoms problemoms, aptariant statistinius duomenis bei praktinius pavyzdžius.

⁴ Lukošaitis A. Parlamento institucionalizacija ir teisėkūros procesas: Lietuvos atvejis. Vilnius, 2005
Ragauskas P. Įstatymų leidyba Lietuvoje. Samprata ir institucinis modelis. Vilnius, 2005
Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius, 2002
Šimašius R. Teisėkūra ir teisės socialinis veiksmingumas // Jurisprudencija. T. 54, 2004

Originalumas. Kalbant apie teisėkūros sąvoką – šio tyrimo objektas gan universalus, įvairiose demokratinėse šalyse bendri teisėkūros principai bei doktrininis pagrindas sutampa, nors Lietuvoje ši sritis gan specifiška. Darbų teisėkūros tema nėra daug, bet jei kalbėtume apie mokslinio nagrinėjimo objektą – jis nėra visiškai naujas.

Šis magistrinis darbas išsiskiria parinktų tyrimo metodų sinteze – nagrinėjamos Seimo stenogramos, Seimo teisės departamento išvados, statistiniai duomenys, pateikiamas jų įvertinimas bei autoriaus nuomonė, gairės įvardytoms problemoms spręsti. Atlikti tyrimai suteikia žinių apie tai, kuriuose teisėkūros etapuose kyla daugiausia reglamentavimo ar praktinių problemų, kokiuose procesuose reglamentavimas „prasilenkia“ su praktika. Taip pat parodo, kad tam tikros problemos, kurias įvardija kiti autoriai, yra pervertintos. Siekiama nustatyti kuria linkme krypsta teisėkūros mąstai, kokybė šiandieninėje Lietuvoje.

Paminėtina, kad faktinei situacijai daugiau dėmesio buvo skiriama 2000-2003 metais. Turint omenyje teisėkūros dinamiką, jo tobulinimo siekius, galima teigti, kad šiame darbe bus nagrinėjami naujesni kokybiniai bei kiekybiniai rodikliai: iškeltoms hipotezėms patvirtinti ar paneigti, jie lyginami su minėtų rodiklių pokyčiais ankstesniais metais.

Darbas pradedamas nuo bendro teisėkūros sampratos, subjektų bei principų aptarimo, toliau struktūra konstruojama atsižvelgiant į atskiras teisėkūros stadijas, tuo pačiu aptariant ir problemas. Esamų darbų teisėkūros tema Lietuvos Respublikoje kontekste darbas yra originalus. Užsienio autorių darbuose ši tema nenagrinėta, tyrimų nėra, užsienio autoriams tai nėra aktualu. Vilniaus Universiteto Teisės fakultete 2004 – 2006 metais analogiška tema magistrinių darbų nebuvo apginta.

Darbo šaltiniai. Išsamių, sisteminių tyrimų, monografinio, kompleksinio pobūdžio mokslinės literatūros šia tema nėra labai daug. Nemaža dalis darbe nagrinėjamų praktinių problemų buvo analizuotos įvairių Lietuvos autorių darbuose. Paskiri probleminiai teisėkūros aspektai gana dažnai nagrinėjami Vilniaus Universiteto periodiniame leidinyje „Teisė“, taip pat žurnaluose „Justitia“, „Jurisprudencija“ ir „Teisės problemos“. Svarbesnė literatūra, kuria remiamasi šiame darbe – P. Ragausko monografija „Įstatymų leidyba Lietuvoje. Samprata ir institucinis modelis“, A. Dapšio ir P. Ragausko straipsnis „Teisės problemose“ 2000 metų Nr.2 „Lietuvos teisėkūros būklė ir perspektyvos“. Svarbi visa 2000 metų konferencijos „Teisės sistemos reforma: teisėkūros problemos“ medžiaga paskelbta minėtame žurnalo numeryje. Nagrinėjant teisėkūrą

teoriniu lygmeniu, remiamasi – R. Dworkin „Teisės imperija“⁵, H. Kelsen „Grynąja teisės teorija“⁶. Taip pat svarbu paminėti būtų teisės teoretikų A. Vaišvilos, S. Vansevičiaus, R. Z. Livšic monografijas⁷.

Tiriant teisėkūros reglamentavimą, buvo remiamasi Lietuvos Respublikos Konstitucija⁸, kaip pagrindiniu teisėkūros šaltiniu. Svarbesni šaltiniai iš norminių teisės aktų būtų: Seimo statusas⁹, Vyriausybės įstatymas¹⁰, įstatymas “Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos”¹¹, Įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymas¹², Teisėkūros tobulinimo metmenys¹³ ir daugelis kitų. Taip pat naudojamos įvairių institucijų oficialių interneto svetainių duomenimis, statistika bei Konstitucinio teismo nutarimais, turinčių nemažą įtaką pozityviajai teisėkūrai. Taip pat labai svarbus įvairių teisės aktų *travaux préparatoires* (Seimo posėdžių stenogramų, įstatymų projektų aiškinamųjų raštų) nagrinėjimas..

⁵ Dworkin R. Teisės imperija. Vilnius: LRS, 2005

⁶ Kelsen H. Grynoji teisės teorija. Vilnius: Eugrimas, 1998;

⁷ Vancevičius S. Teisės teorija. Vilnius: Litimo, 2000

Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2002

Лившиц, Р. З. Современная теория права : Краткий очерк. 1992

⁸ Valstybės Žinios. 1992. Nr. 31

⁹ Valstybės Žinios. 1994 m. Nr. I-399

¹⁰ Valstybės Žinios. 1994. Nr. I-464

¹¹ Valstybės Žinios. 1995. Nr. I-872

¹² Valstybės žinios, 1995, Nr. 41-991

¹³ Valstybės žinios. Nr. 134-5066

Teisėkūros sampratos problematika

Istorinės raidos įtaka teisėkūros reglamentavimui

Prieš nagrinėjant teisėkūros sąvokos problematiką Lietuvoje, tikslinga trumpai apžvelgti ir jos istorinį tęstinumą – kaip vieną iš veiksnių, nusakančių kas įtakojo būtent tokį pasirinktą teisėkūros modelį ir teisinės sąmonės formavimosi įtaką teisėkūrai: didelę reikšmę susiklosčiusiam teisėkūros modeliui padarė perėjimas iš planinės ekonomikos į liberaliąją, gilesnių teisėkūros tradicijų nebuvimas.

Teisėkūra savo moderniąją prasmę įgavo visai neseniai, nors sąmoninga teisinė kūryba buvo įsitvirtinusi jau nuo seniausių laikų. Teisėkūros šaknys - LDK privilegijų ir statutų teisė, kuri išsivystė iki Seimų priimamų teisės aktų.

1918 metų vasario 16-osios aktas tapo svarbiausiu atkurtos Lietuvos valstybės konstitucinę reikšmę turėjusiu aktu, kuriuo iš esmės remiasi moderniosios Lietuvos valstybės buvimas. Nuo 1918-11-02 Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos Pamatinių Dėsnių priėmimo faktiškai prasidėjo Lietuvos valstybės tarybos įstatymų leidžiamoji veikla. Po to sekė Lietuvos Steigiamojo Seimo priimta Laikinoji Lietuvos Valstybės Konstitucija 1920-06-02 bei Lietuvos Valstybės Konstitucija 1922-08-01, Konstitucijos keitimai 1928 metais bei 1938 metais. Pastaroji Konstitucija buvo pripažinta galiojanti iš karto po Nepriklausomybės atgavimo 1990-03-11. Ta pačią dieną Aukščiausioji Taryba priėmė įstatymą „Dėl Lietuvos Respublikos Laikinojo Pagrindinio Įstatymo“. Dokumente buvo suderinta 1938 m. Lietuvos Konstitucija su pakitusiais politiniais, ekonominiais visuomeniniais santykiais. Laikinojo Pagrindinio Įstatymo turinyje buvo nemažai 1978 m. LTSR Konstitucijos nuostatų, žinoma, griežtai atmetant bet kokias užuominas apie politinius Lietuvos ryšius su Sovietų Sąjunga ir tai buvo objektyvi būtinybė. Okupacijos metais Lietuva neturėjo nacionalinės teisės sistemos, tad po Nepriklausomybės atgavimo, teko intensyviai ją kurti. 1938 metų Konstitucijos (nors ir trumpalaikis) atkūrimas vertintinas kaip siekis išlaikyti teisėkūros tradicijos tęstinumą, įtakos turėjo ir 1920-1940 metų teisinė politinė mintis. 1992-10-25 įvykusio referendumo metu Lietuvos piliečiai pritarė dabar galiojančiai Lietuvos Respublikos Konstitucijai – jos priėmimas sudarė teisinį pagrindą naujai sistemai kurti.

Nuo to laiko teisėkūra įgavo dabartinį pavidalą – prasidėjo reikšmingiausias teisėkūros raidos etapas. 1993 metais priimti „Teisinės sistemos reformos metmenys“ numatė du teisinės sistemos reformos etapus – teisinių pamatų formavimą, materialinės bazės kūrimą bei teisinių institucijų, jų sistemos pertvarkymą ir sukūrimą. Tačiau pasak S. Stačioko „juose pasigendama Konstitucijos, kaip pagrindinės teisinės sistemos ašies, ir

šios reformos tiksluose iškreipiama Konstitucijoje įtvirtintų fundamentalių vertybių esmė.¹⁴ 1990-1992 metais būdingas didesnis dėmesys viešajai teisei – Lietuvoje buvo formuojama visa politinės valdžios sistema. Priimta daug fundamentalių įstatymų, žinoma, stipriai darant įtaką ankstesnei sistemai. 1993-1997 metais vyko itin intensyvi įstatymų leidyba – Konstitucija numatė pagrindinius teisės normas bei principus, reikėjo juos įgyvendinti. Seimas tik 1997 metais įstatymu nutraukė visų sovietinių įstatymų galiojimą Lietuvoje ir paliko galioti tik tuos, kurie laikinai įrašyti į specialų sąrašą. Prasidėjo visapusiškas teisės derinimas su Europos Sąjungos *acquis*, vis platesnis prisijungimas prie tarptautinių privatinės teisės aktų, iškėlę sunkius uždavinius Lietuvos Respublikos teisėkūrai.

Lietuvos teisės sistema vystėsi gan sparčiai ir, kaip matysime iš tolesnio tyrimo, dar iki šiol jaučiami greito, skubaus vystymosi padariniai tiek teisės aktų leidybos gausos, tiek proceso eigos prasme. Dėl minėtų istorinių aspektų nuo pat 1992 metų teisėkūra, įstatymų leidyba Lietuvoje vienas iš prioritetų – visos teisės sistemos kūrimo atžvilgiu. Tuo pačiu ir viena labiausiai problematiškų valstybės veiklos sričių. Istorinės aplinkybės lemia, kad Lietuvos visuomenės teisinėje sąmonėje vis dar gajus požiūris, kad teisėkūra yra išimtinai valstybės, jos institucijų teisė bei pareiga, tačiau kalbant apie šiuolaikinę teisę, ji neturėtų būti vertintina kaip absoliučiai priklausoma nuo valstybės. Valstybė, pats valstybinis aparatas yra apribotas teisės, tai tarsi formalus laisvės ir lygybės lygmuo. Valstybė gali monopolizuoti įstatymų leidybą, bet ne visą teisėkūrą. Kaip pažymėjo R. Bakševičienė „visa tai susiję su dabarties visuomenės ir teisininkų, kurie yra dalis visuomenės, atsižvelgimu į gyvenimo realijas, praktinius dalykus, kurie sparčiai besivystančioje Lietuvos valstybėje yra greitesni negu teorinė – teisinė mintis. Ta pačia, „gyva“ linkme krypta ir įstatymų leidyba.“¹⁵

Teisėkūros samprata ir subjektai

Kaip minėta šio darbo įvade, galima būtų diskutuoti ir dėl pačios teisėkūros sąvokos apibrėžimo. Lietuvos autorių teoriniu lygmeniu ji nėra išsamiai nagrinėta, o ir pats „teisėkūros“ terminas nėra prigijęs, nėra dažnai oficialiai vartojamas (be teisės teorijos vadovėlių, Teisėkūros tobulinimo metmenų, minimas dar keliuose Konstitucinio

¹⁴ S. Stačiokas Lietuvos teisės sistema: raida ir perspektyvos // Justitia. 1996. Nr 4, P. 6-7

¹⁵ Bakševičienė R. Teisės vertinimo suvokimas Lietuvoje: istorinės prieigos, šiandienė situacija, ateities gairės // Teisė, Vilnius, 2004. Nr. 50, P. 35

teismo nutarimuose¹⁶). Net gi yra iškilę klausimų ar šis terminas yra vartotinas, lingvistiškai taisyklingas.¹⁷ Paprastai teisinėje literatūroje, teisės aktuose, Konstitucinio Teismo sprendimuose jis pasitarnauja kaip įstatymų leidybos sinonimas (o ir užsienio kalbose jis vienareikšmiškai verčiamas kaip įstatymų leidyba pvz. teikiamas Europos terminų žodyne “Eurovoc”: liet. Teisėkūra, angl. Legislation, vok. Gesetzgebung, pranc. Legislation, literatūroje taip pat naudojami šie terminai). Ir tai yra gan pagrįsta pozicija. Tačiau ar tai yra viena ir ta pati sąvoka? Doktrinoje yra įvairių nuomonių, tačiau tarp šių sąvokų esminių skirtumų visgi nei vienas autorius neišskiria. Ir diskusijose galima pastebėti, kad nagrinėjant pagrindinius teisėkūros principus, subjektus bei problemas, kalbama ne apie ką kitą, o įstatymų, kartais ir poįstatyminių teisės aktų leidybą.

S. Vancevičius teisėkūrą įvardija kaip „vieną iš svarbiausių valstybės funkcijų, jos veiksmingumo forma, kurios paskirtis – kurti, keisti, panaikinti ir tobulinti vientisą, darnią teisės normų sistemą, reguliuojančią įvairius visuomeninius santykius. Socialiniu požiūriu teisėkūra yra tautos valios diegimas į įstatymus, jos įforminimas įvairiuose teisės aktuose ir bendrojo privalomojo pobūdžio suteikimas įstatymuose esančioms taisyklėms.“¹⁸ Vienareikšmiškai kalbama apie įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų leidybą. A.Vaišvilos nuomonė remiasi panašiais atraminiais taškais: „teisėkūra – teisinio reguliavimo priemonių gamyba“¹⁹ ir pats procesas prasideda nuo „teisinės sąmonės ribų peržengimo“, o pats idėjos – projekto pavertimas teisinio reguliavimo priemonėmis ir yra teisėkūros procesas. Tai pakankamai platus teisėkūros apibrėžimas: subjektams priskiriama ir tauta, ir valstybė, tik šiam procesui įgyvendinti, pasiekti tikslą, būtinas valstybės įsikišimas – juridizuojami socialiniai visuomenės interesai, jie tampa institucinės teisės dalimi. Įdomu ir tai, kad prie teisėkūros subjektų A. Vaišvila vienareikšmiškai priskiria teismus.²⁰ Šis diskusinis klausimas bus aptariamas kitame darbo skyriuje, tačiau jau dabar aiškus teorijos nenuoseklumas – sąvoka įstatymų leidyba naudojama kaip teisėkūros sinonimas²¹, tad jei teismai įvardijami kaip teisėkūros subjektai (tiesiogiai neleidžiantys nei įstatymų, nei poįstatyminių teisės aktų) tuomet nėra ir loginio pagrindo būtų šiuos du terminus tapatinti. Lietuva nėra bendrosios teisės šalis, kuriose teismo sprendimai – vienas pagrindinių teisės aktų ir teismai neabejotinai priklauso teisėkūros subjektų ratui.

¹⁶ Konstitucinio teismo nutarimas Dėl alkoholio ir tabako reklamos. Valstybės žinios. 1997. Nr. 15-314

Konstitucinio teismo nutarimas Dėl teisės aktų skelbimo tvarkos. Valstybės žinios. 2003. Nr. 103-4611

¹⁷ Teisinės kalbos tobulinimo naujovės // Teisės problemos. Vilnius. 2004. Nr. 2, P.35 “Terminas “teisėkūra” yra taisyklingos darybos. Tai daiktavardžio “teisė” ir veiksmavardžio “kurti” dūrinys.”

¹⁸ Vancevičius S. Teisės teorija. Vilnius. 2000, P. 177

¹⁹ Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius, 2002, P. 233

²⁰ Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius, 2002, P. 224

²¹ Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius, 2002, P. 228

Iš esmės, kaip ir visos pamatinės teisės sąvokos taip ir teisėkūra, yra priklausomos nuo bendros vyraujančios teisės sampratos, doktrinos. Lietuvoje istoriškai išsiskiriančias pozityvistinis teisės suvokimas teigia „kad teisę kuria eksplicitiška socialinė praktika arba institucinis sprendimas; jis atmeta romantiškesnę sunkiau suprantamą idėją, jog teisėkūra gali būti implicitiškos bendrosios ar kolektyvinės valios produktas.“²² Pozityvistai H. L. A. Hartas, H. Kelzenas kalba apie įstatymų leidybą. Pasak jų – teisė kyla tik iš valstybės, iš suvereno galia paremtų ir įtvirtintų teisės normų. Pozityvizmas pripažįsta tik oficialią normatyvinę tvarką ir atmeta bet kokias spekuliatyvias prielaidas: „šiuolaikinėje teisinėje tvarkoje bendrųjų normų kūrimas (reguliuojamas materialios konstitucijos²³) savo pobūdžiu yra įstatymų kūrimas.“²⁴

Kontrastą sudarytų F. A. Von Hayek pozicija. Pasak jo, įstatymų leidyba – „vėlyvas išradimas, bet prilygstantis ugnies ir parako.“²⁵ F. A. Von Hayek nuomone teisė yra senesnė už įstatymų leidybą ir egzistavo dar iki to, kai žmogus suvokė, kad gali ją sąmoningai kurti, kad gali perduoti, deleguoti šias išimtinės teisės tam tikrai sociumo grupei. Dauguma tų taisyklių galioja ir dabar kaip paprotinės normos dinamika (įtvirtintos arba ne), o teisę kuria rinkos dėsniai, ji atrandama evoliuciniu būdu, vystantis spontaninei tvarkai. Pasak F. A. Von Hayek teisės kūrimas apskritai remiasi spontanine tvarka, o tokią „išaugusią“ teisę turi koreguoti įstatymų leidyba, idant „spontaniškai besiklostantis procesas nenuvestų į akligatvį“.²⁶ Naujų taisyklių įtvirtinimas – racionalus, tikslingas procesas. Rinkos tvarka pati save sureguliuoja ir be sąmoningai kuriamų taisyklių. Būtina suvokti, kad įstatymas nėra vienintelis žmonių elgesio regulatorius – dar yra moralė, etikos normos. Belgų mokslininkas L. J. Wintgens²⁷ paantrintų, kad teisės normų kūrimo procesas neturėtų būti aklaiz analizuojamas per suverenumo prizmę, nes taip teisės normų kūrėjas turi teisę nevaržomai spęsti, kokius reikalavimus turi atitikti norma, kad ji taptų veikiančia norma, taip pat nustatyti ir normos turinį. Suverenumas sudaro kliūtis kelti sukurtų normų galiojimo bei jų turinio aiškinimo klausimus. Teorija taip pat neigia ir tai, kad teisės normų kūrimas yra tik politinio proceso dalis. Teisės normų kūrėjas, suvokiamas tik kaip politinis veikėjas, negali būti laikomas įpareigotu (bent jau ne tokiau

²² *Dworkin R.* Teisės imperija. Vilnius: LRS, 2005, P.11

²³ Materialioji Konstitucija pasak H. Kelzeno yra visos nacionalinės teisinės tvarkos pozityvusis teisinis pagrindas. Tai platesnė sąvoka nei formali rašytinė Konstitucija. *Kelsen H.* Grynoji teisės teorija. Vilnius: Eugrimas, 1998, P. 192

²⁴ *Kelsen H.* Grynoji teisės teorija. Vilnius: Eugrimas, 1998, P.197

²⁵ Hayek F. A. V. Teisė, įstatymų leidyba ir laisvė. Vilnius:Eugrimas 1998. I tomas, P. 113

²⁶ Ibid.

²⁷ *Wintgens Luc J.* Legisprudence as a New Theory of Legislation. Presentation for the Special Workshop at the 2003 IVR Congress in Lund, P. 12-14

mastu ir būdu kaip teisėjas) kokių nors teisės normų, net aukščiausio teisės akto – konstitucijos, nes laikomas paklusniu sukurtoms teisės normoms, jis prarastų suverenumą.

Racionalus ir mūsų šalies realijas bei teisėkūros specifika atitinkantis požiūris išdėstytas A. Dapšio ir P. Ragauskos: „plačiąja prasme teisėkūrą arba teisės kūrimą, reikėtų suprasti kaip visos teisės sistemos, jos struktūrinių dalių (teisės idėjų, doktrinos, tradicijų, įstatymų ir kitų teisės norminių aktų, jų realizavimo praktikos, teisinių santykių, teisinės etikos ir kt.) kūrimo bei formavimo procesą apskritai.“²⁸ Plačiąją prasme teisėkūros sąvoka jau apimtų ne tik įstatymų leidybą (Seimo bei tautos vykdoma referendumo, peticijų įstatymų numatyta tvarka), poįstatyminių aktų teisėkūrą, bet ir savivaldos institucijų leidžamus teisės aktus, akademinės veiklos formuojamą doktriną, o taip pat ir sutartinę teisėkūrą (sutarčių normų kūrimas), teismų sprendimus, kuriuose aiškinant esamą teisę, formuluojamos naujos teisinės taisyklės, jų kuriamas teisės tradicijas ir netgi teisinės sąmonės formavimą. Šį požiūrį paremtų ir A. Vaišvilos, R. Z. Livšic teorija. Jų nuomone, teisę kuria tiek tauta, tiek įgaliotos valstybės institucijos, taip pat piliečiai įgyvendinantys savo subjektyvias teises. Teismai taip pat dalyvauja įstatymų leidyboje. Tikslinga trumpai aptarti teisėkūros sampratos subjektus ir vykstančius procesus plačiąja prasme, tam, kad įsitikinti, jog šiuolaikinių teisinių sistemų teisėkūros raidos bendra tendencija – teisės norminių, o ne individualių, aktų leidėjų intensyvi veikla ir kokią nedidelę reikšmę Lietuvoje šie „neformalūs“ teisėkūros būdai turi lyginant su parlamento teisėkūra.

Teoriškai prie teisėkūros priskiriami ir norminio turinio sutarčių sudarymas (t.y. piliečiai įgyvendinantys savo subjektyvias teises). CK 1.89 straipsnis suteikia teisėtai, galiojančiais sutarčiais įstatymo galią ją sudariusiems asmenims, tad teisėkūros subjektais yra praktiškai kiekvienas veiksnus asmuo. Toks teisėkūros sąvokos išplėtimas turi realų teisinį pagrindą: sutartis tarp dviejų ar daugiau subjektų, testamentai, darbo sutartys yra teisės normos, reguliuojančios tų pačių asmenų santykius, tačiau dažniausiai neliečia kitų asmenų teisių ir pareigų (išskyrus pvz. lokalinių teisės aktų, tokių kaip įmonės kolektyvinės sutartys etc.), yra individualaus pobūdžio. Kitaip yra teisės norminio akto išleidimo atveju. Kalbant apie teisėkūros subjektus, paminėtina, kad savivaldybių tarybos bei savivaldybių vykdomieji organai ir institucijos leidžia aktus bei priima sprendimus, kurie yra priskiriami teisės norminiams aktams. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatyme yra numatyta, kad savivaldybės turi teisę pačios ir per Lietuvos savivaldybių asociaciją dalyvauti rengiant įstatymus ir kitus teisės aktus, reglamentuojančius vietos

²⁸ Dapšys A., Ragauskas P. Lietuvos teisėkūros būklė ir perspektyvos // Teisės problemos. Vilnius. 2000 Nr.2, P. 34

savivaldą ar nustatančius savivaldybių funkcijas, dėl parengtų projektų pareikšti savo pasiūlymus ir pastabas. Savivaldos institucijų sprendimai ir potvarkiai gali būti bendrojo arba individualaus pobūdžio, įsigalioja paskelbti vietos spaudoje. Taip pat Konstitucijos 84 str. ir Prezidento įstatymo 15 str. numato ir prezidento teisę leisti aktus – dekretus, įgyvendinant jam suteiktus įgaliojimus. Jie gali būti bendrųjų teisės normų aktai ir taip pat teisės taikymo aktai kaip išaiškino Konstitucinis teismas 2003-12-30 nutarime²⁹. Pastarieji remiasi konkrečiu įstatymu, jį detalizuoja, įgyvendina ir turi įstatymo galią, o bendrųjų teisės normų aktai pagrįsti Prezidento diskrecijos teise. Dėl svarbesnių, Konstitucijos 85 straipsnyje nurodytų klausimų Prezidento dekretus turi tvirtinti atitinkami valstybės pareigūnai (pvz. dėl Lietuvos Respublikos diplomatinė atstovų užsienio valstybėse ir prie tarptautinių organizacijų skyrimo ir atšaukimo - Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas; dėl nepaprastosios padėties skelbimo - Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas ir t.t.). tačiau šiame darbe prezidentas svarbesnis kaip įstatymų leidybos proceso dalyvis.

Pastaruoju metu daugiau diskusijų kyla dėl teismų kaip teisėkūros subjektų. Bendrosios teisės šalyse vienareikšmiškai, galima būtų teigti, kad teismai yra subjektas, tačiau Lietuvoje situacija yra kitokia. Tai svarbu, kadangi pagrindinė teismo funkcija remiantis Konstitucijos 109 straipsnio pirma dalimi – vykdyti teisingumą, tai trečioji valdžia – nepriklausoma ir klausanti tik įstatymo. Jei teismų teisėkūra bet kada galėtų virsti savarankiška, būtų pažeistas valdžių padalijimo principas, kuriuo Lietuvoje yra grindžiama institucinė valstybinės valdžios sąranga. Konstitucinis Teismas yra ne kartą pabrėžęs jo svarbą,³⁰ remiantis šiuo principu prieštaraujančiu Konstitucijai buvo pripažintas ne vienas įstatymas.

Kiekvienoje teisinėje sistemoje yra tam tikrų teisiškai nereguliuotų atvejų, kuriais teisė tam tikru atžvilgiu nediktuoja jokie sprendimo arba jo krypties, taigi ir pati teisė yra iš dalies neapibrėžta, neužbaigta. Pasak H. L.A. Harto „jei tokiu atveju teisėjas turi priimti sprendimą jis tiesiog užuot taikęs jau susiformavusią teisę, turi realizuoti savo diskreciją ir pats kurti teisę tai bylai. Taigi, spręsdamas tokias bylas teisėjas kartu ir kuria naują teisę, ir taiko jau sukurtą, o ši savo ruožtu suteikia jam teisėdaros galias, bet jas ir apriboja“.³¹ Oponuojančia šiuo atveju R. Dworkin nuomone, užbaigta yra ar gali būti ne pati teisė, o jos pozityvistinis vaizdas. Tad jo interpretaciniu požiūriu teisė negali būti

²⁹ Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl Respublikos Prezidento dekreto. Valstybės žinios. 2003. Nr. 124-5643

³⁰ Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl teisės kreiptis į teismą. Valstybės žinios, 1997. Nr. 91-2289; Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl Vyriausybės programos. Valstybės žinios, 1998. Nr. 5-99

³¹ *Hartas H. L. A. Teisės samprata. Vilnius. 1997, P. 417*

neužbaigta, todėl teisėjas niekada neturi progos peržengti jos ribas, priimdamas sprendimą realizuoti teisėdaros galias.³²

Lietuvos teismai vis dažniau savo nutarimuose taiko įstatymo loginę prasmę, bendruosius teisės principus ar net „konstitucijos dvasią“, nusigręždami nuo pažodinio įstatymo raidės taikymo. Tokiu teisės normų aiškinimu neretai sukuriama sąlyginai nauja elgesio taisyklė. Ypač tai pastebima Konstitucinio bei Aukščiausiojo teismų nutarimuose. Be to, į Aukščiausiojo teismo jurisprudenciją (Aukščiausiojo Teismo biuletenyje paskelbtose nutartyse esančius įstatymų ir kitų teisės aktų taikymo išaiškinimus) privalo atsižvelgti teismai, valstybės ir kitos institucijos, taip pat kiti asmenys, taikydami tuos pačius įstatymus ir kitus teisės aktus.³³ Lietuvos teisės teoretikai sutaria ir dėl išaugusios Konstitucinio teismo sprendimų įtakos pozityviajai teisėkūrai pastaraisiais metais.³⁴ Vienareikšmiškai A.Vaišvila išskiria, kad teismai yra teisėkūros subjektai, V. Valančius³⁵, S.Vancevičius³⁶ teigia, kad teismai kūrybiškai taiko, bet ne kuria savarankiškas teisės normas. Tačiau net ir A.Vaišvila sutinka, kad „teisėkūra nėra teisės aiškinimo specifinė paskirtis“.³⁷

Neginčijama, kad teismų vaidmuo šiuo metu yra gan svarus, tačiau teismams nesuteikta teisė leisti norminius teisės aktus, jie yra ir gali būti tik teisėkūros rezultatų aiškintojai, vertintojai. Tokia situacija kyla dėl įstatymų infliacijos, kuomet tinkamas teisės taikymas siejamas su jos aiškinimu. Kuo pasyvesnis ir nekvalifikuotesnis įstatymo leidėjas, tuo labiau didėja trečiosios valdžios – teismo vaidmuo.³⁸ Teismai turi tik atpažinti norminiame tekste teisę, t.y. kūrybiškai ją taikyti, ir nors teismai nepriklausomi, jie ribojami daugeli principų, kurių peržengti negali.³⁹ Teismas tik netiesiogiai veikia pozityviają teisėkūrą - „teismas nekuria teisės, tačiau aiškinimo ir taikymo procese ją plėtoja.“⁴⁰ Tai, kad teismai nekuria teisės įrodo ir tai, kad vienintelis būdas teisėjui veikti prieš įstatymą – kreiptis į Konstitucinį teismą sustabdžius bylą. Įstatymo aiškinimas nesukuria, nepanaikina ir nepakeičia esamos normos, tik apibrėžia jo esmę, veikimo kryptis, aiškinimu gal ibūti užpildomos teisės spragos – teismas negali atsisakyti spręsti bylą jei įstatymas nėra aiškus.

³² *Dworkin R.* Teisės imperija. Vilnius: LRS, 2005. P.6

³³ Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios. 1994. Nr. 46-851), 23 str.

³⁴ *Valančius V.* Teisės aktų leidyba ir teismų praktika // Teisės problemos. Nr. 2. 2000, P. 101

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Vancevičius S.* Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000, P. 178

³⁷ *Vaišvila A.* Teisinis aiškinimas kaip teisės atpažinimas įstatymų tekstuose // Jurisprudencija. Nr.8. 2006, P. 8

³⁸ *Valančius V.* Teisės aktų leidyba ir teismų praktika // Teisės problemos. Nr. 2. 2000, P. 100

³⁹ Kalbama apie Civilinio proceso kodeso II skyriuje įtvirtintus principus.

⁴⁰ *Valančius V.* Teisės aktų leidyba ir teismų praktika // Teisės problemos. Nr. 2. 2000, P. 101

Kalbant apie teisėkūros siaurąją prasmę sąvoką sudaro formalizuotos teisės norminių aktų (teisės šaltinių) kūrimo procesas, kurio pradžia paprastai tapatinama su oficialios teisės aktų rengimo procedūros pradžia. „Šia prasme teisėkūros samprata artima, tačiau ne visiškai identiška teisėdaros ir įstatymų leidybos sampratoms“⁴¹. A. Dapšio, P. Ragauskos nuomone teisėkūros sąvoka dar turėtų apimti ne tik teisės aktų leidybą, bet ir teisės aktų sisteminimą, tvarkymą bei teisinės informacijos teikimą (jų skelbimą). Šiuo išėjties tašku (kaip minėtais aspektais platesniu požiūriu į įstatymų leidybą) ir bus remiamasi darbe nagrinėjant teisėkūros arba kitaip įstatymų leidybos reglamentavimą bei problemas.

Bendraja prasme, socialinių interesų juridizacija prasideda nuo teisinio reguliavimo reiškinių ir procesų pažinimo bei analizės: visuomenės ar įgaliotų valstybės institucijų veikla, kuria siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti teisės normas atsižvelgiant į visų visuomenės narių teisių ir teisėtų interesų apsaugos bei įgyvendinimo poreikius. Po to nustatomas organas ar kitas subjektas, įgalintas parengti vieną ar kitą teisės aktą, vėliau vyksta teisės akto priėmimas, keitimas nustatyta procedūra. Visi šie elementai yra būtini teisingai ir pilnai teisėkūros sampratai. Pasak R. Dworkin: „Teisėkūros teorija turi apimti legitimumo teoriją, aprašančią sąlygas, kuriomis paskiras asmuo arba grupė turi įgaliojimus kurti teisę, bei legislatyvinio teisingumo teoriją, kuri nusako kokią teisę kurti jie įpareigoti.“⁴²

Kaip jau minėta, pagrindiniai teisėkūros siaurąją prasmę subjektai atstovaujamosios demokratijos sąlygomis tiek Lietuvoje, tiek kitose kontinentinės teisės tautos įgaliota institucija – parlamentas ir pati tauta. Dėl šių dviejų subjektų diskusijų tarp teisės teoretikų nekyla. Remiantis Konstitucijos 2 straipsniu „Lietuvos valstybę kuria Tauta. Suverenitetas priklauso Tautai“, o 4 straipsnis nurodo, kad Aukščiausią suverenią galią Tauta vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus. Parlamento teisėkūros funkcija yra deleguotoji, perduota tautos ir nuo jos priklauso, jei ne faktine, tai bent jau ideologine prasme. Tai yra – Seimas yra pagrindinis teisėkūros subjektas Lietuvos Respublikoje, tačiau suverenitetas priklauso tautai. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnis nustato Seimo galią leisti įstatymus, 68 straipsnis nurodo įstatymų iniciatyvos teisę Seimui, Vyriausybei ir Respublikos Prezidentui. Teisėkūros politiką bei raidą planuoja Seimas, Prezidentas pagal patvirtintas Vyriausybės veiklos programas, įgyvendinamas per kiekvienos Vyriausybės darbo kadenciją. Kitos valstybės

⁴¹ Dapšys A., Ragauskas P. Lietuvos teisėkūros būklė ir perspektyvos // Teisės problemos. Vilnius. 2000 Nr.2, P. 34

⁴² Dworkin R. Teisės imperija. Vilnius: LRS, 2005, P.8.

institucijos ir piliečių susivienijimai gali būti įstatymų leidybos subjektai tik kompetentingoms valstybės institucijoms sankcionuojant jų kuriamas elgesio taisykles.

Kalbant apie tautos teisėkūrą, kad nors ji ir yra tikrasis suverenas, tačiau iki šiol tiesiogiai tautos yra priimti tik du teisės aktai – Lietuvos Respublikos Konstitucija bei įstatymas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos. Tai yra demokratinės visuomenės formavimosi pagrindas, tačiau vėlesnė tiesioginė tautos teisėkūra kaip matome praktikoje yra labai labai ribota, nors teisinių galimybių įtvirtinta gausybė. Tokia įstatymų leidyba Lietuvoje gali būti vykdoma keliais būdais:

a) Referendumams yra būdinga tai, kad jis vyksta 300 000 veiksmų piliečių arba Seimo iniciatyva – dalyvauja rinkėjai, kurių valia sudaro įstatymo pagrindą. Patį referendumą galima apibrėžti kaip teisėkūros rūšį, kai pati tauta visuotiniu balsavimu priima Konstitucijos ar konkretaus įstatymo nuostatas, skirtas reglamentuoti vidaus ar užsienio politikai. Referendumu sprendžiami „svarbiausi valstybės bei Tautos gyvenimo klausimai“⁴³. Šios nuostatos numatytos Konstitucijos, detalizuojamos Referendumo įstatymo.⁴⁴ Problema ta, kad jokių kriterijų, nusakančių kas yra „svarbiausias Valstybės ir Tautos gyvenimo klausimas“ nėra. Tai lemia esamos politinės aplinkybės. Referendumo rengimo klausimą visuomet Lietuvos praktikoje sprendė Seimas, nors piliečiai referendumo paskelbimo iniciatyvos teisę gali įgyvendinti tiesiogiai. Tam tikslui iš ne mažiau kaip penkiolikos piliečių, turinčių rinkimų teisę, sudaroma piliečių referendumo iniciatyvinė grupė, kurios atstovas Vyriausiajai rinkimų komisijai pateikia prašymą įregistruoti grupę ir referendumu siūlomo priimti sprendimo tekstą bei preliminariai suderina klausimą dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos posėdžio datos. Referendumui siūlomas įstatymo projektas turi atitikti Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų norminių teisės aktų rengimo tvarkos įstatymo nustatytus reikalavimus. Seimo kanceliarija referendumui siūlomo įstatymo, kito akto ar siūlomo spręsti Valstybės bei Tautos gyvenimo klausimo (sprendimo) tekstui parengti turi užtikrinti paramą, tam pasitelkdama teisės specialistų, tačiau dar nėra praktikos kaip tai turėtų būti įgyvendinta.

Mūsų šalies praktikoje ir įstatyme įtvirtinti privalomieji ir patariamieji referendumai⁴⁵. Sprendžiamieji, kuomet tauta visuotiniu balsavimu priima įstatymus ar jų nuostatas, nėra numatyti. Tad ir praktikoje turi nedidelę reikšmę. Privalomųjų referendumų atvejai reglamentuoti: taip gali būti pakeičiamos Konstitucijos 1 straipsnio nuostatos, kad „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“, I skirsnio

⁴³ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės Žinios. 1992. Nr. 33-1014), 9 str.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos referendumo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės Žinios. 2002. Nr. IX-929

⁴⁵ Ibid. 3 str.

„Lietuvos valstybė“ nuostatos, XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatos, 1992 m. birželio 8 d. Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“ bei Lietuvos Respublikos dalyvavimo tarptautinėse organizacijose klausimai. Privalomieji referendumai gali būti rengiami ir dėl kitų įstatymų ar jų nuostatų, kuriuos siūlo referendumu svarstyti 300 tūkstančių turinčių rinkimų teisę piliečių ar Seimas.⁴⁶ Konsultaciniai referendumai gali būti rengiami kitais svarbiausiais valstybės bei tautos gyvenimo klausimais, dėl kurių pagal įstatymą nėra būtina rengti privalomąjį referendumą, bet juos siūlo svarstyti referendumu 300 tūkstančių turinčių rinkimų teisę piliečių ar Seimas.⁴⁷ Turint omenyje visos referendumo procedūros nelankstumą, trukmę bei kaštus – galbūt ganėtinai populiarius tik tokiose išsivysčiusiose šalyse kaip Šveicarija.

Referendumo atveju, žinoma, garantuojamas maksimalus priimamo teisės akto legitimumas, be to tokiu atveju sprendimo teisė atiduodama labai dideliame ratui žmonių, kurie yra mažiau patyrę (nei tarkim Seimas) dėl to imlesni politinei įtakai ir atspindi viešą nuomonę tam tikru momentu, o vėliau priimto sprendimo jau nebegalima taip lengvai pakeisti. Priimamas galutinis sprendimas, kuris gali būti keičiamas taip pat tik referendumu. Lietuvos praktikoje buvo gan nemažai referendumų, tačiau daugeliu atvejais jais nebuvo pasiektas tikslas – pavyzdžiui 1996 metais Seimo inicijuoti net trys, tačiau visuomenė juos ignoravo, tad sprendimai tokiu būdu nebuvo priimti, tačiau tai jau labiau sietina su politine to meto padėtimi, teisiniai reglamentavimo bei organizavimo aspektai yra suformuluoti tinkamai. Antra vertus, surinkti 300 000 parašų tautai, kuri turi viso apie keturis milijonus piliečių yra gan problematiška.

b) Piliečių teisėkūros teisę taip pat numato specialus Lietuvos Respublikos piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos įstatymas.⁴⁸ Piliečių įstatymų leidybos teisė numatyta ir Konstitucijoje. 10 000 tūkstančių piliečių, turinčių rinkimų teisę, gali teikti Seimui įstatymo projektą. Dėl parengiamųjų veiksnių, susijusių su piliečių įstatymo projekto teikimu Seimui ar sumanymu keisti Lietuvos Respublikos Konstituciją, sudaroma iniciatyvinė grupė iš ne mažiau kaip 10 rinkimų teisę turinčių asmenų. Tokią iniciatyvinę grupę registruoja Vyriausioji rinkimų komisija Referendumo įstatymo nustatyta Lietuvos Respublikos piliečių iniciatyvinės grupės registravimo tvarka. Seimas privalo svarstyti tokią iniciatyvą. Piliečių iniciatyvos realiai nėra ribojamos jokiais teisiniais pagrindais, praktiškai jei negali siūlyti iniciatyvų tik dėl valstybės biudžeto ir taptautinių sutarčių.

c) Taip pat Lietuvos piliečiai turi teisę kreiptis Peticijų įstatymo nustatyta tvarka į Seimą, Vyriausybę ar vietos savivaldos valdžios ir valdymo institucijas (tarybą bei merą)

⁴⁶ Ibid. 4 str.

⁴⁷ Ibid. 5 str.

⁴⁸ Valstybės žinios. 1998. Nr.VIII-1003

su reikalavimais spręsti žmogaus teisių ir laisvių apsaugos ar įgyvendinimo, valdžios ir valdymo institucijų reformavimo bei kitus svarbius visuomenei, savivaldai ar valstybei klausimus. Toks kreipimasis t.y. peticija – raštiškas pareiškėjo kreipimasis į minėtas institucijas su reikalavimais ar siūlymais spręsti Peticijų įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodytus klausimus, kai tam reikia priimti naują teisės aktą, pakeisti, papildyti ar pripažinti netekusiu galios galiojantį teisės aktą ir kai peticijų komisijos tokį kreipimąsi pripažįsta peticija.⁴⁹ Būtina atkreipti dėmesį ir į Peticijų įstatymo 3 straipsnį, kuris nurodo, kokie klausimai kreipimesi gali būti keliami: kreipimesi galima siūlyti spręsti bet kokį klausimą, išskyrus 3 straipsnio 2 dalyje pateiktą draudimą, kad kreipimesi negali būti keliami tokie reikalavimai ir siūlymai, kurių išsprendimas varžytų kitų žmonių teises ir laisves, grėstų Lietuvos valstybės nepriklausomybei, teritorijos vientisumui, konstitucinei santvarkai. Peticijų komisija, pripažinusi kreipimąsi peticija, toliau nagrinėja jos klausimus ir pateikia išvadas, tačiau visgi praktikoje šiuo metu dar dažnas atvejis kuomet peticijos atmetamos vien dėl formalių reikalavimų.

Tuo atveju, kai prieinama išvados tenkinti peticijoje išdėstytus reikalavimus ir siūlymus, gali būti parengiamas atitinkamo teisės akto projektas arba siūloma sudaryti komisiją ar darbo grupę teisės akto projektui parengti. Nuo šio momento teisės akto projektas toliau pateikiamas Seimui nagrinėti ir priimti Seimo statuto numatyta tvarka. Pažymėtina, kad netgi gali būti skundžiamas komisijos sprendimas nepripažinti kreipimosi peticija arba ją atmesti, be to pareiškėju gali būti asmuo nuo 16 metų, Lietuvos Respublikos pilietis ar užsienietis, nuolat gyvenantis Lietuvoje, ne tik pilietis. Taisyklės tikrai labai liberalios bei demokratiškos, tačiau praktikoje nėra paplitusi nei teisėkūra referendumo būdu, nei kreipimasis su peticija, galima išvelgti tokių iniciatyvų Seime mažėjimą: seimo peticijų komisijos ataskaitoje nurodoma, kad 2001 metais pateikta 47 (113 pasiūlymų), 2002 – 42 (59 pasiūlymai), 2003 – 33 (53 pasiūlymai), 2004 – 15 (19 pasiūlymų), 2005 – 38 (91 pasiūlymas), tačiau tik nedidelė dalis jų buvo priimta. Galime pastebėti tendenciją, kad vystantis moderniosioms technologijoms pilietinės iniciatyvos plinta pvz. internetinių peticijų, apklausų būdu⁵⁰, tačiau jo nėra veiksmingos ir dažnai neatitinka formalių minėtų įstatymų reikalavimų.

Be to, skirtumai tarp piliečių iniciatyvos ir peticijos teisės nėra dideli, praktiškai tai yra besidubliuojantys teisės aktai, reglamentuojantys tuos pačius visuomeninius santykius. Skirtumus galima būtų atrasti nebent tame, jog peticijos atveju piliečiai negali ginti savo teisių seimo posėdyje, taip pat 10 000 piliečių iniciatyva negali

⁴⁹ Lietuvos Respublikos peticijų įstatymas. Valstybės Žinios. 1999. Nr. VIII-1313, 2 str. 4 d.

⁵⁰ <http://emilis.info/epeticija/list.php> [2007-04-01]

būti ginama jei teisės departamento nuomone prieštarauja Konstitucijos nuostatomis. Be to gan netikslinga rinkti piliečių parašus, jei galima vienam 16 metų sulaukusiam piliečiui ar asmeniui, nuolat gyvenančiam Lietuvoje, teikti kreipimąsi Peticijų komisijai ir komisija, jeigu tik kreipimasis atitinka Peticijų įstatymo keliamus jo formai reikalavimus, turės jį pripažinti peticija, nagrinėti ją ir teikti Seimui išvadą dėl jos, t. y. Seimas privalės ją svarstyti. Tad anksčiau nagrinėtas Lietuvos Respublikos piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos įstatymas tarsi ir praranda savo prasmę bei tikslingumą – praktiškai pakaktų tik referendumų bei peticijų įgyvendinant piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos teisę.

Pamatinių teisėkūros principų taikymo ypatumai Lietuvos Respublikoje

Teisinis reglamentavimas atsiranda ten kur reikalinga spręsti tam tikras bendro būvio visuomenėje problemas. Visų pirma yra nustatomi tam tikri bendri principai – svarbiausios idėjos ir pagrindai, kuriais remiamasi nustatant tam tikrą reguliavimą. Tai pirminis šaltinis. Jei nesilaikoma jų, iškyla jau ir viso proceso tinkamumo bei kokybės klausimas. Dėl to svarbu aptarti teisėkūros principų – svarbiausių idėjų ir pagrindų, kuriais remiantis teisinėje demokratinėje valstybėje, turėtų būti priimami norminiai teisės aktai, įgyvendinimo aspektus Lietuvoje. Būtent nuo nenuoseklus principų laikymosi kyla pradinės problemos – nuo tinkamo principų įgyvendinimo ir užtikrinimo, jų laikymosi prasideda tinkamas teisėkūros proceso organizavimas. Ir kiti probleminių teisėkūros reglamentavimo klausimų bei tolesnio reglamentavimo raida turėtų būti pradedami spręsti nuo šios grandies – visų pirma turėtų būti sprendžiamos principinės problemos.

Teorijoje išskiriamos dvi principų rūšis⁵¹ – vieni nustato daugiau bendrus reikalavimus teisėkūros technikai ir procesui, kiti labiau skirti teisėkūros turiniui reglamentuoti. Svarbūs tiek bendrieji teisės principai ir vertybės – teisingumas, teisėtumas, žmogaus teisių apsauga, tiek specialieji, susiję su teisėkūros technikos reikalavimais bei viso proceso organizavimu, veikimu.

Demokratijos principas reiškia aktyvų įvairių visuomenės sluoksnių ir valdžios institucijų dalyvavimas kuriant teisę – įvertinimas, derinimas su visuomenės nariais ir interesų grupėmis, realios galimybės pareikšti savo nuomonę, projektų visuomeninio palaikymo analizė. Tenka pastebėti, kad yra nuomonių, jog šis principas dažnai nėra užtikrinamas. Tačiau svarbiausi ir aktualiausi teisės aktų projektai skelbiami internete

⁵¹ *Ragauskas P.* Įstatymų leidyba Lietuvoje. Samprata ir institucinis modelis. Vilnius: Teisės institutas, 2005, P. 61

Vancevičius S. Teisės teorija. Vilnius, 2000, P. 179

Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius, 2002, P. 233

remiantis 1999-02-04 Nr. 118 Vyriausybės nutarimu „Dėl įstatymų ir kitų norminių teisės aktų projektų skelbimo „interneto“ tinkle“ (netgi yra galimybė gauti jų prenumeratą). Pagal Seimo statuto 136 straipsnio 7 dalį apie įstatymo projektą taip pat skelbiama leidiniuose „Seimo kronika“ ir „Valstybės žinios“. Remiantis 147 straipsniu rengiantis projektą svarstyti pagrindiniame komitete, pagrindinis komitetas privalo Seimo valdybos nustatyta tvarka spaudoje paskelbti informaciją, iki kada komitete yra laukiama pasiūlymų ir pastabų iš suinteresuotų asmenų ir kaip galima susipažinti su įstatymo projekto tekstu. Pagrindinis komitetas turi projektą išsiuntinėti suinteresuotoms valstybės institucijoms, o prireikus – ir visuomeninėms organizacijoms, savivaldybėms, politinėms partijoms ir organizacijoms, kad šios galėtų atsiųsti vertinimus. Seimo valdyba arba Seniūnų sueiga gali nustatyti, kokioms institucijoms ar asmenims projektas privalo būti nusiųstas, arba gali pagrindinį komitetą atleisti nuo šioje dalyje nustatytų pagrindinio komiteto prievolių. Jeigu įstatymo projektas paskelbtas visuomenei svarstyti, gauti pasiūlymai perduodami pagrindiniam komitetui. Kaip matyti, Lietuvoje šis principas turi ir teisinį įtvirtinimą, be to Lietuvoje demokratiškumo principas pakankamai įgyvendinamas laisva kritika, viešumu, galimybe teikti alternatyvius variantus, tik visuomenės teisinės sąmonės išsivystymo lygis lemia, kad praktikoje tai dar nėra labai paplitusi praktika.

Kalbant apie teisinės patirties naudojimo teisėkūroje principą, galima būtų išskirti vieną neigiamą aspektą – pažodinių kitų valstybių teisės aktų perkėlimą (pavyzdžiui dažna Civilinio kodekso šeštosios knygos norma pažodžiui pakartoja Unidroit principus, taip pat Kanados Kvebeko provincijos civilinio kodekso nuostatas; valstybės tarnybos įstatymas buvo perkeltas iš Ispanijos analogiško teisės akto – o tai didžiąja dalimi lėmė dažną šio įstatymo keitimą⁵², be to įtakoja ir suderinamumą su visa teisės sistema. Reiktų atsižvelgti ir į tai, kad „teisinė sistema gali būti laikoma nacionaline, kai ji autentiška savo visuomenės teisė, nulemta tos visuomenės gyvenimo būdo, jos tautinio charakterio ir istorinės patirties.“⁵³

Žinoma, vienareikšmės išvados čia daryti nebūtų galima, visuomet leidžiant teisės aktą, reiktų analizuoti užsienio šalių praktiką, tik tai turėtų būti daroma pasvertai ir saikingai. Štai naujieji kodeksai gan stabilūs – tačiau čia dar būtų galima paminėti ir kitą teisėkūros principą – moksliskumo bei ryšio su teisės taikymu praktikoje, kuris reiškia, jog priimant aktą remiamasi objektyviomis žiniomis ir tam tikrais ekonominiais paskaičiavimais, ekspertizėmis, įvertinamas jo poveikis. Civilinio kodekso rengimas buvo

⁵² 38 kartus keistas ir pildytas (Valstybės žinios. 1999. Nr. 66-2130), naujoji įstatymo redakcija (Valstybės žinios. 2002. Nr. 45-1708) keista ir pildyta jau 7 kartus

⁵³ *Kūris P.* Lietuvos teisinės sistemos vystymosi problemos// Teisės problemos. 1996. Nr. 1, P.7

patikėtas Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Civilinės teisės ir civilinio proceso katedros mokslininkų darbo grupei, kuriai vadovavo prof. habil. dr. V. Mikelėnas. Civilinio kodekso priėmimas kiekybiškai bei kokybiškai pakeitė Lietuvoje iki tol galiojusią tarybinės valdžios paliktą teisės tradiciją. Tačiau tokios darbo grupės sudaromos, galima teigti, išimtiniais atvejais. Lietuvoje šiuo metu mokslas teisėkūrai daro menką įtaką – pačiame procese dalyvauja, projektus paprastai rengia valstybės tarnautojai, seimo nariai, o ne teisininkai, nuoseklios ir detalios ekspertizės *ex ante* kaip matysime toliau iš atlikto tyrimo taip pat nėra. Antra vertus galima būtų pritarti ir M. Riomerio minčiai, jog „įstatymų leidimas – ne mokslininkų, o socialinių veikėjų darbas. Įstatymų leidyba yra techniškas dalykas, bet teisė yra socialinio gyvenimo išdava.“⁵⁴ Taigi mokslininkas visų pirma turėtų reikšti profesionalumą bei ryšį su visuomenės vystymosi dėsniniais.

Paminėtini ir tokie svarbūs principai kaip logiškumas, ir viešumas, ekonomiškumas, asmenų lygybės prieš įstatymą bei kiti bendrieji teisės principai – jų taikymas nesukelia didesnių problemų praktikoje.

Pagrindinis ir ko gero svarbiausias principas, dėl kurio turinio sutaria visi šia tema besidomintys autoriai (P. Ragauskas, S. Vaišvila, R. Z. Livšic, H. Kelsen) yra teisėtumas, reiškiantis tai, kad teisėkūra turi būti vykdoma remiantis nustatytomis taisyklėmis. Turi būti nustatytos teisėkūros subjekto kompetencijos ribos ne tik formos, bet ir turinio prasme. Visų pirma priimami teisės aktai neturi prieštarauti Lietuvos Respublikos pagrindiniam įstatymui – Konstitucijai, antra – žemesnės galios aktai negali prieštarauti aukštesnės valios aktų nuostatomis. Pasak H. Kelsen, teisė ypatinga tuo, kad reguliuoja pati savo kūrimą: „dėl dinaminio teisės pobūdžio norma galioja dėl to, kad ji buvo sukurta tam tikru būdu, t. y. kitos normos apibrėžtu būdu, ši kita norma yra tiesioginis tos naujos normos galiojimo pagrindas. Kitos normos kūrimą reguliojančios normos ir pagal ją kuriamos normos santykį galima pateikti kaip viršenybės ir subordinacijos santykį.“⁵⁵ Kiekvienas teisėkūros subjektas leidžia aktus pagal savo kompetenciją, taip pat įtvirtintą teisės aktuose. Tačiau praktikoje šis principas gan dažnai pažeidžiamas. Viršijus kompetenciją ar esant neatitikimui aukštesnės galios aktams, į procesą yra įtraukiami: teismų sistema (įskaitant konstitucinį bei vyriausiąjį administracinį teismus), vyriausybė. Administraciniai teismai bendrąja prasme sprendžia bylas dėl valstybinio administravimo, savivaldybių subjektų priimtų teisės aktų (Administracinių

⁵⁴ Riomeris M. Valstybė ir jos konstitucinė teisė. II dalis: Suverenitetas. Kaunas, 1939, P.251

⁵⁵ Kelsen H. Grynoji teisės teorija. Vilnius: Eugrimas, 1998. P.191

bylų teisenos įstatymo 15, 18, 19, 20 straipsniai ⁵⁶), Lietuvos Respublikos vyriausybė turi teisę panaikinti ministerijų ir pavaldžių įstaigų teisės aktus (Vyriausybės įstatymo 34 straipsnis). Platesnio aptarimo verta Konstitucinio teismo įtaka įstatymų leidybai.

Konstitucinio Teismo ryšį su teisėkūra galima konstatuoti a priori, nors pastarasis ir nėra tiesioginis teisėkūros subjektas. Ši institucija buvo sukurta siekiant užtikrinti, jog teisėkūros subjektai savo veikloje nepažeistų Konstitucijos: teismas nagrinėja ir priima sprendimus, ar neprieštarauja Konstitucijai Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti seimo priimti aktai. Konstitucinis teismas taip pat nagrinėja, ar neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams prezidento bei vyriausybės aktai. Kontrolės forma pasireiškia tuo, kad Konstitucinio teismo priimti nutarimai turi įstatymo galią ir yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams. Neturi būti vykdomi sprendimai, pagrįsti teisės aktais, kurie pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams, jeigu tokie sprendimai nebuvo įvykdyti iki atitinkamo Konstitucinio teismo nutarimo įsigaliojimo. Konstitucinio teismo nutarimo pripažinti teisės aktą ar jo dalį nekonstituciniu galia negali būti įveikta pakartotinai priėmus tokį pat teisės aktą ar jo dalį.

Kaip pažymėjo J. Žilys, „Konstitucinis teismas neabejotinai nutarimuose skiria išskirtinį dėmesį ar teisėkūroje laikomasi teisėtumo principo ar teisėkūroje neignoruojami pagrindiniai teisės reikalavimai, teisinės formos ir procedūros, Konstitucijoje nustatyti teisėkūros subjektų įgaliojimai.“⁵⁷ Teismas ne kartą yra pabrėžęs, kad teisėkūroje privalu laikytis hierarchinės teisės aktų sistemos principo, pažeidus jį visuomet yra pagrindas teigti, kad teisės aktas yra neteisėtas. Ne kartą yra pasisakyta ir dėl to, kad prioritetiniai santykiai, kurie reguliuoja svarbiausius dalykus, yra susiję su žmogaus teisėmis, jų turinio apibrėžimu, turi būti reguliuojami tik įstatymais. Pasisakęs dėl įstatymo ir poįstatyminio teisės akto skirtumų ir to, kad pagrindiniai teisės aktų hierarchijos klausimai yra įtvirtinti Konstitucijoje.⁵⁸ 1997-04-08 nutarime pasisakė dėl teisės normų tarpusavio prieštaravimo ir suderinimo, pažymėdamas, kad visą laiką vyksta teisės sistemos raida, jos elementų derinimas yra nuolatinis uždavinys, kurio sprendimas ne visuomet yra vienareikšmis.⁵⁹ Vertėtų atkreipti dėmesį ir į tai, toks nutarimas, kuriuo įstatymas (ar jo dalis) pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai, veikia ir jame nepaminėtus įstatymus: juos reikia atitinkamai derinti. Tačiau dažnai

⁵⁶ Valstybės žinios. 1999. Nr. 13-308

⁵⁷ Žilys J. Teisėkūra ir konstitucinė justicija // Teisės problemos. Nr. 2. 2000, P. 85

⁵⁸ Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos valstybės paslapčių ir jų apsaugos. Valstybės žinios. 1996. Nr. 126-2962

⁵⁹ Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl administracinės nuobaudos – turto konfiskavimo. Valstybės žinios. 1997. Nr. 31-770

atsitinka ir taip, kad panaikinus tam tikrą teisės aktą, teisės sistemoje lieka tam tikra spraga – 1994-07-11 nutarime⁶⁰ Teismas pasisakė, kad nesprensdžia klausimų dėl įstatymo spragų, tai įstatymo leidėjo prerogatyva, tačiau įstatymų leidėjas taip pat dažnai netaiso esamos padėties, tai užtrunka gan nemenką laiko tarpą. Svarbu tai, kad 2002-09-05 Seimo statutas buvo papildytas 28⁽¹⁾ skirsniu. Šiame skirsnyje esančiame 181² straipsnyje numatyta: „įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kad įstatymas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, konstituciniam įstatymui, ne vėliau kaip per 3 mėnesius Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas arba jo teikimu kitas Seimo komitetas turi parengti ir pateikti Seimui svarstyti įstatymo (ar jo dalies), kuriuos Konstitucinis Teismas pripažino prieštaraujančiais Konstitucijai, pakeitimo projektą. Teisės ir teisėtvarkos komiteto teikimu Seimo valdyba gali pasiūlyti Vyriausybei parengti atitinkamo įstatymo pakeitimo projektą.“ Pažymėtina, kad Konstitucija įtvirtina baigtinį įstatymų leidybos iniciatyvos subjektų sąrašą, o šiuo atveju vertinant formaliai tarsi ir numatyta pareiga inicijuoti, rengti projektą seimo komitetui.

Reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad politinių, įstatymo tikslingumo, racionalumo klausimų Konstitucinis teismas nesprensdžia. Praktikoje visgi yra tik keli Konstitucinio teismo nutarimai, kuriuose prašymas atmestas dėl to, kad reikalavimai grindžiami ne teisiniais motyvais, tad teismas bet koku atveju daro įtaką ne tik teisinėms įstatymų leidybos struktūroms, bet ir dažnai netiesiogiai įtakoja politinius veiksnius. Nagrinėjant esamą reglamentavimą, nėra aišku ar teismas vertina nebegaliojančius įstatymus – tą patvirtina tik paties teismo praktika. Prevencinės kontrolės kaip kad pavyzdžiui Prancūzijos Konstitucinė taryba Lietuvos Respublikos konstitucinis teismas taip pat neatlieka, tačiau turint omenyje, kad kuo toliau tuo dažniau iškyla teisės aktų atitikimo Konstitucijai problema, būtų tikslinga pagalvoti apie šio instituto pritaikymą ir Lietuvos praktikoje.

Apžvelgus Konstitucinio Teismo darbo statistiką (žiūrėti lentelę nr. 1 puslapyje 24⁶¹) matyti, kad per dešimtmetį (1993-2003) priimtų nutarimų skaičius yra mažesnis nei per pastarąjį penkmetį (2003-2007). Tokia tendencija gali būti svarus argumentas įrodantis, kad visgi teisėkūros procese pernelyg mažas dėmesys skiriamas aktų konstitucingumo vertinimui (tuo pačiu ir visam teisiniam akto įvertinimui). Aktų arba normų, pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams yra žymiai daugiau nei pripažintų neprieštaraujančiais. Vienareikšmiškai dominuoja įstatymai, kiek rečiau

⁶⁰ Konstitucinio Teismo sprendimas dėl bylos nutraukimo. Valstybės žinios. 1994. Nr. 54-1033

⁶¹ <http://www.lrkt.lt/Statistika.html> [2007-03 -15]

vyriausybės teisės aktai, pastarieji dažniau nei įstatymai pripažįstami neprieštaraujančiais Konstitucijai ir kitiems įstatymams.

Lentelė nr. 1

	1993-2003	2004	2005	2006	2007 (iki 03.15)
Gauta prašymų viso:	378	54	35	78	18
8. Priimta nutarimų viso:	148	13	12	22	2
8.1. pripažinti, kad teisės aktas neprieštaruoja Konstitucijai ar įstatymams	8				1
8.2. pripažinti, kad teisės aktas prieštaruoja Konstitucijai ar įstatymams	6		1		
8.3. pripažinti, kad kai kurios teisės akto nuostatos ar normos neprieštaruoja Konstitucijai ar įstatymams	46	4	6	9	
8.4. pripažinti, kad kai kurios teisės akto nuostatos ar normos prieštaruoja Konstitucijai ar įstatymams	39	6	2	4	1
8.5. pripažinti, kad kai kurios teisės akto nuostatos ar normos prieštaruoja, o kai kurios neprieštaruoja Konstitucijai ar įstatymams	49	3	3	9	
9. Aktų arba normų, pripažintų neprieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams:	331	23	22	60	3
9.1. įstatymų ar kitų Seimo priimtų aktų	267	17	14	52	
9.2. Prezidento dekretų	0		1	1	3
9.3. Vyriausybės aktų	63	6	7	7	
9.4. kitų	1				
10. Aktų arba normų, pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams:	280	33	20	97	1
10.1. įstatymų ar kitų Seimo priimtų aktų	219	11	20	92	1
10.2. Prezidento dekretų	1	1			
10.3. Vyriausybės aktų	60	21		5	

Minėti faktai bei skaičiai leidžia daryti išvadą, kad Konstitucinis teismas savo jurisprudencijoje įtvirtinęs daugybę svarbių principų teisėkūrai ir vaidina pakankamai svarbų vaidmenį formuojant nacionalinę teisės sistemą bei daro nemažą tiek teisinę, tiek ir politinę įtaka teisėkūros subjektams, užtikrindamas priimtų teisės aktų teisėtumo kontrolę bei gali būti vertinamas kaip neigiamas įstatymų leidėjas – vertinant padarinius nutarimų, kuriais teisės aktai ar jų nuostatos pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai ar kitiems, aukštesnės galios teisės aktams .⁶²

⁶² Ragauskas P. Įstatymų leidyba Lietuvoje. Samprata ir institucinis modelis. Vilnius: Teisės institutas, 2005, P. 165

Svarbiausi teisėkūros reglamentavimo Lietuvos Respublikoje aspektai

Visuomeninių santykių reguliavimo ribos priklauso nuo daugelio veiksnių – teisės tradicijų, visuomenės politinės ir teisinės kultūros lygio. Tačiau tiek teisės teorijos, tiek įstatymų leidybos praktikos požiūriu tam tikri visuomenės prioritetiniai dalykai turi būti reguliuojami tik įstatymais. Demokratinėje visuomenėje prioritetas teikiamas žmogui, todėl viskas, kas susiję su pagrindinėmis žmogaus teisėmis ir laisvėmis, reguliuojama būtent jais. Tai ir žmogaus teisių bei laisvių patvirtinimas, ir jų turinio apibrėžimas, apsaugos bei gynimo teisinės garantijos, ir leistinas jų apribojimas. Be to, įstatymais turi būti reguliuojama Respublikos Prezidento, Seimo narių, savivaldybių tarybų narių rinkimų tvarka, referendumų organizavimas, įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžios pagrindiniai veiklos principai, teisiniai valstybės ekonominio ir socialinio vystymosi pagrindai ir kiti svarbiausi ir stabiliausi visuomeniniai santykiai. Teisėkūra Lietuvoje gan detaliai reglamentuojama daugybės teisės aktų – praktiškai vien įstatyminiu lygiu.

Svarbiausi teisės aktai reglamentuojantys teisės aktų projektų rengimą, svarstymą, priėmimą būtų:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija:

Įstatymo priėmimo proceso Seime pagrindas Konstitucijos 68-72 straipsnių numatyta tvarka, o ir pačią įstatymo sąvoką net galima būtų apibrėžti per jo reglamentavimą, kaip Konstitucijos ir taip pat Seimo statuto nustatyta tvarka išleista, aukščiausią teisinę galią turintį bendro pobūdžio norminį teisės aktą. Nagrinėjant sistemiškai, pažymėtina, kad aukščiausią suverenią galią Lietuvos Respublikoje tauta vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus, o 67 Konstitucijos straipsnis įvardija, kad būtent Seimas svarsto ir priima Konstitucijos pataisas, leidžia įstatymus. Pažymėtina, kad 1938 metų Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įstatymų leidybą netgi reglamentavo atskiras skirsnis „Įstatymai“, dabartiniame pagrindiniame įstatyme minėtos normos numatytos skirsnyje „Seimas“.

2. Seimo statutas⁶³, V dalis:

Svarbiausias teisės aktas, įvardijantis tvarką, kuria remiantis vyksta įstatymų leidyba Lietuvos Respublikos parlamente yra Seimo statutas. Šis teisės aktas yra daugiau procesinio pobūdžio ir detalizuoja Konstitucijos 68-72 straipsnius, įtvirtina Seimo darbo tvarką. Konstitucijos 69 str. 1 dalis nustato, kad „Įstatymai Seime priimami laikantis

⁶³ Valstybės Žinios. 1994. Nr. I-399 (su pakeitimais ir papildymais)

įstatymo nustatytos procedūros“, tačiau įstatymo priėmimo procedūrą numato Seimo statutas, kurio statusas nėra vienareikšmiškas. Formaliai tai nėra įstatymas, o tik įstatymo galią turintis teisės aktas. Teorijoje aktams turintiems įstatymo galią yra priskiriamos ir piliečių civilinės sutartys, atitinkančios Civilinio kodekso reikalavimus (CK 6.189 1d.) ir Konstitucinio teismo nutarimai, tačiau Seimo statutas turi savo specifiką – Lietuvos Respublikos Konstitucijos 76 straipsnis įvardina, kad „Seimo struktūrą ir darbo tvarką nustato Seimo statutas. Seimo statutas turi įstatymo galią.“ Kaip jau minėta, nuo įstatymo šis teisės aktas gerokai skiriasi, tačiau tik formaliu aspektu: statutas nėra keičiamas įstatymu, o taip pat Seimo statutu (nors praktikoje esama atvejų kai pakeitimas pateikiamas įstatymo forma pavyzdžiui Seimo teisės departamento išvada NR. P-841, 1997-01-14); jį turi pasirašyti Seimo pirmininkas, o ne prezidentas kaip paprastuosius įstatymus; be to – negalimas jo vetavimas (pakartotinas svarstymas); statutas įsigalioja kitą dieną po jo paskelbimo arba statute numatyta dieną, o ne tą pačią kaip būtų įstatymo paskelbimo atveju. Esminio prieštaravimo tarp Konstitucijoje suformuluotos taisyklės, kad įstatymai priimami įstatymo numatyta tvarka ir tos tvarkos reglamentavimo Seimo statutu nėra, tačiau tai galima būtų traktuoti kaip formuluotės klaidą. 2000-10-18 nutarime Konstitucinis Teismas patvirtino, jog „pagal Konstitucijos 76 straipsnį Seimo struktūrą ir darbo tvarką nustato įstatymo galią turintis Seimo statutas“.

Seimo darbo tvarkos nustatymas apima ir įstatymų leidybos procedūros reglamentavimą. Seimo statuto V dalyje „Įstatymų leidybos procedūra“ yra nustatyta įstatymų ir kitų Seimo aktų projektų registravimas, pateikimas Seimo posėdyje, svarstymas pagrindiniame komitete ir Seimo posėdyje, įstatymo projekto svarstymas skubos ir ypatingos skubos tvarka, įstatymo priėmimas Seimo posėdyje ir kt. Taigi Seimas gali, nepažeisdamas Konstitucijos, atitinkamą įstatymų priėmimo tvarką, taip pat ir svarstymą skubos tvarka, nustatyti įstatymo galią turinčiame Seimo statute. Konstitucinis Teismas 1993-11-08 nutarime⁶⁴ konstatavo: „Seimo pareiga laikytis Seimo statute apibrėžtų įstatymų priėmimo taisyklių ne tiktai gali, bet ir turi būti traktuojama kaip konstitucinė pareiga, nes ją sąlygoja nuostata, įtvirtinta Konstitucijos 69 straipsnio pirmojoje dalyje.“ Plačiau Konstitucinis Teismas šia tema nepasisakė. Statutas nustato labiau procesines teisės normas, o ne materialias ir iš esmės nuo įstatymo nesiskiria.

⁶⁴ Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Seimo rinkimų įstatymo pataisų. Valstybės žinios. 1993. Nr. 61-1166.

3. Įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos"⁶⁵: numato visų teisėkūros subjektų priimamų teisės aktų oficialaus skelbimo ir jų įsigaliojimo tvarką. Taip pat reglamentuoja oficialaus leidinio „Valstybės žinios“ leidybą.

4. Lietuvos Respublikos Įstatymų Ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymas⁶⁶: šio teisės akto reikalavimai taikomi tiek įstatymams, tiek poįstatyminiams teisės aktams. Reglamentuoja teisės norminių aktų rengimą, jo stadijas, teisės aktų formos, struktūros, turinio ir kalbos reikalavimus – detalūs juridinės technikos reikalavimai.

5. Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų registro įstatymas⁶⁷;

Šis įstatymas reglamentuoja teisės aktų registro sistemą – duomenų registrui pateikimą ir jų tvarkymą, registro duomenų naudojimo tvarką. Registras skirtas teisės aktų apskaitai, sisteminiui ir informacijos teikimui. Registruojami ne tik teisės aktai po Nepriklausomybės atkūrimo, bet ir teisės aktai, galioję Lietuvoje nuo 1940-06-15, nepraradę galios 1990-03-11 ir nėra pakeisti vėlesniais teisės aktais ar pripažinti negaliojančiais bei galioję Lietuvos valstybėje nuo 1918-02-16 iki 1940-06-15 teisės aktai (kai jų galiojimas pripažįstamas pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus).

6. Lietuvos Respublikos teisėkūros tobulinimo metmenys patvirtinti Seimo 2006-11-28 nutarimu Nr. X-933⁶⁸:

Svarbus teisės aktas, būtent priimtas teisėkūrai Lietuvoje tobulinti, tačiau žemesnės teisinės galios – teisėkūros tobulinimo metmenys patvirtinti Lietuvos Respublikos Seimo 2006-11-28 nutarimu Nr. X-933 ir reliai neįgyvendinamas. Šis teisės aktas pateikia reikšmingas gaires teisėkūros tobulinimui bei įvardija svarbiausias problemas ir metodus įveikti šias problemas. Pagrindiniai tikslai – apibendrinus svarbiausias spręstinas teisėkūros problemas, nustatyti galimas teisėkūros proceso tobulinimo kryptis ir metodus. Beje, pasiūlymai suformuluoti remiantis nacionalinės teisėkūros analize ir įvairių užsienio valstybių teisėkūros patirtimi. Metmenys sudarytų teisinės prielaidas koordinuoti ne visada optimalią įvairių institucijų veiklą teisėkūros procese. Tačiau tai gan sąlyginis dalykas, daugiau rekomendacionio pobūdžio: teisėkūroje neretai kyla kokybės ir sąnaudų (kurios iš esmės susijusios su laiko sąnaudomis ir kvalifikuotų specialistų poreikiu) problema, o geros kokybės ir mažų sąnaudų pusiausvyra iš esmės yra politinio apsisprendimo reikalas, todėl pateikti pasiūlymai gali

⁶⁵ Valstybės žinios. 1993. Nr. 12-296 (su pakeitimais ir papildymais)

⁶⁶ Valstybės Žinios. 1995. Nr.I-872 (su pakeitimais ir papildymais)

⁶⁷ Valstybės žinios, 1995. Nr. 41-992

⁶⁸ Valstybės žinios. Nr.134-5066

būti modifikuojami atsižvelgiant į šių kriterijų santykinės svarbos įvertinimą. Šio nutarimo pagrindu iki 2007-07-01 Vyriausybei pavesta priimti eilę priemonių (Įstatymą, kuris pakeistų Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymo ir Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymo nuostatas, papildant įstatymą Įstatymų ir kitų teisės aktų rengimo rekomendacijų, patvirtintų Teisingumo ministro 1998-08-17 įsakymu Nr. 104, nuostatomis ir Įstatymų koncepcijų rengimo metodikos, nuostatomis; Teisėkūroje dalyvaujančių valstybės tarnautojų mokymo programą; Teisės aktų įsigaliojimo terminų nustatymo metodiką; Įstatymų bei vyriausybės nutarimų projektų rengimo metodiką, teisės aktų stebėsenos (monitoringo) metodiką ir tvarkos aprašą). Tačiau likus keliems mėnesiams iki nurodyto termino nurodyti veiksmai nėra atliekami: 2006-11-22 Vyriausybės nutarime Nr. 1163 „Dėl valstybės tarnautojų mokymo 2007–2010 metų strategijos patvirtinimo“ valstybės tarnautojų apmokymų prioritetuose nėra nieko kas susiję su valstybės tarnautojų apmokymų teisėkūros srityje, minėtų teisės aktų projektai taip pat neparengti. Ir tai gan natūralu, kadangi numatyti gan plataus masto darbai, bet terminai jiems įvykdyti nėra ilgi – ir čia būtų galima išžvelgti teisėkūros racionalumo trūkumą.

7. Vyriausybės 2003-02-26 nutarimu Nr. 276 patvirtinta Sprendimų projektų poveikio vertinimo metodika:

Siekama sprendimų projektų poveikio vertinimo, kad priimant sprendimus būtų atsižvelgta į galimus jų įgyvendinimo pasekmes, kad gerėtų valstybės institucijų ir įstaigų priimanamų sprendimų kokybė. Poveikiui vertinti surinkta medžiaga suteikia sprendimus priimančioms valstybės institucijoms ir įstaigoms informaciją apie galimas sprendimų alternatyvas ir jų įgyvendinimo pasekmes, tačiau praktikoje šio teisės akto taikymas, kaip matysime iš toliau atliktų tyrimų, kelia abejonių.

Trumpai apžvelgus teisės aktus, reglamentuojančius teisėkūros procesą, galima daryti išvadą, kad yra įtvirtintos išskirtinai leidybos procedūros taisyklės. Seimo statute iš esmės reglamentuota tik įstatymo priėmimo ir įsigaliojimo tvarka, leidybos iniciatyvos bei rengimo tvarka nėra išskirtos. Kiti aktai taip pat nustato tik formalius reikalavimus įstatymams, poįstatyminiams teisės aktams. Vienintelis vyriausybės nutarimas reglamentuoja poveikio vertinimą. Teigiamai vertintinos teisėkūros tobulinimo metmenys, kuriais siekiama optimizuoti visą teisėkūros procesą, išvengti stichiškumo, racionalaus iniciatyvų koordinavimo, tačiau jų įgyvendinimas užsitiesęs. Galima išžvelgti kad visgi pats procesas gan detalai ir nuosekliai reglamentuotas, dar detalesnis

reglamentavimas galėtų smarkiai pakenkti pačiam proceso lankstumui, o tai reiškia, kad visgi daugiau problemų kyla įgyvendinant tas normas praktikoje, jų laikantis.

Minėtais teisės aktais bus remiamasi toliau nagrinėjant paskirų įstatymų leidybos stadijų reglamentavimo ypatumus bei problemas. Remiantis Konstitucijos 70, 71, 72 str ir Seimo statuto V skirsniu, galima būtų išskirti keturias pagrindines įstatymų leidybos stadijas: inicijavimo, svarstymo, priėmimo, paskelbimo ir įsigaliojimo. Nagrinėsime atskirų stadijų reglamentavimą bei jose glūdinčias problemas.

Iniciavimas

Pirmoji teisėkūros stadija – įstatymų leidybos iniciatyvos teisės įgyvendinimas. Konstitucijos 68 straipsnyje numatyta, kad įstatymų leidybos iniciatyvos teisė Seime priklauso Seimo nariams, Respublikos Prezidentui ir Vyriausybei. Įstatymų leidybos iniciatyvos teisę turi taip pat Lietuvos Respublikos piliečiai. Užsienio šalių praktika šiuos atžvilgiu stipriai varijuoja: vienoje šalyse tokią teisę turi tik parlamento nariai (JAV), kitose šalyse – subjektų ratas žymiai platesnis (pvz. Baltarusijoje net 9 subjektai, tarp jų netgi generalinė prokuratūra, nacionalinis bankas).⁶⁹

Apžvelgus pastarųjų metų teisės aktų leidybos iniciatyvos iškėlimo duomenis (žiūrėti lentelę nr. 2), matyti, kad daugiausia iniciatyvų sulaukiama iš Seimo narių, Vyriausybės, tačiau praktiškai teisės aktų leidyboje nedalyvauja piliečiai, nežymią dalį projektų pateikia ir prezidentūra. Kokios priežastys lemia būtent tokius rodiklius?

Lentelė nr. 2

2004-2007 metų Seimo kadencija ⁷⁰

Iniciatorius	V sesija	IV sesija	III sesija	II sesija	I sesija
Respublikos Prezidentas	2	11	2	8	4
Prezidentas (Vyriausybė)	24	22	17	23	10
Vyriausybė	132	105	123	144	64
Seimo nariai	289	324	269	293	238
Piliečiai					
Viso	447	462	411	468	316

⁶⁹ Ragauskas P. Seimo veikla įstatymų leidybos procese: teisinės ir organizacinės problemos // Teisės problemos. Vilnius. Nr. 1. 2003, P.22;

⁷⁰ http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=252&p_k=1 [2007-03-22]

I sesija 2004-11-15 – 2005-03-09

II sesija 2005-03-10 – 2005-09-09

III sesija 2005-09-10 – 2006-03-09

IV sesija 2006-03-10 – 2006-09-09

V sesija 2006-09-10 – 2007-01-18

Kalbant apie įstatymus, pirmosios įstatymų leidybos stadijos metu susiformavusi teisinė idėja turi būti pasiūlyta Seimui svarstyti kaip įstatymo projektas. Siaurąja prasme įstatymų leidyba gali būti inicijuota tik įstatymo projektu, pasak Konstitucinio teismo „įstatymų leidybos teisė praktiškai realizuojama pateikiant Parlamentui įstatymo projektą arba raštu suformuluojant naują esminę idėją dėl įstatymų leidybos“.

Naujosios redakcijos Lietuvos Respublikos teisėkūros tobulinimo metmenys⁷¹ taip pat numato iniciatyvos iškėlimo taisyklės, jas šiek tiek liberalizuoja: iniciatyva keliamą pateikiant visiškai parengtą teisės akto projektą; pateikiant pagrindines (esmines) teisės akto nuostatas; keliant teisės akto parengimo idėją (yra pateikiama faktinės situacijos įvertinimas, norminio teisės akto koncepcija ir pagrindžiamas siūlomas sprendimo būdas). Juose numatyta, kad teisės aktų leidybos iniciatyvos teisę turintys subjektai turėtų pateikti visiškai parengtus teisės aktų projektus, o šios teisės neturintys subjektai (išskyrus tuos, kuriems nustatyti tam tikri įstatymų leidybos iniciatyvos teisę turinčių subjektų pavedimai) savo iniciatyvą galėtų įgyvendinti pateikdami pagrindines teisės akto nuostatas arba iškeldami teisės akto parengimo idėją (nebent siūlomos pataisos yra nesudėtingos ir nedidelės apimties arba yra kitų kitokių pasirinkimą pateisinančių priežasčių).

Įstatymų leidybos iniciatyvos teisė nėra absoliuti, tačiau svarstyti iniciatyvą Seimas besąlygiškai privalo. Seimo statuto 135 straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad kartu su įstatymo projektu pateikiamas aiškinamasis raštas, kuriame pagrindžiama iškelta iniciatyva (turi būti numatytos projekto rengimą paskatinusios priežastys, jo siūlytojai, projekto tikslai ir uždaviniai etc.) Šios nuostatos netaikomos įstatymo leidimą inicijuojant piliečių grupei – 50 tūkstančių piliečių, turinčių rinkimų teisę, gali teikti Seimui įstatymo projektą, ir jį Seimas privalo svarstyti.

Peržvelgus naujausių⁷² aiškinamuosius raštus, aišku, kad tokio plataus poveikio spektro jie neapima, dažniausiai apsiribojama formuluotėmis „neprieštarauja.“⁷³ Dažniausiai nurodomi šiek tiek hiperbolizuoti teigiami rezultatai, kurių galima tikėtis priėmus įstatymo projektą (pavydžiui Atmintinų dienų įstatymo 1 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2007-03-28 XP-2135), neigiamų įstatymo projekto pasekmių nenumatoma arba jie tiesiog sumenkinami (pavydžiui Darbo kodekso 162 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas

⁷¹ Teisėkūros tobulinimo metmenys patvirtinta Lietuvos Respublikos seimo 2006-11-28 nutarimu Nr. X-933. Valstybės žinios. Nr.134-5066

⁷² Peržvelgti priede nr. 1 įvardinti, 2007 metų kovo mėnesį priimtų įstatymų ir pateiktų įstatymų projektų aiškinamieji raštai;

⁷³ http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4005&p_k=1 [2007-03-13]

2006 09 11 xp-1128(2)). Dažnai nurodoma, kad įstatymo įgyvendinimui reikės parengti papildomus teisės aktus, tačiau neįvardijama kokius. Aiškinamuosius raštus pateikia rengėjai, jų vertinimai tendencingi, tačiau jie ir yra labiausiai suinteresuoti atitinkamo teisės akto priėmimu, turėtų būti suinteresuoti ir būsimo teisės akto kokybe. Tačiau vargu ar dauguma atveju praktikoje taip ir yra, toks teisės akto projekto aiškinimas, pagrindimas gali būti tinkamas tik esant visiškai neesminiams teisės aktų keitimams, o ne daugumos atveju. Kitas šiuo atveju svarbus aspektas – teisės akto projekto rengėjo teorinis pasiruošimas ir kompetencija: užsienio šalių praktikoje dažnai tinkamai paruošti projektą padeda specialios įstaigos, įsteigto tuo tikslu, tuo tarpu Lietuvoje rengia patys iniciatoriai, iš kurių nedaugelis turi teisinį išsilavinimą.

Seimo nariai turi labai plačias galimybes inicijuoti teisės akto leidybą – praktiškai jų galimybės neribotos. Neapribojamas netgi iniciatyvos turinys, o ir pasikeitus kadencijai, kitos kadencijos Seimas perima pateiktus projektus. Taip užtikrinama demokratija, tačiau šiuo metu pateikiama ir daug neesminių iniciatyvų (pavyzdžiui Atmintinų dienų įstatymo keitimas kovo mėnesį inicijuotas net tris kartus), kurios tik apsunkina Seimo darbą ir neleidžia susikoncentruoti ties svarbiausiomis problemomis, o teorijoje išskiriama, kaip svarbiausia įstatymų infliacijos priežastis. Teisėkūros metmenyse yra numatyta nuostata, kad kai įmanoma, o dėl svarbiausių teisės aktų nuostatų visuomet, turėtų būti preliminariai aptariamas siūlomos nuostatos reikalingumas, tačiau praktikoje ši taisyklė dar nėra prigijusi. Istorinė patirtis rodo, kad netgi Steigiamojo Seimo statuto 54 paragrafe buvo numatyta, kad jei įstatymo projektas nepasirašytas aštuonių Seimo atstovų, jis negali būti įneštas į Seimo pilnatį; kitais atvejais jis gali būti įneštas į atitinkamą komisiją, kuri savo nuožiūra įneša įstatymo sumanymą Seimo pilnatin arba atmeta.⁷⁴ Daugelyje Europos šalių taip pat iniciatyvas gali pateikti tik tam tikros parlamentarų grupės: Vokietijoje – frakcija arba 34 Bundestago nariai, Austrijoje ir Belgijoje – 5, Italijoje – 14 parlamentarų.⁷⁵

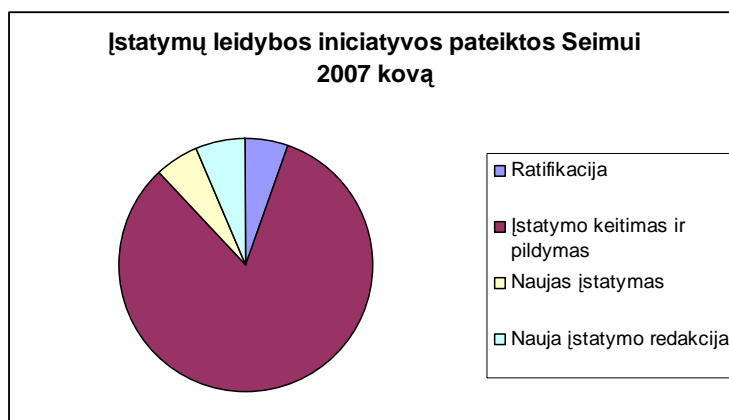
Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad inicijuojama gausybė įstatymų pakeitimų. Praktiškai dauguma svarstomų projektų susiję su tam tikrų teisės aktų keitimu (žiūrėti schemą nr. 3, puslapis 32). Siekiant nustatyti šį faktą išnagrinėti 2007 metų kovo mėnesio priimtų ir pateiktų teisės aktų projektų duomenys. Vienareikšmės išvados iš vieno mėnesio duomenų daryti nebūtų galima, tačiau ir ankstesni kitų autorių (P. Ragauskas, A.

⁷⁴ Lietuvos valstybės teisės aktai. Vilnius.1996. P.68

⁷⁵ Lukošaitis A. Parlamento institucionalizacija ir teisėkūros procesas: Lietuvos atvejis. Vilnius: VUL, 2005, P. 179

Lukošaičio) tyrimai patvirtina panašius rezultatus, kas liudija ir tai, kad vyraujanti tendencija ilgą laiką nesikeičia, ir, žinoma, tai nėra gerai.

Schema nr. 3

Priimtas įstatymas sureguliuoja tam tikrus visuomeninius santykius. Ūkio subjektai, privatūs asmenys pagal tai reguliuoja ir planuoja savo veiklą, tad nenuostabu, kad jei įstatymas kuris savo prigimtimi siekia stabilizuoti tam tikrus visuomeninius santykius, keičiasi ir keičiasi dažnai, tai skatina ne tik teisinį nihilizmą, tačiau ir nepasitikėjimą visa teisine sistema, skatina socialinį nestabilumą. Be to nuvertėja ir pati teisė, įstatymai, niveliuojamos tokios vertybės kaip teisingumas, net ir profesionaliems teisininkams pasidaro sunku sekti visas įstatymų pataisas. 1999 metais Laisvosios rinkos instituto atlikta verslininkų apklausa parodė, kad pusė verslininkų didele kliūtimi plėtoti verslą Lietuvoje laiko įstatymų nestabilumą bei verslo nesaugumą. Įstatymų kaitos kiekis nuo 1999 metų⁷⁶ nėra smarkiai pakitęs, tad ši problema tebeaktuali, nors galbūt jau ir ne tokiu mastu. Seimo teisės aktų duomenų bazėje (LR SIS) šiuo metu iš viso yra 222 105 dokumentai, iš jų teisės aktų – 113 513, per mėnesį atsiranda apie 800 naujų, iš kurių apie 100 įstatymų projektai.⁷⁷ Įdomu būtų palyginti su 1920-30 metų duomenimis: 1935 galiojo 164, 10930 priimta daugiausia net 29, mažiausia 1927 - 1.⁷⁸

Gausybės pakeitimų tendenciją gali liudyti dvi priežastys – arba bandoma „pavyti“ greitai besivystančius visuomeninius santykius, arba šie keitimai užkoduoti netinkamos ankstesnės teisėkūros. Ir daugeliu atveju tai problema. Ištyrus kovo mėnesio pateiktų iniciatyvų aiškinamuosius raštus⁷⁹, aišku, kad abu aspektai aktualūs, tačiau visgi

⁷⁶ Dapšys A., Ragauskas P. Lietuvos teisėkūros būklė ir perspektyvos. Teisės problemos. Vilnius. 2000 Nr.2, P. 52

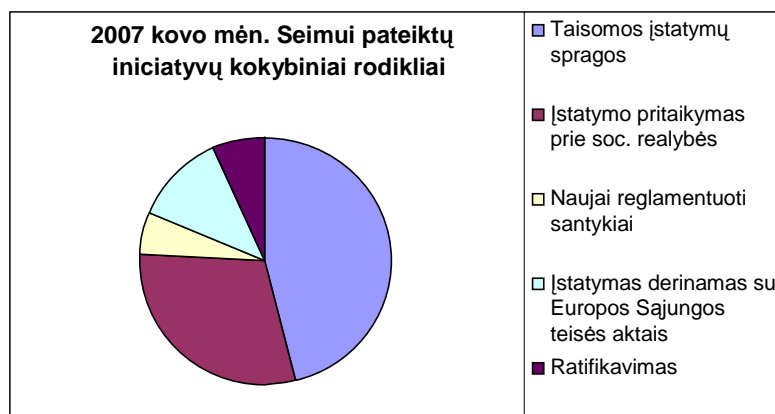
⁷⁷ http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_ivairus.statistika [2007-03-13]

⁷⁸ Ruškytė R. Teisėkūros procesas ir jo tobulinimas // Teisės problemos. 2000. Nr. 2, P.57

⁷⁹ Pateikiami priede nr. 1

dažniau taisomi ankstesni įstatymai, jų spragos bei netinkamas reguliavimas – tokios iniciatyvos sudaro beveik pusę bendros masės (žiūrėti schemą nr. 4).

Schema nr. 4

Darytina išvada, kad būtų išvengta tokios gausybės naujų iniciatyvų jei teisėkūros kokybė būtų aukštesnio lygio, nuoseklesnis bei išsamesnis būtų buvęs pačių projektų vertinimas bei juridinė technika. Teisėkūra turi būti orientuota į ilgalaikį efektą, ilgalaikį normos taikymą, tačiau Lietuvoje į šį aspektą apskritai nėra atsižvelgiama, taip sukuriant tam tikrą „užburtą ratą“, kur teisinės sistemos gyvybingumas palaikomas įstatymų keitimu. Nemažai įstatymų būna taisomi ir ne vieną kartą (galima būtų išskirti teismų, valstybės tarnybos, vietos savivaldos įstatymus, administracinių teisės pažeidimų kodeksą ir daugelį kitų). Ši problema, žinoma, tiesiogiai susijusi ir su seimo darbotvarkės perkrovimu.

Kas liečia įstatymo taikymą prie besivystančių visuomeninių santykių (schemoje matome taip pat nemažą dalį), teisinė tvarka nėra nekintanti – keičiantis socialiniams santykiams turi kisti ir teisinis reglamentavimas, jo ribos. Tačiau toks teisės kitimas Lietuvoje neturėtų automatiškai nulemti esamos pozityviosios teisės normų formuluočių kitimą – išsivysčiusiose šalyse dažnai „įstatymo raidė“ lieka nepakitusi daugelį amžių, pakinta tik turinio aiškinimas ir tai yra pozityviosios teisės gyvybingumo bei stabilumo garantija.

Apžvelgus statistinius duomenis (žr. lentelę nr. 5, puslapis 34), matyti, kad dažniausiai Seimo narių iniciatyvos ne taip dažnai įgyvendinamos kaip Prezidento, Vyriausybės.⁸⁰

⁸⁰Parengta pagal seimo statistinius duomenis

http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=252&p_b=3803&p_k=1 [2007-03-11]

Tai visų pirma lemia, asmenų rengiančių projektus kvalifikacija, didesnė komanda, tuo labiau, kad pavieniai Seimo nariai dažniausiai inicijuoja ne tokius fundamentalius bei reikšmingus projektus, dažnai taip apkraudami save papildomu ir nereikalingu darbu (kalbant ne tik apie tų projektų rengimą, bet ir svarstymą, kitus organizacinius reikalus). Daugeliu atžvilgiu visgi negalime nuneigti politinių aspektų reikšmės, projekto reikšmės, susidomėjimo juo.

Lentelė nr. 5

I-V sesijos	Iš viso priimta projektų	Iš viso atsiimti projektai	Iš viso atmesti projektai	Projektai svarstymo stadijoje	Suma	Iš viso priimta projektų	Iš viso atsiimti projektai	Iš viso atmesti projektai	Projektai svarstymo stadijoje	Iš viso užregistruota projektų	Efektyvumas
Respublikos Prezidentas	81,5%		3,7%	14,8%	100,0%	22		1	4	27	81,5%
Prezidentas (Vyriausybė)	82,3%	1,0%	1,0%	15,6%	100,0%	79	1	1	15	96	82,3%
Vyriausybė	74,1%	0,4%	1,4%	24,1%	100,0%	421	2	8	137	568	74,1%
Seimo nariai	46,6%	3,3%	5,4%	44,7%	100,0%	659	47	76	631	1413	46,6%
Projektai	56,1%	2,4%	4,1%	37,4%	100,0%	1181	50	86	787	2104	56,1%

Gan nemažai teisės aktų inicijuoja Vyriausybė, turintis funkcinį savarankiškumą. Konstitucijos 94 str. V d. numato „Lietuvos Respublikos Vyriausybė rengia ir teikia Seimui svarstyti įstatymų projektus“. Vyriausybės darbo reglamento V skyriaus I dalies nustatyta, kad įstatymų projektus Vyriausybė teikia Seimui savo nutarimais. Įstatymų projektus paprastai rengia ir Vyriausybei teikia ministerijos ir Vyriausybės įstaigos, vykdydamos pagal savo kompetenciją Vyriausybės programą ir jos įgyvendinimo priemonės. Įstatymams parengti Vyriausybė prireikus gali sudaryti komisijas, o Ministras Pirmininkas – darbo grupes. Konstitucijos 92 str. numato Vyriausybės programą. Konstitucinis Teismas 1998-01-10 nutarime⁸¹ yra pasisakęs, kad tai yra teisinis dokumentas, kuriame išdėstytos tam tikro laikotarpio valstybės veiklos gairės. Tuo pačiu šiame dokumente, remiantis minėtomis gairėmis, turi būti nurodyta ir įstatymų leidybos iniciatyvos teisės kryptys bei prioritetai, nurodoma kurios ministerijos ar vyriausybės įstaigos rengs tam tikrus įstatymų projektus. Tuo ir vadovaujamosi praktikoje. Yra atvejų kuomet Vyriausybė iniciavo netgi daugiau teisės aktų negu Seimas pvz. 1996 – 2000 kadencijos Seime.⁸²

Kaip matyti iš pateiktų statistinių duomenų, Seimo darbo krūvis yra pakankamai didelis – vien 2007 metų pavasario sesijoje jau yra užregistruota 447 projektai, V sesijoje

⁸¹ Konstitucinio teismo nutarimas Dėl Vyriausybės programos. Valstybės žinios. 1998. Nr. 5-99.

⁸² Ragauskas P. Seimo veikla įstatymų leidybos procese: teisinės ir organizacinės problemos // Teisės problemos. Nr.1. 2003, P.29

dar nepriimta 259 įstatymų, 21 nutarimų ir 1 kito akto projektai.⁸³ Remiantis pateiktais statistiniais duomenimis, minėtais skaičiais bei lyginant iniciatyvas su programiniais dokumentais – Seimo sesijos darbų programomis, Vyriausybės programomis, būtų galima išskirti dar vieną tendenciją – teisėkūros iniciatyvų chaotiškumą. Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvakos įstatyme nėra numatyta nuostatų apie teisėkūros planavimą, taip pat koncepcijos bei derinimo su įvairiomis visuomenės grupėmis. Tačiau neginčytina, kad šios visos stadijos yra reikalingos tinkamo proceso prasme. Seimo 2006-11-28 nutarimu nr. X-933 patvirtinti Teisėkūros tobulinimo metmenys jau numato, kad teisinio reguliavimo pokyčių iniciatyvos turi būti plėtojamos planingai, todėl jas tikslinga įtraukti į institucijų veiklos planus. Plane turėtų būti apibrėžtas siekiamas tikslas, o ne tik konkretus teisės akto projektas. Tai šiuo metu jau yra daroma: visų pirma yra rengiamos Vyriausybės veiklos programos⁸⁴, nutarimai dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo. Iniciatyvas reguliuoja ir numato Seimo sesijos darbų programos⁸⁵, kur įvardyti prioritetiniai įstatymų projektai (teikiami apibendrinus Vyriausybės teikiamus teisės aktų projektus, įgyvendinant Seimo patvirtintą Vyriausybės programą, siekiant Lietuvos nacionalinės teisės ir Europos Sąjungos teisės suderinamumo, atsižvelgiant į Seimo komitetų, frakcijų, Seimo narių teikiamus pasiūlymus). Šie programiniai dokumentai įgyvendinami iš dalies, tačiau kritiškai įvertinus jų turinį – tikslai bei planai neatrodo labai kuklūs – pavyzdžiui dabartinio Seimo (pavasario) sesijos darbų programoje (2007 m. kovo 10 d. – 2007 m. birželio 30 d.) numatyta svarstyti virš dviejų šimtų projektų, dauguma kurių – įstatymų pakeitimai. Šiuo metu įregistruoti projektai remiasi tikrai ne vien programoje numatytais projektais, tad aišku, kad pilnai tokio kiekio programinių iniciatyvų, netikėtai atsirandančių projektų atžvilgiu nepavyks įgyvendinti. Kalbant apie neplanuotus teisės aktus, dažnai tai būtina atsižvelgiant į socialinio gyvenimo realybę – ne viskas gali būti supanuota iš anksto, tad išvada seimo darbų programoje turėtų būti įvardyti aiškūs ir glausti prioritetai, maksimaliai įvertinus realias galimybes visus juos realizuoti. Svarbu ir tai, kad teisėkūros planai turėtų būti kasmet iš naujo įvertinami ir atnaujinami. Metmenyse taip pat nurodoma, kad teisėkūros planai skelbtini viešai, kartu turėtų būti nurodyta, kokiai institucijai, asmeniui galima teikti išankstinius pasiūlymus dėl teisėkūros planuose numatytų problemų sprendimo. Dažniausiai šias funkcijas atlieka

⁸³ http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=252&p_k=1 [2007-04-01]

⁸⁴ Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos. Valstybės žinios. 2006. Nr.80-3143

⁸⁵ Seimo nutarimas dėl pavasario sesijos darbų programa (2007 m. kovo 10 d. – 2007 m. birželio 30 d.) Valstybės žinios. 2007. Nr. 40-1479

žiniasklaida, visa informacija yra prieinama Seimo internetinėje svetainėje, taip pat galima teikti pasiūlymus bei pastabas dėl nagrinėjamų teisės aktų projektų.⁸⁶

Kaip teisės aktų leidybos iniciatyvas bei priėmimą įtakojanti veiksnį bei teisinio teisėkūros reglamentavimo vieną aspektą reiktų paminėti Lobistinės veiklos įstatymą. Visada egzistavo visuomenės narių interesai ir galimybės padaryti įtaką valdžios sprendimams, nes retai kada jie būdavo tokie bendri, kad nepaliestų vienos ar kitos visuomenės narių grupės arba atskirų individų. Lobizmo reguliavimas reikalingas, kadangi yra tiesiogiai susijęs su interesų konfliktais ir korupcija. Lietuvoje lobizmas pradėtas reglamentuoti neseniai, įstatymas įsigaliojo nuo 2001-01-01⁸⁷, nauja redakcija nuo 2003-05-01⁸⁸. Į jo reglamentavimo sritį patenka ne tik atlygintina, bet ir neatlygintina veikla, kai yra naudojamos iš Konstitucijos tiesiogiai kylančiomis piliečių teisėmis, kurias įstatymas detalizuoja lobistinės veiklos atžvilgiu. Įstatymas lobistinę veiklą apibrėžia kaip – fizinio ar juridinio asmens atlygintini ar neatlygintini veiksmai, kuriais siekiama daryti įtaką, kad lobistinės veiklos užsakovo interesais būtų keičiami, papildomi ar pripažįstami netekusiais galios teisės aktai, priimami ar nepriimami nauji teisės aktai. Įstatymų leidybos iniciatyvos teisė vykdoma, kai asmenys, įrašyti į Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos lobistų sąrašą atlieka veiksmus numatytus Lobistinės veiklos įstatymo 4 straipsnyje t.y. teisės aktų nustatyta tvarka dalyvauja rengiant teisės aktų projektus, teikia pasiūlymus ir paaiškinimus teisės aktų projektų rengimo klausimais; savo iniciatyva atlieka teisės aktų ar teisės aktų projektų ekspertizę, teikia išvadas ir projektų komentarus lobistinės veiklos užsakovams; aiškina visuomenei, įtikinėti valstybės ir savivaldybių institucijas ar įstaigas, kad tikslinga priimti tam tikrą teisės aktą arba jo nepriimti, pakeisti ar papildyti galiojantį teisės aktą arba pripažinti jį netekusiu galios ir pan. Lobistinės veiklos subjektai turi laikytis Lobistų etikos kodekso reikalavimų. Tačiau leidžiant įstatymus Lietuvos Respublikoje labai retai nurodomi iniciatoriai, motyvai ir pasekmės. Pavyzdžiui, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos pateikiamose ataskaitose⁸⁹ yra minima, kad registruoti lobistai vykdė lobistinę veiklą dėl šio įstatymo, bet Seimo komiteto išvadoje tai nepažymėta. Dėl to yra sunku aptikti interesų poveikį ir numatyti galimas pasekmes, kontroliuoti politinio proceso skaidrumą. Taip pat galima išvelgti ir reglamentavimo nenuoseklumą – Konstitucija numato, jog piliečių interesams atstovauja jos išrinkti atstovai, t.y. Seimo nariai. Tokiu atveju Lobistinės veiklos įstatymas prieštarautų Konstitucijai, kadangi Lobistinės veiklos

⁸⁶ http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4002&p_d=64771&p_k=1 [2007-03-12]

⁸⁷ Valstybės žinios. 2000. Nr.56-1644

⁸⁸ Valstybės žinios. 2003.Nr. 35-1461

⁸⁹ http://www.vtek.lt/lt/disp.php/lt_lobby/lt_lobby_4 [2007-03-22]

įstatymas deklaruoja teisę lobistams, esant konkrečios interesų grupės užsakymui, veikti valdžios institucijų priimamus sprendimus bei įtikinti valdžios tarnautojus atsižvelgti į tų grupių interesus, o bet koks Seimo nario siejimas su kokia nors interesų grupe prieštarauja Konstitucijoje įtvirtintai normai.

Šiuo metu Vyriausioji tarnybinės etikos komisija užregistravusi tik 15 subjektų, beveik pusė realiai nevykdo jokios veiklos. Lobistų darbo Lietuvoje kontekstas gerokai skiriasi nuo lobistų darbo aplinkos liberaliose demokratijose. Visoms jaunoms demokratijoms šalims, jų visuomenėms būdingos tam tikros vertybinių sistemos, kurios nėra labai palankios formuoti interesų grupėms, plėtoti lobizmui, tą patvirtina ir faktas, jog Teisės institutas vykdo projektą „Tarptautinis lobistų kvalifikacijos kėlimas“, kurio tikslas – remiantis tarptautine patirtimi, kelti Lietuvos lobistų kvalifikaciją ir tokiu būdu skatinti teisėto ir skaidraus lobizmo plėtrą Lietuvoje. Jo pagrindu bus rengiamas lobistų kvalifikacijos kėlimo programos.

Grįžtant prie paties iniciavimo procedūros, pažymėtina, kad įstatymų leidybos iniciavimo procedūra politizuota, tačiau gan lanksti, yra visos galimybės efektyviai kelti idėjas – nepaisant biurokратиškumo, reglamentavimo prasme sudarytos visos sąlygos interesų grupėms dalyvauti šiame procese. Tik dažniausiai keliamos iniciatyvos dėl ankstesnių teisės aktų keitimų, nesusijusios su privalomų iniciatyvų (įtvirtintų Seimo sesijos darbų programoje, Vyriausybės programoje) vykdymu. Situacija su teisinės sąmonės vystymusi keičiasi, bet visgi įstatymus daugumoje inicijuoja seimo nariai. Iš iniciatyvų gausos matome, kad vis dar vyrauja tendencija ir tradicija visas problema spręsti teisinio reguliavimo priemonėmis – įstatymais, poįstatymniais teisės aktais. Dažnai reguliavimas nepagrįstas perteklinis ir neretai tais teisės aktais reikiamas rezultatas nepasiekimas.

Paminėtina, kad po to siūlomas teisės akto projektas įregistruotas Seime, perduodamas Seimo pirmininkui ir siunčiamas atitinkamiems Seimo komitetams, frakcijoms, Vyriausybei, Prezidento kanceliarijai, Europos teisės departamentui prie Teisingumo ministerijos bei kitoms suinteresuotoms institucijoms. Apie įstatymo projektą taip pat skelbiama leidiniuose „Valstybės žinios“ ir „Seimo kronika“.⁹⁰ Šiame etape gali būti atliekami daugelis techninių veiksnių: įstatymo projekto teiginių patikrinimas įstatymų leidybos technikos požiūriu, ar tekste naudojamos sąvokos, teiginiai vieni kitiems neprieštarauja, ar jie vienareikšmiškai apibrėžti, atliekama kriminogeninė, ekonominė ir kitokios ekspertizės – tačiau šie veiksmai sprendžiami jau Seimo nuožiūra

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Seimo statutas. Valstybės Žinios. 1994 . Nr. I-399, 136 str.

kiekvienam konkrečiam atveju. Praktikoje atliekamas nenuosekliai ir dažnai neatitinka realios situacijos. Teisės efektyvumo bei inicijuojamų projektų vertinimas vertas atskiro aptarimo

Teisės aktų vertinimas bei efektyvumo problema.

Lietuvoje teisėkūros procese labai mažai skiriama dėmesio teisės normų veiksmingumo – efektyvumo analizei. Čia būtų galima paminėti H. L. A. Harto pripažinimo taisyklę, kurios pagrindas efektyvumas ir nors tai yra fakto klausimas, tačiau vienas iš teisės identifikavimo kriterijų – būtent efektyvus teisės normų veikimas.⁹¹ Neefektyvios normos visvien lieka normomis kurių privalu laikytis. Tačiau kuo daugiau tokių normų, tuo didesnę teisinę nihilizmą jos skatina. Neefektyvi, neveiksminga teisė – nereikalinga, antraip iškiltų ir jos prasmės klausimas. Žinoma, veiksmingumo sąvoka gan reliatyvi ir priklauso dažnai ir nuo subjektyvių vertinimų, todėl vertėtų kalbėti apie teisės efektyvumo problemą, kuri turėtų būti suprantama kaip tam tikra veiksmingumo forma būtent pasiektų rezultatų ir sąnaudų santykis.⁹² Akivaizdu, kad klaidos ir spragos teisėkūros procese – pirminė prielaida teisės neefektyvumui. Prieš pateikiant teisės akto projektą būtina išsamiai įvertinti teisės aktų projektų poveikį bei sąnaudas. Teisėkūros subjektas tai turėtų nustatyti iš anksto, kad vėliau būtų išvengta teisės akto kaitos bei neprognozuojamų pasekmių.

Seimo statuto 136 straipsnis numato, kad užregistravus įstatymo projektą, dėl jo Seimo kanceliarijos Teisės departamentas ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo gavimo datos parengia išvadą, ar tas projektas atitinka Konstituciją, įstatymus, teisėkūros principus ir juridinės technikos taisykles, taip pat ar kartu pateikiami dokumentai atitinka kitus statuto reikalavimus. Jeigu projektas didelis, Seimo kanceliarijos Teisės departamento direktorius gali kreiptis į Seimo seniūnų sueigą dėl šio termino pratęsimo. Praktiškai tai yra vienintelė institucija, įpareigota atlikti tokio plataus pobūdžio projekto vertinimą – svarbiausia grandis užtikrinanti projekto kokybę visos teisinės sistemos atžvilgiu. Tolesnis vertinimas Seimo komitetuose svarstančiuose projektuose, labiau susijęs su politiniais procesais.

Siekiant detaliau įvertinti teisės departamento išvadų išsamumą, buvo pasitelktas toks metodas: analizuojami 2006 metų Konstitucinio teismo nutarimai, tiksliau normos, kurios pripažintos prieštaraujančiomis Konstitucijai ir kitiems įstatymams tais metais, jos

⁹¹ Hartas H. L. A. Teisės samprata. Vilnius, 1997;

⁹² Šimašius R. Teisėkūra teisės socialinio veiksmingumo požiūriu // Jurisprudencija. T. 54. 2004, P. 62-73

lyginamos su teisės departamento išvadomis (kuriose turėtų būti vertinami šie aspektai). 2006 metai pasirinkti siekiant analizuoti kuo naujesnius, nepraradusius savo aktualumo nutarimus ir departamento išvadas, tuo labiau, kad nuo įstattymo iki teismo nutarimo priėmimo praeina taip pat nemažas laiko tarpas. Tyrimo medžiaga pateikiama priede nr.2.

Pažymėtina, kad visi projektai teisės departamento išvadose buvo įvertinti juridinės technikos atžvilgiu: nors išvadų formuluotės gan lakoniškos ir šia prasme – dažnai apsiribojama „teisės sąvokų netikslus naudojimas, nesuderinamas pasikartojimas su kitais teisės aktais“ ir panašiomis formuluotėmis. Neretai ir visa išvada yra „alternatyvių projektų teisės departamente negauta. Projektas iš esmės atitinka juridinės technikos reikalavimus“, nors vėliau įstatymas ar jo nuostatos pripažintos antikonstitucinėmis. Seimo statuto 136 straipsnyje taip pat numatyta, kad turi būti vertinami ir su projektu susiję dokumentai t.y. ir projekto aiškinamieji raštai, tačiau nei vienu iš nagrinėjamų atvejų tas nebuvo daroma. Atliekamas vertinimas paviršutiniškas ir tik formalumas. Trūksta gilesnio bei platesnio požiūrio – apie tai galima spręsti iš fakto, kad dauguma atvejų konstitucinis teismas pripažino ne tik tam tikros normos prieštaravimą konstitucijai, bet ir normos neatitikimą pamatiniams konstituciniams teisinės valstybės, teisingumo, valdžių padalijimo principams (visų Konstitucijos nuostatų aiškinimas konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste yra būtina Konstitucijos išsamaus aiškinimo prielaida. Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas – universalus ir juo yra grindžiama visa Lietuvos teisės sistema bei pati Lietuvos Respublikos Konstitucija ir kuriame yra integruojamos įvairios Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės).⁹³

Iš 2006 metų Konstitucijos jurisprudencijos galima būtų išskirti tik vieną atvejį, kuomet norma pripažinta prieštaraujančia Konstitucijai ir teisės departamentas teikdamas išvadas atkreipė į tai dėmesį – 2006-11-13 dėl teisės aktų, reguliuojančių Lietuvos Respublikos pilietybės santykius, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Tačiau yra dar viena problema: būtent į šias išvadas visvien nebuvo atsižvelgta priimant pilietybės įstatymo pataisas. Priimant pataisas Seimo posėdžio stenogramoje galima rasti tokią frazę apie šią išvadą, cituojant A. Lydeką „Kalbant konkrečiai apie Teisės departamento išvadas, reikia paminėti, kad dėl šių vėl naujai keliamų diskusijai klausimų jau buvo ne kartą diskutuota, kalbėtasi, tartasi posėdžiuose, klausymuose ir seminaruose su teisininkais, yra surastas bendras sprendimas, kuris suformuluotas įstatymo projekte. Taigi, nesant konkrečių Teisės departamento pasiūlymų keisti vieną ar kitą formuluotę,

⁹³ Konstitucinio teismo nutarimas dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams. Valstybės žinios. 2004. Nr. 181-6708

manau, atgaivinti tos diskusijos nėra jokios prasmės.“ Ši frazė gan gerai atspindi bendrą tendenciją: teisės departamento išvados nėra labai svarbios seimui, kadangi departamentas nepateikia išsamios informacijos bei nesiūlo keisti abejotinų įstatymų formuluočių. Be to Seimo statute nėra numatyta, kad šios išvados privalomos. Ieškant departamento neveiklumo priežasčių, reiktų atkreipti dėmesį į organizacinio pobūdžio problemas – departamentas per savaitę gauna kelis šimtus projektų, tokį kiekį nuodugnai ir išsamiai patikrinti galėtų tik didelė bei aukštos kvalifikacijos komanda. Antravertus pagal Seimo statuto 138 straipsnį, jeigu teisės departamentas pateikia išvadą, kad projektas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Vyriausybės Teisės ir teisėtvarkos komitetas privalo preliminariai apsvarstyti šį projektą. Reglamentavimas užtikrina dvigubą kontrolę, tačiau turint omenyje, kad iš visų 2006 metais įstatymų ir paskirų jų nuostatų pripažintų neatitinkančiomis Konstituciją teisės departamente tėra viena išvada, svarstyti nėra ko (nors šiuo konkrečiu atveju matome, kad abiejų institucijų išvados nebuvo išsamios). Jei vyriausybės Teisės ir teisėtvarkos komitetas nuspręstų, kad projektas prieštarauja Konstitucijai ir nėra nustatyta tvarka pateikto Konstitucijos pataisų projekto, tuomet jis nėra teikiamas svarstyti.

Iš pateiktų duomenų galima būtų daryti išvadą, kad tai yra silpnoji įstatymų leidybos iniciatyvos įgyvendimo grandis. Netiksliai įvertinus teisės akto projektą, sukuriama teisės spragos, kurios turi būti pildomos teisės mokslu bei aiškinimu. Dažnai visos problemos suvedamos į teisinę techniką, tačiau techninio pobūdžio problemos gan paprastai išsprendžiamos teismų aiškinimu, teisės doktrinos pagalba. Būtinai nuoseklus ir tikslingas vertinimas, o po to tik pasirenkama teisės akto formuluočių. Išsprendus šią problemą, užtikrinus tinkamą vertinimą būtų išvengta daug teisėkūros problemų – įstatymai įgytų naujus kokybinius rodiklius, o tas turėtų skatinti ir žymiai mažesnę jų kaitą. Žingsnis į priekį padarytas 2004-11-13: papildžius Seimo statuto 145 straipsnį buvo įtvirtinta, kad esant iniciatyvai iš esmės keisti teisinį reglamentavimą (ir pagrindinis komitetas arba ne mažiau kaip 1/5 Seimo narių paremia tokią iniciatyvą, nutarus pradėti projekto svarstymo procedūrą Seimo valdybos nustatyta tvarka užsakomas nepriklausomas ekspertinis teisės akto projekto įvertinimas.

Šiuo metu galioja tik vienas teisės aktas tiesiogiai reglamentuojantis teisės normų vertinimą – Vyriausybės nutarimas Dėl sprendimų projektų poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo ir įgyvendinimo, kuris įtvirtina privalomą teisės aktų poveikio vertinimą. Metodikos tikslas – reglamentuoti sprendimų projektų poveikio vertinimą, kad priimant sprendimus būtų atsižvelgta į galimus jų įgyvendinimo pasekmes, kad gerėtų valstybės institucijų ir įstaigų priimamų sprendimų kokybė Sprendimų projektų poveikio

vertinimas suprantamas kaip būdas tobulinti viešosios politikos formavimą, valstybės institucijų ir įstaigų sprendimų priėmimą. Poveikiui vertinti surinkta medžiaga suteikia sprendimus priimančioms valstybės institucijoms ir įstaigoms informaciją apie galimas sprendimų alternatyvas ir jų įgyvendinimo pasekmes. Taip sudaromos sąlygos pasirinkti tinkamiausią problemos sprendimo būdą. Tačiau įvertinus nuostatą, kad tiek bazinį, tiek išplėstinį vertinimą atlieka projekto rengėjai, o nepriklausomi ekspertai ir/ar mokslo institucijos gali būti pasitelkiami atlikti išplėstinį vertinimą tik tuomet, kai sprendimo projektas yra ypač sudėtingas ir reikia specifinio techninio ar kitokio pasirengimo, žinių bei įgūdžių, kurių projekto rengėjai neturi, galima teigti, kad aktuali ir praktikoje taikoma ši metodika tik ją priėmusiai institucijai – vyriausybei, kuri dažnai pateikia sudėtingesnius projektus nei visi kiti subjektai. Be to poveikis gali būti nevertinamas tik tuomet, kai sprendimo projektas yra ypač skubus ir juo siekiama išspręsti netikėtai susiklosčiusias krizines situacijas, o Lietuvoje vos ne trečdalis įstatymų priimami skubos tvarka (lentelė nr. 7).

Pažymėtina, kad Vyriausybės komitetams (komisijoms) teikiamų svarstyti sprendimų projektų poveikio bazinis vertinimas atliekamas išskyrus projektus, kuriais daromi redakcinio ar techninio pobūdžio pakeitimai – nuo 2003-08-01. Sprendimų projektų poveikio išplėstinis vertinimas atliekamas nuo 2004-01-01 ir tik tų sprendimų projektų, kurių įgyvendinimas turėtų didelę įtaką Lietuvos Respublikos ekonominiam, socialiniam, politiniam gyvenimui ar konkrečios visuomeninių santykių srities būklei. Toks vertinimas vyksta praktiškai išskirtiniais atvejais, nors reliai norint užtikrinti ir prognozuoti kokias pasekmes sukels vieno ar kito įstatymo taikymas, nors faktiškai turėtų būti taikomas dažniau. Jei lygintume teisės departamento išvadas su vyriausybės vertinimu, pastarasis apima jau platesnį spektrą, tačiau metodika priimta visai neseniai, tad dar tik stengiamasi praktikoje ją pritaikyti.

Rengiant teisės aktų projektus labai svarbu tinkamai organizuoti darbą, jį paskirstyti kadangi nuo to tiesiogiai priklauso būsimo teisėkūros produkto kokybė bei proceso atitikimas teisės aktuose įtvirtintoms taisyklėms, tad toliau aptarsime teisės akto rengimo ir svarstymo procedūras.

Teisės akto rengimas ir svarstymas

Įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymo 3 straipsnis numato teisės akto rengimo stadijas: pirma – teisės akto paskirties ir jo rengimo užduoties

nustatymas; antra – rengėjo nustatymas (parinkimas); trečia – teisės akto teksto parengimas; ketvirta – teisės akto derinimas ir aprobavimas. Šiame įstatyme numatyta keletas galimybių, kurios leistų efektyviau parengti teisės aktą, tačiau praktikoje nėra išnaudojamos: pasiūlymus dėl teisės akto rengimo turi teisę teikti visi fiziniai ir juridiniai asmenys; teisės akto rengėjais gali būti valstybės valdžios institucijos paskirti ar konkurso tvarka parinkti asmenys ar jų grupė, taip pat asmuo arba asmenų iniciatyvinė grupė (turint omenyje ypatingų mokslinių, techninių žinių būtinumą rengiant tam tikrą projektą).

Remiantis minėtu įstatymu teisės aktas yra parengtas, kuomet atitinka formos, struktūros, turinio ir kalbos reikalavimus, yra patikrintas jo atitikimas Konstitucijai, taip pat kitus galiojančius teisės aktus, jeigu tame akte nėra normų, keičiančių galiojančius teisės aktus. Įvardytas reikalavimas derinant ekonominius santykius reguliuojančio teisės akto projektą įvertinti jį antikorupciniu požiūriu, jeigu yra pagrindo manyti, kad priimtas teisės aktas gali daryti įtaką kriminogeninei situacijai, jį priimti įgaliota institucija skiria kriminologinę ekspertizę (kas daroma gan retai, pavyzdžiui griežtinant Administracinių teisės pažeidimų kodekso numatytas sankcijas, kad ir 207 (7) 3 d. pakeitimo įstatymo projektas 2007-03-21 XP-2118 – tikslas įvardijamas kaip kriminologinės padėties gerinimas, tad akivaizdu, jog įtaką kriminogeninei situacijai turės, atlikus išsamesnę analizę, galbūt paaiškėtų, kad normą keisti nėra tikslinga ir pan.).

Seimo statute nėra normų teisiogiai liečiančių teisės akto rengimą. Iniciatyvos likimas priklauso nuo įvertinimo teisės departamente ir dėl pateikto įstatymo projekto Seimas priima vieną iš šių sprendimų: pradėti projekto svarstymo procedūrą, atidėti projekto pateikimo procedūrą ir nurodyti iniciatoriams, kokius veiksmus jie privalo atlikti iki pakartotinio projekto pateikimo Seime arba atmesti projektą nurodant motyvus.⁹⁴ Galima išvelgti tam tikrą nenuoseklumą – šiuo metu yra apsiribojama siauruose juridinės technikos rėmuose, pamirštant, kad reiktų peržengti pačių teisės normų formuluočių ribas ir vertinti situaciją per socialinę, mokslinę prizmę, ekonominiu požiūriu, tik tuomet rinktis iš kelių reglamentavimo kelių, atsižvelgiant į tam tikros naujos normos tikslą ir tik tuomet pereiti prie reglamentavimo.

Svarbu ir tai, kad numaćius rengti naują norminį teisės aktą, įtvirtinantį iki šiol neegzistavusį tam tikrų visuomeninių santykių teisinį reguliavimą, naują norminio teisės akto redakciją, iš esmės keičiant ir esamą (egzistuojantį) teisinį reguliavimą, ar naują norminį teisės aktą, apimantį kelių ministrų valdymo sritis, ministerijos (Vyriausybės įstaigos) parengia, suderina ir pateikia Vyriausybei norminio teisės akto koncepciją. Įstatymo koncepcija – teisės aktas, įtvirtinantis numatomo parengti įstatymo pagrindinius

⁹⁴ Seimo statutas, 143 str.

teisinio reguliavimo principus, nuostatas. Įstatymų koncepcijos rengiamos pagal Įstatymų koncepcijos rengimo metodiką, patvirtintą teisingumo ministro 2001 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 277⁹⁵. Šis reikalavimas netaikomas nedidelės apimties, nesudėtingų įstatymų, kitų Seimo teisės aktų, Vyriausybės norminių teisės aktų projektų rengimui. Tačiau praktikoje koncepcijos rengiamos itin retai: pavyzdžiui formaliai visus keliamus reikalavimus koncepcijai rengti atitinka Šventosios valstybinio jūrų uosto įstatymo projektas pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-06-21 Nr. XP-617, tačiau koncepcija nebuvo rengiama.

Vyriausybei patvirtinus norminio teisės akto koncepciją (patvirtinimas įforminamas nutarimu), Vyriausybė paprastai sudaro komisiją (Ministras Pirmininkas – darbo grupė) atitinkamam norminio teisės akto projektui parengti. Patvirtinta koncepcija turi būti skelbiama „Valstybės žiniuose“, ja turi remtis įstatymo projekto rengėjas. Koncepcijoje turi būti jos rengimo pagrindas, tokiu būdu užtikrinant jog įstatymu bus pasiekti numatyti tikslai.

Koncepcijoje aptariami svarbiausi dalykai, jos funkcija – užtikrinti kokybišką ir efektyvų teisinį reguliavimą, tačiau iki šiol praktikoje sukurtos įstatymų koncepcijos (pvz. Lietuvos Respublikos Kremavimo įstatymo koncepcijos projektas, 2001 m. gegužės 2 d., Lietuvos Respublikos šilumos įstatymo koncepcijos projektas, Balsavimo internetu rinkimuose ir referendumuose koncepcijos projektas 2006 07 14) iš esmės nėra labai informatyvios ir laikytinos tik deklaratyviais teiginiais. Teigimas aspektas tik tas, kad įtvirtina aiškią strategiją. Deja dar nėra sukurtas teisės aktų koncepcijos įgyvendinimo mechanizmas, neatliekamas teikiamo projekto ir koncepcijos atitikties vertinimas.

Kaip teigia V. Mikelėnas, įstatymų kokybę užtikrina nuosekli jų projektų svarstymo procedūra.⁹⁶ Įstatymo projekto svarstymas vyksta Seimo posėdyje. Konstitucijoje ši procedūra nėra reglamentuota atskiru staripsniu, tačiau ji vienareikšmiškai būtina sistemaiškai analizuojant 68 straipsnį, detalizuojama Seimo statute 151 straipsnyje. Tačiau išsamesnis svarstymas prieš tai vyksta pagrindiniame Seimo komitete (komitetas, Seimo paskirtas kaip pagrindinis nagrinėti įstatymo projektą) – šiame etape remiantis Seimo statuto 150 straipsniu pagrindinio komiteto sprendimu projektas gali būti atmestas, tačiau Konstitucija ir šiuo atveju nurodo privalomą nagrinėjimą Seimo posėdyje. Išsamiam teisės akto įvertinimui laiko paliekama labai mažai, turint omenyje, kad šioje stadijoje gali būti teikiami įvairūs pasiūlymai ir pakeitimai. Šioje grandyje būtų tikslinga įtvirtinti priešingą taisyklę – projektas atmestas

⁹⁵ Valstybės žinios. 2002. Nr. 1-10

⁹⁶ Mikelėnienė D., Mikelėnas V. Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai. 1999. Vilnius: Justitia, P. 161-162

komitete, neturėtų būti svarstomas Seimo posėdyje. Tokiu atveju tektų keisti ir Konstituciją, tačiau toks sprendimas leistų išvengti formalumų Seime, būtų daugiau laiko pagrįstiems įstatymams svarstyti bei priimti.

Seimo posėdyje svarstymas vyksta keliais skaitymais, išklausus pagrindinio komiteto, vėliau vyksta diskusijos⁹⁷. Nei Konstitucija nei kiti teisės aktai nenumato svarstymo trukmės bei Seimo narių skaičiaus, kuris turėtų dalyvauti svarstant projektą – tokiu atveju net ir keli Seimo nariai gali atsovauti tautą įstatymų leidyboje. Turint omenyje Seimo darbo krūvį, ne visada tai yra optimalu ir dažnu atveju gali būti neužtikrinamas demokratizmo principas. Nors Seimo statute ir yra numatytas privalomas posėdžių lankymas, tačiau sankcijų už šį pažeidimą nenumato (keli seimo nariai negali atstovauti visai tautai). Kalbant apie projekto svarstymo trukmę – praktikoje yra įvairių pavyzdžių: dažniausiai didesnių diskusijų svarstant projektą yra išvengiama – naujieji kodeksai buvo apsvarstyti ir priimti per gana trumpą laiką, tačiau pavyzdžiui naujos redakcijos Gamtinių dujų įstatymo projekto svarstymas Seime trunka jau beveik dvejus metus (pirmas projektas įregistruotas 2005-02-11). Šiai stadijai daugiau įtakos turi politiniai, o ne teisiniai aspektai. Turint omeny iniciatyvų skaičių ir seimo posėdžių bei jų trukmės skaičių, apie svarstymo nuodugnumą seimo posėdyje kalbėti šiuo atveju matyt neverta. Kuomet svarstymas nuodugnus arba gaunama daug papildomų pasiūlymų paprastai baigiasi laikas: seimo posėdžių stenogramose gan dažni Seimo pirmininko raginimai paskubėti arba pasiūlymai pratęsti posėdžio trukmę (pavyzdžiui seimo stenogramos dėl Įstatymo „Dėl Tarptautinio privatinės teisės unifikavimo instituto (UNIDROIT) statuto ratifikavimo“ projektas Nr.XP-1597, Seimo statuto „Dėl Seimo statuto 24, 44¹, 77, 188 straipsnių pakeitimo“ projekto Nr.XP-1669(3) svarstymas ir daugelis kitų).

Dar vienas aspektas, galintis padėti ir įtvirtinti teisinį aiškumą yra tikslus šio proceso eigos fiksavimas ir svarstymo medžiagos publikavimas, kaip kad mini V. Mikelėnas kalbėdamas apie užsienio valstybių patirtį: visa projekto svarstymo medžiaga, atsiliepimai, ekspertų išvados ir nuomonės (travaux preparatoires) išleidžiami atskiru leidiniu.⁹⁸ Lietuvoje taip pat būtų tikslinga naudoti šią patirtį, kadangi įstatymų leidyba kaip matome nėra tobula, būtų paprasčiau taikyti įstatymą, atsižvelgiant į jo tikslus, būtų aiškesnės teisėkūroje dalyvavusių subjektų pozicijos, ryškėtų ir teisėkūros klaidos, kurias vėliau galima taisyti.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Seimo statutas, 153 str.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucija, 69 str. 2d.

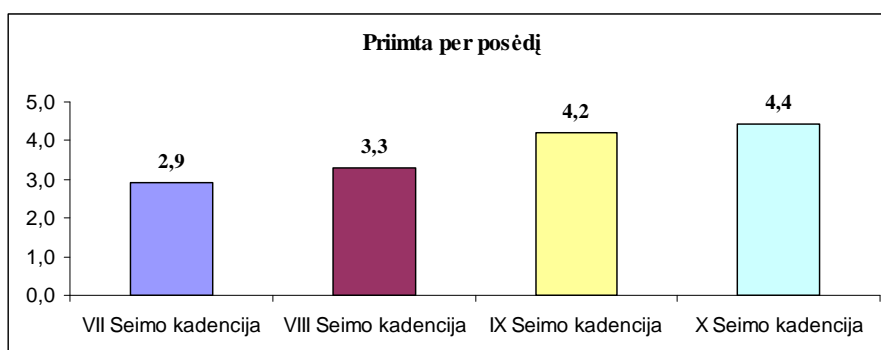
⁹⁸ Mikelėnienė D., Mikelėnas V. Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai. 1999. Vilnius: Justitia. P. 162.

Priėmimas

Kalbant apie patį teisės akto priėmimą, Seimo posėdžiui pritarus įstatymo projektui ir pataisoms paskiriama įstatymo priėmimo data – taip prasideda trečiasis etapas – teisės akto priėmimas. Šioje stadijoje dalyvauja tik vienas subjektas – seimas kaip kolegiali institucija. Apsvarsčius visus įstatymo projekto straipsnius, balsuojama dėl viso įstatymo projekto. Įstatymai laikomi priimtais, jeigu už juos balsavo dauguma Seimo narių, dalyvaujančių posėdyje ⁹⁹ (išskyrus konstitucinius įstatymus, kurie priimami, jeigu už juos balsuoja daugiau kaip pusė visų Seimo narių).

Statistiniai duomenys rodo, kad per vieną seimo posėdį priimama 3-4 teisės aktai (žiūrėti lentelę nr. 6)¹⁰⁰, šis faktas dar kartą įrodo, kad seimo darbotvarkė yra perkrauta ir faktiškai tokia situacija dažnai sukelia ir neigiamas Seimo narių reakcijas, jie tampa pasyvūs daugelio priimamų teisės aktų atžvilgiu, o nuoseklumo stoka ir skuba priimant teisės aktus neužtikrina svarbiausių teisėkūros principų – demokratiškumo, teisėtumo užtikrinimo tinkamu lygmeniu.

Lentelė Nr. 6

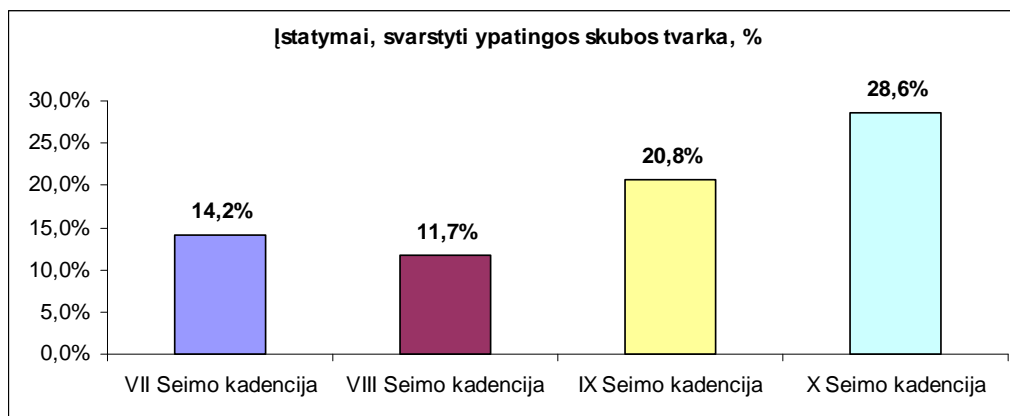
Be to Lietuvos praktikoje gan dažnai teisės akto svarstymas ir priėmimas sutampa. Daugelio autorių (P. Ragauskas, A. Lukošaitis) išskiriama problema – projekto svarstymas ir priėmimas skubos ar ypatingos skubos tvarka. Tokia galimybė yra numatyta Seimo statuto 163 straipsnyje. Taikant skubos tvarką, trumpinamas laikas tarp projekto svarstymo stadijų: svarstymo pagrindiniame komitete, svarstymo Seimo posėdyje, priėmimo ir kitų Statute numatytų terminų susijusių su įstatymų leidyba. Seimui paliekama diskrecija nustatyti konkrečius terminus, tačiau svarstomas projektas Seimo nariams visuomet turi būti išdalytas ne vėliau kaip prieš 24 valandas iki posėdžio,

⁹⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija, 69 str. 2d.

¹⁰⁰ http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=252&p_k=1 [2007-04-01]

kuriame jis bus priimamas. 164 Seimo statuto straipsnyje įvardijama dar viena išskirtinė galimybė – svarstymas ypatingos skubos tvarka. Ir šiuo metu ši praktika yra ypač paplitusi (žiūrėti lentelę nr. 7)¹⁰¹, ypatingos skubos tvarka priimama vos ne trečdalis įstatymų.

Lentelė Nr. 7

Išnagrinėjus penkiasdešimt seimo posėdžių stenogramų – nuo 2006-09-20 Nr.114 pirmojo posėdžio iki 2006-12-21 penkiasdešimtojo, galima teigti, kad esminių procedūrinių pažeidimų nėra ir yra savotiškas tam tikrų problemų sprendimo būdas: taip yra dorojamasi su priimamų teisės aktų gausa, siekiama užtikrinti seimo programos įvykdymo. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad tokiu būdu priimami teisės aktai gali būti tik Respublikos Prezidento, Seimo Pirmininko arba Seimo Pirmininką pavaduojančio jo pavaduotojo, arba Vyriausybės motyvuotu teikimu. Sprendimas taikyti ypatingos skubos tvarką priimamas Seimo posėdyje dalyvaujančių Seimo narių balsų dauguma, jeigu ji didesnė negu 1/4 visų Seimo narių per projekto pateikimą arba svarstymą Seimo posėdyje. Iš seimo nagrinėtų seimo posėdžių stenogramų, aiškėja, kad įstatyme numatyta motyvacija retai būna išsami, tačiau gan sviri: nurodoma, kad į visus pasiūlymus, kurie buvo pateikti, atsižvelgta, jiems visiems pritarta, o seimo nariai nenori pasisakyti ir diskutuoti – tai reiškia, kad vienbalsiškai pritariama tiek nagrinėjimui skubos tvarka, tiek tam tikram teisės aktui. Tokių teisės aktų specifika panaši – tai arba neesminiai įstatymų pakeitimai (pavyzdžiui Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo 8 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XP-1769 – cituojant Seimo pirmininką: „Trūksta vieno žmogaus, kad galėtume priimti labai paprastą įstatymo projektą. < ... > užimkit savo vietas, tik vieno balso trūksta, kad mes galėtume priimti įstatymo projektą, kuris visiems

¹⁰¹ Ibid.

yra labai aiškus“) arba Seimo nutarimai. Dėl to jokių problemų nekylo, o yra išsprendžiama seimo darbo krūvio problema, lankstesnė procedūra.

Iš tirtų stenogramų matyti, kad beveik visuomet vyriausybė teikdama įstatymo projektą prašo svarstyti jį skubos, ypatingos skubos tvarka, tačiau būtent tokiais atvejais dažniausiai ir yra atsisakoma tą daryti tačiau neatsižvelgiant ir į kitą labai svarbų faktorių – įstatymo priėmimas Seime gali užtrukti labai ilgai, tad kol jis būna priimtas, gali prarasti ir savo aktualumą arba stabdyti visuomeninių santykių raidą. Pavyzdžiui pateikiant Prezidento valstybinės rentos įstatymo projektą Nr. XP-1749, Prezidento įstatymo, Valstybinių pensijų įstatymo, Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pakeitimo ir papildymo bei Valstybinių pensijų įstatymo 2 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo 1 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektą Nr. XP-1748, Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo ir Valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų išankstinio mokėjimo įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą Nr. XP-1750 kurių sudėtingumas nėra ypatingas, Socialinės apsaugos ir darbo ministrė prašė nagrinėti skubos tvarka: „Jeigu Seime norime išspręsti įsisenėjusią problemą, kad nuo sausio 2 d. pradėtų galioti Našlių įstatymo pakeitimai ir iš tikrųjų apie 200 tūkst. žmonių gautų arba iš naujo našlių pensijas, tą 70 litų, arba jos būtų padvigubintos ir padidintos, tai mes turime priimti tą sprendimą. Juolab kad dabar kurį laiką nebus posėdžių, ir jeigu lapkritį ateitų į svarstymą, aš netikiu, kad per dvi savaites negalima rasti laiko apsvarstyti ir pateikti tą projektą. Paskui reikia priimti įstatymo lydimočius aktus ir „Sodrai“ pasirengti to įstatymo įgyvendinimui nuo sausio 1 dienos.“ Panaši situacija susiklostė ir pateikiant Žemės įstatymo pakeitimus, projektas Nr. XP-1906, Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo 2, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą Nr. XP-1925 Atsisakoma motyvuojant tuo, kad liečiamos jautrios visuomenės gyvenimo problemos, atsižvelgiama į visuomenės reakcijas, lydimočių teisės aktų nebuvimu. Antra vertus, tą patį galima pritaikyti ir Vertybinių popierių įstatymo projektui Nr. XP-1927ES, finansinių priemonių rinkų įstatymo projektas Nr. XP – prašydama svarstyti skubos tvarka vyriausybė netgi nepateikia jokių argumentų, visgi toks sprendimas priimamas. Dažnu atveju tai jau yra politiniai aspektai, o tai jau nėra šio darbo nagrinėjimo objektas.

Kadangi tvarka yra gan lanksti, pasitaiko ir procedūrinių pažeidimų. Pavyzdžiui priimant Seimo statuto „Dėl Seimo statuto 24, 44¹, 77, 188 straipsnių pakeitimo“ projektas Nr. XP-1669(3): pagal Statuto 151 straipsnio 1 dalį įstatymo

projektas ir komiteto išvados išdalijamos Seimo nariams ne vėliau kaip 72 valandos prieš Seimo posėdį, tačiau šiuo atveju tas nebuvo padaryta – šis darbotvarkės klausimas buvo svarstomas Seniūnų sueigoje ir jam buvo pritarta. Išvada pateikiama tik seimo posėdyje. Tačiau iš esmės tai yra vienetinis atvejis, paprastai procedūrų laikomasi, net jeigu nėra labai tikslinga pavyzdžiui svarstant projektą ypatingos skubos tvarka 155 straipsnio reikalavimai netaikomi ir priėmimo procedūra po pateikimo gali būti pradėta ne anksčiau kaip po 3 valandų pertraukos (ši pertrauka skirta raštu pateikiamos įstatymų leidybos iniciatyvos teisę turinčių asmenų pataisoms, teisės departamento išvadoms ir projekto redagavimui dokumentų skyriuje, šiuo atveju vii veiksmai jau buvo atlikti).

Praktiškai visos tarptautinės sutartys (pavyzdžiui Įstatymo „Dėl Protokolo, pakeičiančio Šiaurės Atlanto Sutarties Šalių susitarimo dėl bendradarbiavimo, susijusio su atominė informacija, Saugumo priedą, ratifikavimo“ projektas Nr .XP-1719, Įstatymo „Dėl 1980 m. gegužės 9 d. Tarptautinio vežimo geležinkeliais sutarties (COTIF) pakeitimo 1999 m. birželio 3 d. protokolo ratifikavimo“ papildymo įstatymo projektas Nr.XP-1717, Įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės Vyriausybės susitarimo dėl įslaptintos informacijos abipusės apsaugos ratifikavimo“ projektas Nr. XP-1716, Įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Ukrainos Ministrų Kabineto susitarimo dėl piliečių kelionių denonsavimo“ projektas Nr. XP-1655ES, Įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Moldovos Respublikos Vyriausybės susitarimo dėl piliečių kelionių denonsavimo“ projektas Nr. XP-1656*ES) ratifikuojamos skubos tvarka, be jokių ilgesnių svarstymų ir diskusijų, nors jos gan svarbios, daugelis projektų kaip pažymima iš jų yra eurointegraciniai. Priimti šiuos teisės aktus, siekiant įgyvendinti tarptautinius įsipareigojimus, vertinama kaip privalomybė, tad seimas nemato prasmės detaliau nagrinėti.

Galima daryti išvadą, kad skubos ar ypatingos skubos tvarka priimami teisės aktai išties nėra didelė teisėkūros proceso problema. Procedūros tinkamos, esminių pažeidimų nėra: šis būdas galima sakyti yra kitų problemų – gausos, laiko trūkumo sprendimo būdas. Pastarosiomis seimo kadencijomis ši tendencija išaugo, o ji tiesiogiai susijusi ir su teisės aktų priėmimo per posėdį vidutinio skaičiaus, bendro priimamų teisės aktų skaičiaus didėjimu. Pakankamai neįprasta situacija, tačiau faktas kad priežastys glūdi giliau ir šis būdas gan argumentuotai ir protingai naudojamas sprendžia pirmines problemas. Pažvelgus iš kitos pusės, skaičiai liudija, kad trečdalis priimamų įstatymų projektų tada nėra labai svarbūs arba labai aiškūs – t.y. redakcinio pobūdžio pakeitimai.

Remiantis Konstitucijos 69 str. įstatymas laikomas priimtu – tad jis turi politinę bei teisinę galią, tačiau kad įsigaliotų reikalinga paskutinioji stadija – įstatymo pasirašymas ir paskelbimas. Tai paskutinė ir būtina teisėkūros stadija, nes su ja susijęs įstatymo įsigaliojimas, o galioja tik paskelbti įstatymai.¹⁰² Konstitucijos 70 str. numato, kad Seimo priimti įstatymai įsigalioja po to, kai juos pasirašo ir oficialiai paskelbia Lietuvos Respublikos Prezidentas, jeigu pačiais įstatymais nenustatoma vėlesnė įsigaliojimo diena. Tačiau Lietuvos Respublikos Prezidentas ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo turi teisę gražinti įstatymą Seimui pakartotinai svarstyti. Jeigu nurodytu laiku Seimo priimto įstatymo Respublikos Prezidentas negražina ir nepasirašo, toks įstatymas įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas – tačiau ši taisyklė turėtų būti taikoma tik tokiu atveju kuomet Seimo pirmininkas pavaduoja Prezidentą, o ne dėl subjektyvių priežasčių prezidentui vengiant šios pareigos.¹⁰³ Taip pat diskutuotina termino trukmė – dešimt dienų pagrįstam įvertinimui bei sprendimui priimti nėra daug, kaip per tokį terminą galima išnagrinėti vieną ar kitą kodeksą, didesnės apimties įstatymą. Prezidento pasirašymas tarsi personalizuoja seimo teisėkūrą – išreiškia valdžios integralumą. Tačiau Prezidento veto nėra laikytina paskutiniosios teisėkūros stadijos dalimi – tai antros stadijos dalykas – įstatymo keitimas ir papildymas.

Svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad pakartotinai Seimo apsvaistytas įstatymas laikomas priimtu, jeigu buvo priimtos Respublikos Prezidento teikiamos pataisos ir papildymai arba jeigu už įstatymą balsavo daugiau kaip 1/2, o už konstitucinį įstatymą ne mažiau kaip 3/5 visų Seimo narių. Tokius įstatymus Respublikos Prezidentas privalo ne vėliau kaip per tris dienas pasirašyti ir nedelsiant oficialiai paskelbti.¹⁰⁴ Problema glūdi ir tame, kad Prezidentas nesutikdamas tik su viena įstatymo nuostata, turi gražinti visą įstatymą, pagal Konstitucijos 71 straipsnį tokios galimybės – gražinti tik tam tikrą dalį, nėra.

Seimo priimti ir Lietuvos Respublikos Prezidento pasirašyti įstatymai skelbiami „Valstybės žiniuose“. Pavyzdžiui Estijoje nuo 1996 metų „Valstybės žiniuose“ skelbiami teisės aktai internete yra prieinami elektroniniu būdu, nuo 2002-06-01 „Valstybės žinios“ pradėjo leisti ir elektroninį šio leidinį variantą, kuris yra prieinamas skaitytojams internete. Elektroninis leidinys išeina tuo pat metu kaip ir popierinis leidinio variantas. Spausdintame ir elektroniniame „Valstybės žinių“ variante paskelbti teisės aktai turi vienodą juridinę galią. Taip patikimiau užtikrinamas teisės akto prieinamumas visiems asmenims – kaip pažymėjės Konstitucinis teismas nutarime Dėl teisės aktų skelbimo

¹⁰² Lietuvos Respublikos Konstitucija, 7 str.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos Konstitucija, 71 str. 1-2 d.

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija, 72 str.

tvarkos ¹⁰⁵, „įstatymai turi būti paskelbti viešai, kad su jais galėtų susipažinti visi teisės subjektai. Konstitucinis reikalavimas, kad gali galioti tik tie įstatymai, kurie yra paskelbti, - svarbi teisinio tikrumo prielaida. Šis konstitucinis reikalavimas yra neatsiejamas nuo konstitucinio teisinės valstybės principo.

¹⁰⁵ Valstybės žinios. 2003. Nr. 103-4611

Išvados

Kuriant teisę formuojama teisės sistema, todėl labai svarbi išleidžiamų teisės aktų kokybė, kuri priklauso tiek nuo valstybės institucijų kompetencijos, tiek nuo teisėkūros proceso reglamentavimo. Išanalizavus teisėkūros reglamentavimą bei problematiką Lietuvos Respublikoje gautos šios išvados:

1. Teisėkūros procedūra Lietuvos Respublikoje gana detaliai reglamentuojama įstatyminiu lygiu, tačiau esamas reglamentavimas labiau orientuotas į teisėkūros procedūras bei juridinę techniką, neužtikrinant detalaus išleidžiamų teisės aktų vertinimo bei derinimo su visa teisės sistema. Teisės aktų iniciavimo bei rengimo reglamentavimas sudaro prielaidas teisėkūros chaotiškumui, tačiau daugeliu atveju prioritetai yra vykdomos politikos rezultatai.

2. Lietuvoje įstatymų keitimų ir naujų teisės aktų leidimo gausumas apkrauna teisėkūros institucijas darbu, dėl to nukenčia rengiamų projektų kokybė, jų svarstymo bei priėmimo nuodugnumas, nuoseklumas. Teisės aktų projektų gausa verčia trumpinti jų parengimo ir derinimo terminus, juridinis teisės akto įvertinimas dažnai taip pat atliekamas netinkamai, rengimo procedūra taip pat nėra optimali.

3. Kokybiniai rodikliai rodo, kad didžioji dalis naujai priimamų įstatymų pataisų inicijuojama norint pataisyti ankstesnes teisėkūros spragas, o ne tik tokiu keliu stengiantis vyti greitai besivystančius visuomeninius santykius. Dėl netinkamo teisės aktų projektų vertinimų atsiranda dar daugiau spragų bei kolizijų teisės sistemoje, kurios vėlgi taisomos analogiškais būdais. Problema didelė dalimi būtų išspręsta jei būtų tobulinamas teisės aktų projektų vertinimas Seimo teisės departamente. Sustiprinus šią grandį, turėtų sumažėti netinkamos teisėkūros pavyzdžių tuo pačiu ir pakeitimų skaičius. Taip pat būtų galima įtvirtinti teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl teisės akto projekto įvertinimo *ex ante*, kaip tai daroma Prancūzijoje arba teisę nenagrinėti projekto, kuris buvo atmestas pagrindinio komiteto, seimo posėdyje.

4. Yra galimybė racionalizuoti teisėkūros procesą jau esamomis priemonėmis – tam reiktų praktikoje taikyti Teisėkūros tobulinimo metmenimis, paruošti jų įgyvendinimui būtinus teisės aktus: metmenyse numatyta kurti kokybiškus teisės aktus, atsižvelgiant į platesnį socialinį kontekstą bei nuoseklesnį išankstinį teisės aktų projektų vertinimą, įvairių institucijų veiklos derinimą.

Šaltiniai

1. Teisės aktai:

- 1.1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (Valstybės Žinios. 1992. Nr. 33-1014);
- 1.2. Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios. 2003. Nr. 35-1461);
- 1.3. Lietuvos Respublikos referendumo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės Žinios. 2002. Nr. IX-929);
- 1.4. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas (Valstybės Žinios. 1999. Nr. VIII-1248);
- 1.5. Lietuvos Respublikos peticijų įstatymas (Valstybės Žinios. 1999. Nr. VIII-1313);
- 1.6. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios. 1999. Nr. 13-308);
- 1.7. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios. 1994. Nr. 46-851);
- 1.8. Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės Žinios. 1995. Nr. I-872);
- 1.9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės Žinios. 1994. Nr. I-464);
- 1.10. Lietuvos Respublikos Seimo statutas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės Žinios. 1994 m. Nr. I-399);
- 1.11. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos (Valstybės žinios. 1993. Nr. 12-296);
- 1.12. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo įstatymas (Valstybės Žinios. 1993. Nr. I-67);
- 1.13. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (Valstybės Žinios. 1994. Nr. I-533);
- 1.14. Įstatymų koncepcijos rengimo metodiką, patvirtinta teisingumo ministro 2001 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 277 (Valstybės Žinios. 2002. Nr. 1-10);
- 1.15. Teisėkūros tobulinimo metmenys patvirtinta Lietuvos Respublikos seimo 2006 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. X-933. (Valstybės žinios. Nr. 134-5066);

- 1.16. Lietuvos Respublikos vyriausybės darbo reglamentas patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. nutarimu Nr. 728; (Valstybės Žinios. 1994. Nr. 63-1238);

2. Specialioji literatūra:

2.1. Vadovėliai, monografijos:

- 2.1.1 *Andriulis V., Maksimaitis M., Pakalniškis V., Pečkaitis J.S., Šenavičius A.* Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002;
- 2.1.2. *Dworkin R.* Teisės imperija. Vilnius: LRS, 2005;
- 2.1.3. *Hartas H. L. A.* Teisės samprata. Vilnius: Pradai, 1997;
- 2.1.4. *Hayek F. A. Von.* Teisė, įstatymų leidyba ir laisvė. I tomas. Vilnius: Eugrimas, 1998;
- 2.1.5 *Kelsen H.* Grynoji teisės teorija. Vilnius: Eugrimas, 1998;
- 2.1.6 *Lukošaitis A.* Parlamento institucionalizacija ir teisėkūros procesas: Lietuvos atvejis. Vilnius: VUL, 2005;
- 2.1.7. *Vaišvila A.* Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2004;
- 2.1.8 *Vaišvila A.* Teisinės valstybės koncepcija Lietuvoje. Vilnius: Litimo, 2000;
- 2.1.9. *Vancevičius S.* Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000;
- 2.1.10 *Ragauskas P.* Įstatymų leidyba Lietuvoje. Samprata ir institucinis modelis. Vilnius: Teisės institutas, 2005;
- 2.1.11 *Riomeris M.* Valstybė ir jos konstitucinė teisė. II dalis: Suverenitetas. Kaunas, 1939;
- 2.1.12 *Ливиниц, П. З.* Современная теория права : Краткий очерк, 1992;

2.2 Straipsniai periodinėje spaudoje:

- 2.2.1 *Bakševičienė R.* Teisės vertinimo suvokimas Lietuvoje: istorinės prieigos, šiandienė situacija, ateities gairės // Teisė, Nr. 50. 2004;
- 2.2.2 *Dapšys A., Ragauskas P.* Lietuvos teisėkūros būklė ir perspektyvos // Teisės problemos. Vilnius. 2000 Nr.2;
- 2.2.3 *Kūris P.* Lieuvos teisinės sistemos vystymosi problemos // Teisės problemos. Nr. 1. 1996;

- 2.2.4 *Valančius V.* Teisės aktų leidyba ir teismų praktika // Teisės problemos. Nr. 2. 2000;
- 2.2.5 *Vaišvila A.* Teisinis aiškinimas kaip teisės atpažinimas įstatymų tekstuose // Jurisprudencija. Nr.8. 2006;
- 2.2.6 *Ragauskas P.* Seimo veikla įstatymų leidybos procese teisinės I rorganizacinės problemos // Teisės problemos. Vilnius. Nr. 1. 2003;
- 2.2.7 *Ruškytė R.* Teisėkūros procesas ir jo tobulinimas // Teisės problemos. 2000. Nr. 2;
- 2.2.8 *Stačiokas S.* Lietuvos teisės sistema: raida ir perspektyvos //Justitia. Nr 4. 1996;
- 2.2.9 *Šimašius R.* Teisėkūra ir teisės socialinis veiksmingumas // Jursiprudencija. T. 54. 2004;
- 2.2.10 Teisinės kalbos tobulinimo naujovės // Teisės problemos. Vilnius. Nr. 2. 2004;
- 2.2.11 *Žilys J.* Teisėkūra ir konstitucinė justicija // Teisės problemos. Nr. 2. 2000;

3. Praktinė medžiaga:

- 3.1 Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1993-11-08 nutarimas Dėl Seimo rinkimų įstatymo pataisų. Valstybės žinios. 1993. Nr. 61-1166;
- 3.2 Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2003-12-30 nutarimas Dėl Respublikos Prezidento dekreto. Valstybės žinios. 2003. Nr. 124-5643;
- 3.3 Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1994-07-11 sprendimas (I) Dėl bylos nutraukimo. Valstybės žinios. 1994. Nr. 54-1033;
- 3.4 Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1996-12-19 nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos valstybės paslapčių ir jų apsaugos. Valstybės žinios. 1996. Nr. 126-2962;
- 3.5 Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1997-04-08 nutarimas Dėl administracinės nuobaudos – turto konfiskavimo. Valstybės žinios. 1997. Nr. 31-770;
- 3.6 Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1998-01-10 nutarimas Dėl Vyriausybės programos. Valstybės žinios. 1998. Nr. 5-99;
- 3.7 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002-04-23 nutarimas Dėl prokurorų ir karių valstybinių pensijų. Valstybės žinios. 2002. Nr. 43-1636;

3.8 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000-10-18 nutarimas Dėl akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo. Valstybės žinios. Nr. 88-2724;

3.9 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl teisės aktų skelbimo tvarkos. Valstybės žinios. 2003. Nr. 103-4611;

4. Interneto tinklalapiai:

4.1 Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas. Statistiniai duomenys.

<http://www.lrkt.lt/Statistika.html> [2007-03 -01];

4.2 Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Statistiniai duomenys.

<http://www.tm.lt/Default.aspx> [2006-11-24];

4.3 Lietuvos Respublikos Seimas. Statistiniai duomenys.

http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=252&p_k=1 [2007-04-01]

4.4 Vyriausioji tarnybinės etikos komisija. Informacija apie lobistinę veiklą.

http://www.vtek.lt/lt/disp.php/lt_lobby/lt_lobby_4 [2007-03-22];

4.5 E-peticija prieš balsavimą rinkimuose internetu

<http://emilis.info/epeticija/list.php> [2007-04-01]

4.6 *Wintgens Luc J.* Legsprudence as a New Theory of Legislation. Presentation for the Special Workshop at the 2003 IVR Congress in Lund www.trinitinture.com/documents/wintgens.pdf [2007-04-01];

Santrauka

Šiame darbe tiriamas teisėkūros reglamentavimas bei teisėkūros problematika Lietuvos Respublikoje. Teisės normų kūrimas turinio prasme iš esmės yra politinio proceso rezultatas, tačiau įtaką teisėkūrai daro ne tik socialiniai, ekonominiai, politiniai veiksniai, bet ir vidinė teisės struktūra. Teisėkūrą nusakančios procedūros ir jų įtvirtinimas tam tikrose teisės normose ypač svarbios kaip teisinio tyrinėjimo objektas.

Siekiant aiškaus konteksto, analizuojant kilusių problemų priežastis, darbe aptariama pati teisėkūros samprata bei jos ribos, taip pat teisėkūros subjektai, apžvelgiami istoriniai aspektai. Tema plėtojama neišeinant už pozityviosios teisės ribų: formalus norminių teisės aktų (įstatymų laidybos) kūrimo procesas, procesas bei jame kylančios aktualiausios problemos nuo teisinės idėjos suformulavimo iki teisės normos priėmimo ir paskelbimo leidžiant įstatymus. Lietuvos Respublikoje be Konstitucijos, Seimo statuto ir Prezidento įstatymo teisės norminių aktų rengimo tvarką reglamentuoja Įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymas, Vyriausybės įstatymas ir kt. Tiesioginė tautos teisėkūra įtvirtinta Referendumų bei Peticijų įstatymuose, tačiau tai nėra plačiai paplitęs reiškinys. Darbe aptiriamos pagrindinės problemos susijusios su teisės aktų kokybe, veiksmingumu, stabilumu: Lietuvoje dar nėra užtikrintas efektyvus teisėkūros proceso veikimas ir jo vieninga valdymo sistema, kuri atitiktų demokratinės, socialiai orientuotos rinkos ekonomikos visuomenės poreikius ir raidos strategiją. Didėjantys teisėkūros mąstai daro teisės sistemą vis mažiau nuoseklią, o jos darnaus funkcionavimo užtikrinimas tampa sudėtingu uždaviniu. Pakankamai dažnas įvairių teisės aktų keitimas, papildymas naujomis nuostatomis nepigiai kainuoja ir gali sudaryti prielaidas neteisėtam lobizmui.

Summary

Lawmaking Regulation and Problems in the Lithuanian Republic

This work investigates regulation of legislation and problematic area of legislation in the Republic of Lithuania. The creation of legal regulation from the perspective of content is essentially a result of a political process. However, the impact of the process of legislation comes not only from the social, economic and political factors, but also from inner structure of the law. The procedures of legislation and their establishment in particular legal regulations of law are essential as an object for studying law. For the purpose of clarity, analysing the reasons of problems the conception of legislation and its limits are discussed, including subjects of legislation, and historical aspects.

The theme of this work is discussed in the boundaries of the positive law: formal standard law act creation process, process and main problems arising from formulation of the idea of law till acceptance of law acts and declaration the law and legitimate acts.

The decisions of constitutional court are also very important for regulation. The preparation order of creating the rule of law is regulated by constitution, Sejm statute, president order, and Republic of Lithuania law and other legal regulation preparation order law, et cetera.

The power to create rules of law belongs only to the highest government institutions. There are the Sejm and nation. The first one uses his power only in special situations, the latter uses it only certain areas and certain boundaries. The direct nations legislation is established by the Republic of Lithuania referendum and petition law. However, this is not a widespread occurrence.

The main issues of quality, efficiency and stability are discussed in this work. There is not yet a suitable working legislation mechanism and its uniform governing system established in the Republic of Lithuania.

Such mechanism should conform to democratic socially oriented market economy nation needs and development strategy. The more increasing legislation processes makes law system less coherent, and its harmonic functioning becomes a difficult task. It is very expensive to change often rules of law, and it makes a precondition for illegal lobbying.

Priedai

Priedas Nr.1

2007 metų kovo mėnesį priimti įstatymai ir pateikti įstatymų projektai

Projektas	Tikslas (vertinant aiškinamąjį raštą)
Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 1, 2, 8, 10, 12, 14, 16, 20, 23 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo 8(1) straipsniu ir priedu įstatymas. Valstybės žinios, 2006 11 30, Nr. 130-4888	Projekto tikslas - ištaisyti teises spragas dėl teisės aktų skirtingo reglamentavimo, įgyvendinti Europos Sąjungos <i>acquis</i> .
Šventosios valstybinio jūrų uosto įstatymas. Valstybės žinios, 2006 12 05, Nr. 132-4987	Naujai reglamenuojami santykiai
Akcizų įstatymo 28 straipsnio pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios, 2006 12 16, Nr. 137-5205	Iki 2009 m. gruodžio 31 d. Lietuvoje taikomas akcizo tarifas cigaretėms turi pasiekti minimalius ES <i>acquis</i> nustatytus akcizo tarifus, taip pat siekis išvengti staigaus cigarečių kainų didėjimo. Įstatymo projekto tikslas – atsižvelgiant į Lietuvos išpareigojimą iki 2009 m. gruodžio 31 d. palaipsniui didinti akcizo tarifą cigaretėms, kad jis pasiektų ES <i>acquis</i> nustatytą minimalų tarifą, nuo 2007 m. kovo 1 d. padidinti cigaretėms taikomus akcizų tarifus.
Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 4, 7, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 19, 20, 21, 22 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas Valstybės žinios, 2006 12 28, Nr. 141-5391	Parengti įstatymo projektą paskatino Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo kolizijos su Civiliniu kodeksu ir kitais teisės aktais, galiojančių teisės aktų spragos ir siekis tobulinti valstybės ir savivaldybių privatizavimo procesą.
Vartotojų teisių gynimo įstatymo pakeitimo įstatymas Valstybės žinios, 2007 01 30, Nr. 12-488	Įstatymo projektu siekiama pakeisti esamą teisinį reglamentavimą susijusį prekių pirkimu-pardavimu ar paslaugų teikimu pagal sutartis, sudaromas naudojant ryšio priemones (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės)
Socialinės paramos mokiniams įstatymo 1, 4, 5, 9, 12, 14 straipsnių pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios, 2007 01 30, Nr. 12-495	Parengto projekto tikslas – mokiniams, kurie mokosi nevalstybinėse mokyklose, suteikti tokią pačią socialinę paramą, kaip ir tiems mokiniams, kurie mokosi valstybinėse ir savivaldybių mokyklose (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).
Vietos savivaldos įstatymo 8 straipsnio pakeitimo įstatymas	Vietos savivaldos įstatymo 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas teikiamas kartu su Socialinės

Valstybės žinios, 2007 01 30, Nr. 12-496	paramos mokiniams įstatymo 1, 4, 5, 9, 12 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu, kuriame siūloma socialinę paramą teikti ir nevalstybinėse mokyklose besimokantiems vaikams iš mažas pajamas gaunančių šeimų (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).
Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 21 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2063 2007 03 01	Įstatymo projekto rengimą paskatino bloga demografinė padėtis Lietuvoje. Demografinę būklę apibūdina gyventojų skaičius, santuokų, ištuokų, gimstamumo bei mirtingumo rodikliai (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).
Teismų įstatymo 75, 76, 77, 79, 80 ir 81 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2069 Data: 2007 03 05	Šiuo metu galiojančios Lietuvos Respublikos teismų įstatymo nuostatos, reglamentuojančios teismų pirmininkų, jų pavaduotojų ir skyrių pirmininkų skyrimo tvarką, neužtikrina teismų nepriklausomumo, atvirumo, veiklos efektyvumo ir organizacinio veiksmingumo principų įgyvendinimo teismų sistemoje.
Teismų įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 6 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ĮSTATYMO PROJEKTO Numeris: XP-2070 Data: 2007 03 05	Šiuo metu galiojančios Lietuvos Respublikos teismų įstatymo nuostatos, reglamentuojančios teismų pirmininkų, jų pavaduotojų ir skyrių pirmininkų skyrimo tvarką, neužtikrina teismų nepriklausomumo, atvirumo, veiklos efektyvumo ir organizacinio veiksmingumo principų įgyvendinimo teismų sistemoje.
Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 87 straipsnio 1 dalies papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2075 Data: 2007 03 07	Pagrindinis projekto tikslas yra pabrėžti vietos valdžios atstovų asmeninę politinę atsakomybę, pareigą tarnauti Lietuvos Respublikai bei jos žmonėms, laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos bei gerbti ir saugoti konstitucines vertybes (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).
Civilinio kodekso 4.82 straipsnio 3 dalies pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2076 Data: 2007 03 07	Projektu siekiama, kad mokesčiai, rinkliavos bei kitokios įmokos, skirti apmokėti išlaidas namui išlaikyti, išsaugoti, atnaujinti būtų mokami pagal gyventojų skaičių bute ar patalpoje, o ne taip kaip yra netinkamai reglamentuota.
Elektroninių ryšių įstatymo 60 straipsnio papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2077 Data: 2007 03 07	Projekto tikslas - asocijuoti visus radijo mėgėjus ir padėti valstybinėms organizacijoms lengviau bendrauti su šia visuomene.
Prekybinės laivybos įstatymo 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas	Teikiamu projektu siekiama suderinti Lietuvos Respublikos prekybinės laivybos įstatymo nuostatas

<p>meris: XP-2078 Data: 2007 03 07</p>	<p>su Europos Sąjungos teisės principais bei atsižvelgiama į tai, kad vidaus rinkos laisvės turi veikti ne tik tarp Europos Sąjungos valstybių narių, bet ir tarp Europos ekonominės erdvės šalių (ES valstybių narių, Islandijos, Lichtenšteino ir Norvegijos) bei Šveicarijos Konfederacijos.</p>
<p>Valstybinių socialinio draudimo pensijų garantijų įstatymo projektas Numeris: XP-2082 Data: 2007 03 08</p>	<p>Siūloma nustatyti vidutinių, o tuo pačiu ir kiekvieno asmens Valstybinių socialinio draudimo pensijų augimo garantijas, ji susiejant su šalies vidutinio darbo užmokesčio augimu (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).</p>
<p>Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 6, 20 ir 27 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-1705A Data: 2007 03 08</p>	<p>Siekiant sumažinti socialinę atskirtį bei įvertinant ES šalių ilgametę praktiką, taikomą mokesčių srityje, būtina įvesti diferencijuotą gyventojų pajamų mokesčių, kurio tarifai priklausytų nuo atlyginimo dydžio (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).</p>
<p>Administracinių teisės pažeidimų kodekso 180 ir 185(4) straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-1694(2) Data: 2007 03 09</p>	<p>Priėmus naujas, Lietuvos Respublikos Alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 ir Lietuvos Respublikos Tabako kontrolės įstatymo Nr. I-1143, pataisas, buvo sugriežtinta juridinių asmenų ir užsienio juridinių asmenų filialų atsakomybė už alkoholio ir tabako produktų pardavimą vaikams (pagal Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją vaiku laikomas kiekvienas žmogus, neturintiems 18 metų), reikia suderinti abu teisės aktus.</p>
<p>Administracinių teisės pažeidimų kodekso 41(2) ir 233 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-1682(2) Data: 2007 03 09</p>	<p>Praktikoje susiduriama su problemomis, kai davus privalomai vykdytinus pareigūnų nurodymus asmenims, kurie teisėtų nurodymų nevykdo, bei teismams paskyrus administracines nuobaudas už tokių nurodymų nevykdymą, teisėti pareigūnų reikalavimai ir toliau lieka neįvykdyti. Sprendžiant šią problemą, tikslinga Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 41² straipsnyje numatyti griežtesnę atsakomybę asmenims, piktybiškai vengiantiems vykdyti Valstybinės darbo inspekcijos pareigūnų reikalavimus (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).</p>
<p>Administracinių teisės pažeidimų kodekso 210 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-1644 Data: 2007 03 09</p>	<p>Projekto tikslas – suderinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 199, 312 straipsnių pakeitimo įstatymo</p>

	<p>projekto ir Administracinių teisės pažeidimo kodekso 210 straipsnio nuostatas. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 199, 312 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto 9 straipsnis numato Baudžiamojo kodekso 199 straipsnio 1 dalies pakeitimą tikslu kriminalizuoti kilnojamųjų kultūros vertybių bei antikvarinių daiktų, nepriklausomai nuo jų materialinės vertės, kontrabandą. Įstatymo projektu siekiama išvengti dviejų įstatymų kolizijos.</p>
<p>Sveikatos sistemos įstatymo 83 straipsnio pakeitimo bei 70 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Numeris: XP-1103A Data: 2007 03 13</p>	<p>Tikslas – optimizuoti valstybės valdymo sistemą. Siekiant šio tikslo siūloma sumažinti viešojo administravimo subjektų funkcijų dubliavimą Alkoholio ir Tabako kontrolės įstatymų laikymosi priežiūros srityje, racionaliai paskirstyti jų uždavinius bei funkcijas (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).</p>
<p>Alkoholio kontrolės įstatymo 12, 13, 16, 29, 31 ir 34 straipsnių pakeitimo bei 32 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Numeris: XP-1104A Data: 2007 03 13</p>	<p>Siūloma sumažinti viešojo administravimo subjektų funkcijų dubliavimą Alkoholio ir Tabako kontrolės įstatymų laikymosi priežiūros srityje, racionaliai paskirstyti jų uždavinius bei funkcijas.</p>
<p>Tabako kontrolės įstatymo 7, 11 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-1105A Data: 2007 03 13</p>	<p>Projekto tikslas – patikslinti galiojančio Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo nuostatas pagal Europos Komisijos Vidaus rinkos generalinio direktorato pasiūlymus ir užtikrinti laisvo prekių judėjimo ir abipusio pripažinimo principų taikymą alkoholio produktams, teisėtai pagamintiems ir (ar) parduodamiems Europos ekonominės erdvės susitarimą pasirašiusiose Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybėse ir Turkijoje; atsižvelgti į Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimą, priimtą dėl Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo (Žin., 1995, Nr. 11-281; 2003, Nr. 117-5317) ir patikslinti nuostatas, susijusias su ekonominių sankcijų skyrimu, siekiant kad šios sankcijos būtų proporcingos padaryto pažeidimo pobūdžiui</p>
<p>Energetikos įstatymo 5, 19, 20 straipsnių ir Įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-1970 Data: 2007 03 13</p>	<p>Siekiami sustiprinti energetikos įmonių licencijuojamos veiklos skaidrumą ir informacijos viešumą bei Įstatymo projektu siekiama perkelti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos</p>

	2005/32/EB 22 straipsnio „Panaikinimai“ nuostatas.
Žemės įstatymo 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2084 Data: 2007 03 13	Projekto tikslas apginti atskiros sodininkų grupės interesus, išplečiant asmenų ratą, turinčių teisę įsigyti žemės sklypą, kuris ribojasi su sodininko naudojamu žemės sklypu ir kurio neįmanoma suformuoti atskiru žemės sklypu ir atliekamos žemės nenumatoma naudoti sodininkų bendrijos bei visuomenės poreikiams (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės)
Operatyvinės veiklos įstatymo 6 straipsnio pakeitimo ir Įstatymo papildymo 17(1) straipsniu įstatymo projektas s Numeris: XP-2009(2) Data: 2007 03 13	Galiojantys teisės aktai neužtikrina išsamios ir objektyvios informacijos pateikimo parlamentinę kontrolę vykdančioms Seimo struktūriniais padaliniais, todėl tautos atstovybei užkertamas kelias analizuoti valstybėje ir visuomenėje vykstančius procesus, padėti įvairiose valstybės bei visuomenės gyvenimo srityse ir jose kylančias problemas.
Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo papildymo 23(1) straipsniu įstatymo projektas umeris: XP-2010(2) Data: 2007 03 13	Galiojantys teisės aktai neužtikrina išsamios ir objektyvios informacijos pateikimo parlamentinę kontrolę vykdančioms Seimo struktūriniais padaliniais, todėl tautos atstovybei užkertamas kelias analizuoti valstybėje ir visuomenėje vykstančius procesus, padėti įvairiose valstybės bei visuomenės gyvenimo srityse ir jose kylančias problemas.
Konstitucinio teismo įstatymo 1, 6, 17, 19, 29, 55, 56 ir 57 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2085 Data: 2007 03 13	Projektu siekiama, atsižvelgiant į konstitucinį valdžių padalijimo principą, tiksliau reglamentuoti Konstitucinio Teismo teisinį statusą: įtvirtinti draudimą plečiamai aiškinti Konstitucijoje ir įstatyme įtvirtintus Konstitucinio Teismo uždavinius ir įgaliojimus; nustatyti draudimą Konstitucinio Teismo teisėjui užsiimti politine veikla; įtvirtinti subjektų pareigą besąlygiškai vykdyti Konstitucinio Teismo nutarimus, sprendimus ir išvadas bei jų teisę reikšti dėl jų nuomonę ir kritiką etc.
Mokesčių už pramoninės nuosavybės objektų registravimą įstatymo 1, 2, 3, 4, 5, 6 ir 7 straipsnių bei 1, 2, 3 ir 4 priedėlių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-1972 Data: 2007 03 14	Tikslas – nustatyti mokesčius ir jų dydį už Valstybinio patentų biuro atliekamus veiksmus Redakciniais pakeitimais siekiama suvienodinti įstatymuose vartojamas sąvokas, užtikrinti teisinio reguliavimo aiškumą ir išvengti skirtingo teisės normų aiškinimo galimybių.
Muitinės įstatymo 80 straipsnio pakeitimo ir priedo	Įstatymo projekto parengtas siekiant patikslinti

<p>pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas umeris: XP-1924 Data: 2007 03 14</p>	<p>nuorodas į 1987 m. liepos 23 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros ir dėl Bendrojo muitų tarifo, 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2913/92, nustatantį Bendrijos muitinės kodeksą, ir 1993 m. liepos 2 d. Komisijos reglamentą (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantį Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92.</p>
<p>Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo papildymo 27(1) straipsniu įstatymo projektas Numeris: XP-2064(2) Data: 2007 03 14</p>	<p>Projektą parengti paskatino nepasitenkinimą visuomenėje sukėlę konfliktai tarp autorių teisių turėtojų ir naudotojų, įgyvendinant autorių teises, taip pat nepakankamas šios srities teisinis reglamentavimas.</p>
<p>Gyventojų santaupų atkūrimo įstatymo 3, 5 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2087 Data: 2007 03 14</p>	<p>Konstitucijos 23 straipsnis skelbia, kad nuosavybė yra neliečiama. Gyventojų santaupų atkūrimo įstatyme paminėta nuostata, jog atkuriamoji sąskaita atidaroma gyventojų raštišku prašymu, kurį jis turėjo pateikti AB bankui “Hansabankas” iki 1998 m. kovo 31 d., prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Gyventojai, kurie iki 1998 m. kovo 31 d. dėl tam tikrų priežasčių, kurioms netaikomos išimtys, neatsidarė atkuriamosios sąskaitos, prarado teisę atgauti visas savo santaupas.</p>
<p>Asmenų delegavimo į tarptautines ir Europos Sąjungos institucijas ar užsienio valstybių institucijas įstatymo projektas Numeris: XP-2086 Data: 2007 03 14</p>	<p>Projekto rengimo priežastis - būtinybė sukurti civilių asmenų delegavimo į tarptautines ir Europos Sąjungos institucijas ar užsienio valstybių institucijas sistemą, kad būtų galima prisidėti prie šių institucijų veiklos ir didinti jose Lietuvos įtaką.</p>
<p>Miškų įstatymo 2, 4, 11 straipsnių pakeitimo ir papildymo ĮSTATYMO PROJEKTO s Numeris: XP-2090 Data: 2007 03 14</p>	<p>Projektu siūloma įtvirtinti “miško masyvo” sąvokos apibrėžimą, nustatyti išimtis, kurioms esant miškai nepriskiriami valstybinės reikšmės miškams, patikslinami miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis tvarkos principai (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės)</p>
<p>Valstybės tarnybos įstatymo 41 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-1690(2) Data: 2007 03 15</p>	<p>Teikiamo įstatymo projekto tikslas – užkirsti kelią galimiems, su išeitinių išmokų mokėjimu susijusiems, piktnaudžiavimams (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).</p>
<p>Administracinių teisės pažeidimų kodekso 21, 27, 159, 159(1), 159(2), 189(1), 189(3), 189(4), 189(12), 189(13), 221, 222, 224, 239(2), 246(3), 259(1), 324, 325 straipsnių pakeitimo ir Kodekso</p>	<p>Projektas parengtas siekiant užtikrinti savavališkų statybų prevenciją bei numatyti atsakomybę už kitus pažeidimus statybos srityje (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).</p>

<p>papildymo 158(1), 189(15), 247(11), 328(2) straipsniais įstatymo projektas Numeris: XP-948(2) Data: 2007 03 15</p>	
<p>Atmintinų dienų įstatymo 1 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-1610(3) Data: 2007 03 15</p>	<p>Siekiama sudaryti įstatyminį pagrindą Saugeni interneto dieną minėti Lietuvoje kartu su kitomis pasaulio valstybėmis (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).</p>
<p>Vietos savivaldos įstatymo 12 straipsnio papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2093 Data: 2007 03 15</p>	<p>Pagrindinė projekto rengimą paskatinusi priežastis yra noras nustatyti savivaldybių tarybų narių asmeninę politinę atsakomybę už jų pačių ir savivaldybių veiklos skaidrumą (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).</p>
<p>Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 87 straipsnio papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2094 Data: 2007 03 15</p>	<p>Pagrindinė projekto rengimą paskatinusi priežastis yra noras nustatyti savivaldybių tarybų narių asmeninę politinę atsakomybę už jų pačių ir savivaldybių veiklos skaidrumą.</p>
<p>Sodininkų bendrijų įstatymo 6, 8, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 27, 28 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2100 Data: 2007 03 15</p>	<p>Pakeitimą sąlygoja sodininkų pastabos, kai įgyvendinant Sodininkų bendrijų įstatymą jie susidūrė su kai kuriomis neaiškiais įstatymo nuostatomis ir įvairiapusišku šių nuostatų traktavimu. Be to, sodininkų bendrijoms tenka spręsti ir naujų problemų, kurios įstatymu nereguluotos.</p>
<p>Teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2101 Data: 2007 03 15</p>	<p>Pakeitimą sąlygoja sodininkų pastabos, kai įgyvendinant Sodininkų bendrijų įstatymą jie susidūrė su kai kuriomis neaiškiais įstatymo nuostatomis ir įvairiapusišku šių nuostatų traktavimu. Be to, sodininkų bendrijoms tenka spręsti ir naujų problemų, kurios įstatymu nereguluotos.</p>
<p>Žemės įstatymo 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2102 Data: 2007 03 15</p>	<p>Pakeitimą sąlygoja sodininkų pastabos, kai įgyvendinant Sodininkų bendrijų įstatymą jie susidūrė su kai kuriomis neaiškiais įstatymo nuostatomis ir įvairiapusišku šių nuostatų traktavimu. Be to, sodininkų bendrijoms tenka spręsti ir naujų problemų, kurios įstatymu nereguluotos.</p>
<p>Žemės reformos įstatymo 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2103 Data: 2007 03 15</p>	<p>Pakeitimą sąlygoja sodininkų pastabos, kai įgyvendinant Sodininkų bendrijų įstatymą jie susidūrė su kai kuriomis neaiškiais įstatymo nuostatomis ir įvairiapusišku šių nuostatų</p>

	traktavimu. Be to, sodininkų bendrijoms tenka spręsti ir naujų problemų, kurios įstatymu nesureguliuotos.
Žemės įstatymo 29 straipsnio 1 dalies papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2095 Data: 2007 03 15	Teisiškai sureguliuoti vietos savivaldos, kitų institucijų santykius želdynų apsaugos, tvarkymo, kūrimo srityse, vadovaujantis Želdynų įstatymu ir kitais teisės aktais.
Savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos įstatymo 3 ir 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2096 Data: 2007 03 15	Teisiškai sureguliuoti vietos savivaldos, kitų institucijų santykius želdynų apsaugos, tvarkymo, kūrimo srityse, vadovaujantis Želdynų įstatymu ir kitais teisės aktais.
Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 3 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2097 Data: 2007 03 15	Teisiškai sureguliuoti vietos savivaldos, kitų institucijų santykius želdynų apsaugos, tvarkymo, kūrimo srityse, vadovaujantis Želdynų įstatymu ir kitais teisės aktais.
Teritorijų planavimo įstatymo 15 straipsnio 1 dalies papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2098 Data: 2007 03 15	Teisiškai sureguliuoti vietos savivaldos, kitų institucijų santykius želdynų apsaugos, tvarkymo, kūrimo srityse, vadovaujantis Želdynų įstatymu ir kitais teisės aktais.
Vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 12 punkto pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2099 Data: 2007 03 15	Teisiškai sureguliuoti vietos savivaldos, kitų institucijų santykius želdynų apsaugos, tvarkymo, kūrimo srityse, vadovaujantis Želdynų įstatymu ir kitais teisės aktais.
Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 22, 72 ir 73 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-1485 Data: 2007 03 15	Iki šiol nėra teisinio pagrindo atleisti nuo darbo darbuotojus savanoriškosios karo tarnybos karius, vykstančius atlikti tarnybos į tarptautinių operacijų karinį vienetą, taip pat ir darbuotojus, tarnybos tarptautinių operacijų kariniame vienetė laikotarpiui pasirašančius statutinės krašto apsaugos tarnybos sutartis, ir išsaugoti jiems darbo vietas
Valstybės saugumo departamento įstatymo 10 straipsnio papildymo įstatymo projektas as Numeris: XP-2104 Data: 2007 03 16	Projekto tikslas – patikslinti Valstybės saugumo departamento vadovo skyrimo ir atleidimo reglamentavimą.
Valstybinių pensijų įstatymo 11, 13 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas XP-2105 Data: 2007 03 16	Siekiant suderinti galiojančių teisės aktų nuostatas, siūloma pakeisti Valstybinių pensijų įstatymo 11, 13 ir 14 straipsnių nuostatas atsižvelgiant į Statuso įstatymo pakeitimo įstatyme pateikiamą asmenų, kurie dalyvavo likviduojant Černobylio atominės elektrinės avarijos padarinius bei statant Slavutičiaus miestą Ukrainoje, kategorijos apibrėžimą.

Užimtumo rėmimo įstatymo 4, 26 ir 28 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas XP-1905(2) Data: 2007 03 16	Nustatyti baigtinį darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų grupių sąrašą ir jų užimtumui remti taikomas aktyvios darbo rinkos politikos priemonės. Išspręsti praktikoje iškilusias problemas dėl viešųjų darbų organizavimo (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).
Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 1, 6 ir 16 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-1955(2) Data: 2007 03 16	Dabar galiojančio Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas neatitinka Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo nuostatų.
Bausmių vykdymo kodekso 158 straipsnio papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2106 Data: 2007 03 16	Pagrindinis projekto tikslas yra nustatyti ribojimą, jog asmenys, teismo sprendimu pripažinti esantys nusikalstamo susivienijimo arba organizuotos grupės nariais, negalėtų pasinaudoti lygtinio paleidimo galimybe (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės)
Regionų ekonominio socialinio išsivystymo skirtumų mažinimo įstatymo projektas Numeris: XP-2109 Data: 2007 03 19	Sudaryti realias sąlygas regionų ekonominių socialinių išsivystymo skirtumų mažinimui ir jų plėtros skatinimui (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).
Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti bei daugiabučiams namams modernizuoti įstatymo antrojo skirsnio 3 ir 4 straipsnių pakeitimo bei papildymo 6(1) straipsniu įstatymo projektas s Numeris: XP-2110 Data: 2007 03 19	Projekto tikslas – teikti valstybės subsidijas būsto kredito palūkanoms dengti jaunoms šeimoms, kuriose kiekvienas iš sutuoktinių yra ne vyresnis kaip 35 metų amžiaus ir jos augina vaikus (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).
Teismų įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-535(2) Data: 2007 03 19	Siekiami užtikrinti, kad teismai tinkamai atliktų jiems Konstitucijos nustatytą funkciją – teisingumo vykdymą – svarbu, kad teismų veiklos organizavimo ir administravimo sistema užtikrintų teismų nepriklausomumą, atskaitingumą, veiklos efektyvumą ir organizacinį veiksmingumą. Taisomas esamas reglamentavimas.
Valstybės saugumo departamento įstatymo 10 straipsnio papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2113 Data: 2007 03 19	Projekto rengimą paskatino pastaruoju metu padidėjęs dėmesys Valstybės saugumo departamentui po atlikto atitinkamo parlamentinio tyrimo, išryškinusio esmines Valstybės saugumo departamento veiklos problemas. Projekto tikslas – patikslinti Valstybės saugumo departamento vadovo skyrimo ir atleidimo reglamentavimą.
Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2112 Data: 2007 03 19	Pagrindinis projekto tikslas yra nustatyti maksimalų nušalinimo terminą, kuriam suėjus, asmuo turėtų būti arba atleidžiamas, arba gražinamas į tarnybą.

	Tokia nuostata leistų užtikrinti, jog nušalinimas nuo pareigų nėra nepagrįstai vilkinamas.
Standartizacijos įstatymo pakeitimo įstatymo projekto (nauja redakcija) Numeris: XP-1759(3) Data: 2007 03 20	Tikslas – suderinti įstatymą su Civiliniu kodeksu ir Europos Sąjungos teisės aktais, patikslinti straipsnius, susijusius su naryste CEN/CENELEC, reglamentuoti LST TK dalyvavimą CEN/CENELEC techninėje veikloje, sudaryti palankesnes sąlygas ūkio ir kitiems subjektams dalyvauti standartizacijoje.
Atmintinų dienų įstatymo 1 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projektas s Numeris: XP-2114 Data: 2007 03 20	Projekto tikslas – įtvirtinti Atmintinų dienų įstatyme Žvejo dieną (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).
Valstybės tarnybos įstatymo 11 ir 13 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2115 Data: 2007 03 20	Įstatymo projekto rengimą paskatino nepakankamas Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo 16 straipsnyje numatytos viešųjų įstaigų pertvarkymo procedūros teisinis reglamentavimas, paliekantis teisinio reguliavimo vakuumą, susijusį su pertvarkomų įstaigų darbuotojų teisiniu statusu
Mokesčių administravimo įstatymo 13 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-1934 Data: 2007 03 20	Projekto tikslai - įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktus.
Kvotinio cukraus gamybos mokesčio ir papildomo cukraus gamybos mokesčio įstatymo pakeitimo įstatymo projekto (nauja redakcija) Numeris: XP-1935 Data: 2007 03 20	Šio projekto tikslai ir uždaviniai - įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktus.
Baltojo cukraus virškvočio mokesčio įstatymo pakeitimo įstatymo projekto (nauja redakcija) Numeris: XP-1936 Data: 2007 03 20	Šio projekto tikslai ir uždaviniai - įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktus.
Prezidento rinkimų įstatymo 2(1) straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-525(4) Data: 2007 03 20	Kadangi LR Seimui yra pateiktas projektas pastarąjį įstatymą pripažinti netekusiu galios, būtina padaryti atitinkamus pakeitimus Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų įstatyme.
Administracinių teisės pažeidimų kodekso 207(7) straipsnio 3 dalies pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2118 Data: 2007 03 21	Įstatymo projektu siūloma padidinti apatinę baudos ribą už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 207 ⁽⁷⁾ straipsnio 3 dalyje numatytą pažeidimą – t.y. rinkėjo balsavimą už atlygį, siūlymąsi balsuoti už atlygį ar kurstymą tai daryti rinkimuose ar referendume (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).
Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo bei finansavimo kontrolės įstatymo 16 straipsnio	Teikiamų įstatymų projektų tikslas - naikinti prielaidas neskaidriam politinių partijų ir politinių

<p>pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-653 Data: 2007 03 21</p>	<p>kampanijų finansavimui bei riboti politinės reklamos skleidimą visuomenės informavimo priemonėse (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).</p>
<p>Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo 4 ir 6 priedėlių pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2119 Data: 2007 03 21</p>	<p>Įstatymo projekto tikslas – suvienodinti Lietuvoje taikomus mokesčius su analogiškais mokesčiais, taikomais didžiagabaritėms transporto priemonėms kitose šalyse (Latvija, Lenkija, Estija), bei nurodyti oficialius Europos Sąjungos teisės aktų paskelbimo lietuvių kalba šaltinius.</p>
<p>Valstybės gynimo tarybos įstatymo 2, 4 ir 5 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2124 Data: 2007 03 21</p>	<p>Pagrindinis projekto tikslas yra užtikrinti, jog įstatymu nustatytas teisinis reglamentavimas būtų suderintas su Lietuvos Respublikos Konstitucijos 140 straipsnyje nubrėžtomis pagrindinėmis Valstybės gynybos tarybos funkcionavimo gairėmis.</p>
<p>Įstatymo dėl 1992 m. Helsinkio konvencijos dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos III priedo "Taršos iš sausumos taršos šaltinių prevencijai taikomi kriterijai ir priemonės" pakeitimų ratifikavimo projektas Numeris: XP-1912 Data: 2007 03 21</p>	<p>Ratifikavimas</p>
<p>Įstatymo dėl Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų vidaus susitarimo dėl Bendrijos pagalbos finansavimo pagal 2008- 2013 m. Daugiametę finansavimo programą vadovaujantis AKR ir EB partnerystės susitarimu ir dėl finansinės pagalbos skyrimo užjūrio šalims ir teritorijoms, kurioms taikoma EB sutarties ketvirta dalis, ratifikavimo projektas Numeris: XP-1981 Data: 2007 03 21</p>	<p>Ratifikavimas</p>
<p>Įstatymo dėl 1979 metų Tolimų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvencijos protokolo dėl išmetamų lakiųjų organinių junginių kiekių ir jų tarpvalstybinių pernašų ribojimo ratifikavimo projektas Numeris: XP-1997 Data: 2007 03 21</p>	<p>Ratifikavimas</p>
<p>Valstybės tarnybos įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2032 Data: 2007 03 22</p>	<p>Pagrindinis šio įstatymo projekto tikslas – padidinti 1–9 kategorijų valstybės tarnautojų pareiginę algą ir sumažinti atotrūkį tarp mažiausiai ir daugiausiai uždirbančių valstybės tarnautojų (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės)</p>

<p>Vietos savivaldos įstatymo 8 straipsnio ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-1667(2) Data: 2007 03 22</p>	<p>Projekto tikslas – suderinti socialinę paramą mažas pajamas gaunančių šeimų mokiniams, besimokantiems nevalstybinėse mokyklose, reglamentuojančią teisinę bazę, atsižvelgiant į Socialinės paramos mokiniams įstatymo 1, 4, 5, 9, 12 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projekte siūlomas nuostatas, pagal kurias siekiama efektyvaus socialinės paramos mokiniams organizavimo nevalstybinėse mokyklose.</p>
<p>Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti bei daugiabučiams namams modernizuoti įstatymo 11 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-914(4) Data: 2007 03 22</p>	<p>Projekto tikslas ir uždaviniai - padėti spręsti asmenų (šeimų) netekusių būsto dėl gaisro ar kitų priežasčių nepriklausančių nuo jų valios laikino apsirūpinimo būstu problemas (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).</p>
<p>Įstatymas dėl 1979 metų Tolumų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvencijos Protokolo dėl išmetamų sieros kiekių ir jų tarpvalstybinių pernašų mažinimo mažiausiai 30 procentų ratifikavimo</p>	<p>Ratifikavimas</p>
<p>Civilinio kodekso 1.127 straipsnio 5 dalies pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2132 Data: 2007 03 27</p>	<p>Pakeitimas būtinas, nes įstatymo raidė neatitinka įstatymo praktikos, - veika nebūtinai atliekama kiekvieną dieną, ji turi skirtingus pasikartojimo ciklus, savaitę, mėnesius, metus ir pan. Be to, eilinis Lietuvos Respublikos pilietis supranta būtent tai, kas yra parašyta, o ne, kaip interpretuoja teismų praktika. Kad būtų išvengta tokių nesusipratimų, ir yra būtinas šis pakeitimas.</p>
<p>Socialinių įmonių įstatymo 14 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-2133 Data: 2007 03 27</p>	<p>Įstatymo projekto tikslas-patobulinti Socialinių įmonių įstatymą, suteikiant galimybę didesnę negalią turintiems neįgaliesiems palengvinti integracijos į darbo rinką sąlygas (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės)</p>
<p>Atmintinų dienų įstatymo 1 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2135 Data: 2007 03 28</p>	<p>Siekama įtvirtinti kūno kultūros ir sporto dieną, kuri taptų profesine švente ne tik kūno kultūros ir sporto specialistams, bet ir pasyviai, ir aktyviai sportuojantiems bei jiems prijaučiantiems (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).</p>
<p>Įstatymo dėl Europos konvencijos dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos ir Europos konvencijos dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos pakeitimo protokolo ratifikavimo projektas</p>	<p>Ratifikavimas</p>

Numeris: XP-1913(2) Data: 2007 03 28	
Administracinių teisės pažeidimų kodekso 51(3) straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-1932(2) Data: 2007 03 28	Projekto tikslas – suderinti Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 51 ³ straipsnyje vartojamas sąvokas su Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatyme vartojamomis sąvokomis, siekiant išvengti 51 ³ straipsnio taikymo problemų.
Administracinių teisės pažeidimų kodekso 224 ir 259(1) straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 185(5) straipsniu įstatymo projektas Numeris: XP-1957(2) Data: 2007 03 28	Siūloma papildyti Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksą (toliau – Kodeksas) nauju 185 ⁵ straipsniu ir nustatyti, kad už Cigarų ir pypkių klubų steigimo tvarkos ir sąlygų aprašo pažeidimus gali būti skiriama nuo penkių šimtų iki trijų tūkstančių litų dydžio bauda, o už pakartotinį pažeidimą nuo trijų iki penkių tūkstančių litų bauda.
Energetikos įstatymo 5, 19, 20 straipsnių ir Įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Numeris: XP-1970(2) Data: 2007 03 28	Siekiami sustiprinti energetikos įmonių licencijuojamos veiklos skaidrumą ir informacijos viešumą bei Įstatymo projektu siekiama perkelti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/32/EB 22 straipsnio „Panaikinimai“ nuostatas.
Pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-2137 Data: 2007 03 29	Projekto tikslas - numatyti išimtį aukštojo mokslo įstaigoms, t.y. pelno mokesčio įstatyme priskirti šias įstaigas prie nemokančiųjų pelno mokesčio ir tokiu būdu sudaryti sąlygas kuo daugiau asmenų įgyti aukštąjį išsilavinimą (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės)
Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 62 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-1152(2) Data: 2007 03 29	Projekto rengimą paskatino būtinybė nedelsiant spręsti katastrofišką eismo saugumo būklę Lietuvos keliuose lemiančias problemas (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).
Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo 15, 16, 24 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Numeris: XP-1881(2) Data: 2007 03 29	Siekiant nustatyti įmonėms galimybę vadovautis Tarptautiniais apskaitos standartais ir išvengti dvigubo finansinės atskaitomybės sudarymo, Buhalterinės apskaitos įstatymo 3 straipsnį, Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo 15 straipsnį ir Įmonių konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatymo 8 straipsnį siūloma papildyti nuostatomis, leidžiančiomis įmonėms, kurių vertybiniais popieriais neprekiuojama reguliuojamose rinkose, pasirinkti tvarkyti apskaitą ir sudaryti finansinę atskaitomybę pagal Tarptautinius apskaitos standartus (įstatymo pritaikymas prie soc. realybės).

Priedas Nr. 2

2006 m. lapkričio 13 d. dėl teisės aktų, reguliuojančių LR pilietybės santykius, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai

Konstitucinio teismo nutarimas/ Norma prieštaraujanti Konstitucijai	Norma/principas, kuriam prieštarauja	Teisės departamento išvada	Vertinimas dėl neatitikimo Konstitucijai /Pastabos
<p>Pilietybės įstatymo:</p> <p>1 straipsnio 1 punktą (2002 m. rugsėjo 17 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 95-4087) ta apimtimi, kuria įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos piliečiai yra ir tie šiame punkte nurodyti asmenys, kurie turi ir kitos valstybės pilietybę;</p> <p>17 straipsnio (2002 m. rugsėjo 17 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 95-4087) 3 dalis ta apimtimi, kuria nėra nustatyta reikalavimo įgyvendinant teisę į Lietuvos Respublikos pilietybę atsisakyti turimos kitos valstybės pilietybės;</p> <p>17 straipsnio 1 dalies 1 punkto (2002 m. Rugsėjo 17 d. Redakcija; Žin., 2002, Nr. 95-4087) nuostata "jeigu šie asmenys, jų vaikai, vaikaičiai ar provaikaičiai neregistruojami";</p> <p>18 straipsnio 2 dalis (2002 m. rugsėjo 17 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 95-4087);</p>	<p>Konstitucijos 12 straipsnio 2 daliai</p>	<p>Išvada dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo projekto 2002-09-16 nr. i xp – 1473(3)</p>	<p>Diskutuotinas projekto 18 straipsnio 2 dalies nuostatos santykis su Konstitucijos 12 straipsnio nuostata, kad "išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis". Ši konstitucinė nuostata reiškia, kad įstatymų leidėjo diskrecija nustatant atvejus, kai Lietuvos Respublikos pilietis gali būti kartu ir kitos valstybės pilietis, yra ribota, kad įstatymų leidėjas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kai dviguba pilietybė bus ne atskirais (išimtiniais) atvejais, bet taps paplitusiu reiškiniu. Minėta projekto nuostata pagal savo turinį verčia tuo abejoti. Juo labiau, kad iš jos turinio neišku kokiais atvejais ir kas spęs ar asmuo galės įgyti kartu ir kitos valstybės pilietybę, ar negalės.</p> <p>Taip pat svarstyta, ar nevertėtų įstatyme įtvirtinti nuostatos, kad asmuo, norintis tapti Lietuvos Respublikos piliečiu turi ne tik nuolatos gyventi Lietuvoje pagal formalius požymius, bet taip pat ir įrodyti, kad jis faktiškai gyvena Lietuvoje, nes pagal dabartinę sąvoką galimi atvejai, kad asmuo gali faktiškai negyventi Lietuvoje, nors ir atitikti formalius įstatymo nustatomus kriterijus.</p> <p>Projekto 18 straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad "Asmuo gali būti pripažintas netekusiu Lietuvos Respublikos pilietybės, jeigu jis tarnauja kitos valstybės karinėje tarnyboje arba dirba kitos valstybės tarnyboje neturėdamas Lietuvos Respublikos atitinkamų</p>

			institucijų leidimo". Manytume, kad šiuo atveju įstatyme turėtų būti įtvirtinta nuostata, kad tokiam asmeniui apie galimą jo Lietuvos Respublikos pilietybės atėmimą turi būti privalomai pranešama ir išsiaiškinama, ar asmuo nori išlikti Lietuvos Respublikos piliečiu.
1 straipsnio 1 punkto (2002 m. rugsėjo 17 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 95-4087) nuostata "jeigu šie asmenys, jų vaikai, vaikaičiai ar provaikaičiai nerepatrijavo;	Konstitucijos 29 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.		Nėra
18 straipsnio 2 dalis (2006 m. balandžio 6 d. redakcija; Žin., 2006, Nr. 46-1645; 20 straipsnio 2 dalis (2006 m. balandžio 6 d. redakcija; Žin., 2006, Nr. 46-1645) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad iš asmens, norinčio susigrąžinti Lietuvos Respublikos pilietybę, nereikalaujama atsisakyti turimos kitos valstybės pilietybės; 16 straipsnio 1 dalies (2006 m. liepos 18 d. redakcija; Žin., 2006, Nr. 81-3186) nuostata "Lietuvos Respublikos pilietybė išimties tvarka netaikant šio Įstatymo 12 straipsnyje numatytų pilietybės suteikimo sąlygų taip pat gali būti suteikta, kai tai sietina su viešuoju interesu ar Lietuvos Respublikos vardo garsinimu atstovaujant Lietuvai“;	Konstitucijos 12 straipsnio 2 daliai	Išvada dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 12, 18, 20, 26, 28, 30 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto 2006-03-29 nr. xp – 743(2) Išvada dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 straipsnio papildymo įstatymo projekto 2006-07-18 nr. xp – 1566	Nėra Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Konstitucijoje įtvirtintas dvigubos pilietybės draudimas, tačiau pagal Konstitucijos 12 straipsnio 2 dalį atskirais įstatymo numatytais atvejais dviguba pilietybė galima. Konstitucinėje doktrinoje pripažįstama, kad įstatymų leidėjas gali nustatyti atvejus, kuomet dviguba pilietybė galima, tačiau pabrėžiama, kad tokie atvejai gali būti ypač reti (pabraukta mūsų). Tad, suprantama, dviguba pilietybė turėtų būti laikytina ypač reta išimtimi. Pabrėžtina, kad projektu siūlomų minėtų sąlygų suteikti pilietybę nesiejant su nuopelnais Lietuvos Respublikai, Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimas išimties tvarka galėtų būti siejamas su asmens veikla, kuri nebūtų traktuojama kaip nuopelnas Lietuvos Respublikai, tačiau

			pabrėžtina, kad Konstitucinis teismas yra konstatavęs, kad pilietybės suteikimas išimtinias atvejais turi būti siejamas su ypatingais nuopelnais Lietuvos Respublikai, kad asmuo turi ypač reikšmingai prisidėti “prie Lietuvos valstybingumo stiprinimo, Lietuvos galios ir jos autoriteto tarptautinėje bendruomenėje didinimo, kai akivaizdu, jog asmuo jau yra integravęsis į Lietuvos visuomenę” (2003 m. Gruodžio 30 d. Konstitucinio teismo nutarimas).
Dėl Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 39 straipsnio (2001 m. Birželio 26 d. redakcija) 3 dalies, Lietuvos Respublikos muitų tarifų įstatymo 18 straipsnio (1998 m. Vasario 19 d. redakcija) 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai 2006 m. Rugsėjo 26 d.			
Mokesčių administravimo įstatymo 39 straipsnio (2001 m. birželio 26 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 62-2211) 3 dalis ta apimtimi, kuria buvo įtvirtinti finansų ministro įgaliojimai vien savo nuožiūra, bet neviršijant nustatytos 10 punktų ribos, spręsti, kiek punktų padidinti šioje dalyje nurodytą palūkanų normą	Konstitucijos 67 straipsnio 15 punktui, 127 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.	Išvada dėl Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto 2001-06-22 nr. IXP-550(4)	Nėra (Technika, finansinis pagrindimas, atitikimas CK)
Muitų tarifų įstatymo 18 straipsnio (1998 m. Vasario 19 d. Redakcija; Žin., 1998, Nr. 28-727) 3 dalis ta apimtimi, kuria buvo įtvirtinti Finansų ministro įgaliojimai vien savo nuožiūra, bet neviršijant nustatytos 10 punktų ribos, spręsti, kiek punktų padidinti šioje dalyje nurodytą palūkanų normą	Konstitucijos 67 straipsnio 15 punktui, 127 straipsnio 3 daliai, Konstituciniam teisinės valstybės principui.	Išvados dėl Muitų tarifų įstatymo projekto 1998 01 08	Projekto 19 straipsnio nuostata prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalies normai, kurioje numatyta, kad “Tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis”. Kita – nevertinta.
Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 306 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija), 308 straipsnio (2006 m. birželio 1 d. redakcija) 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 324 straipsnio 12, 13 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 377 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija) 9 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 448 straipsnio 7 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 454 straipsnio 5, 6 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 460 straipsnio 4, 5 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 268 straipsnio 3 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 285 straipsnio 2, 5 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 286 straipsnio 1 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 288 straipsnio 4 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 289 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 303 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 320 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 325 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m.			

<p>vasario 28 d. redakcija), 358 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai, taip pat dėl pareiškėjo - seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalies 1 punktą (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 119 straipsnio 5 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio (2003 m. sausio 21 d. redakcija) 1 punktą (2002 m. sausio 24 d. redakcija), Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. vasario 19 d. dekretas nr. 2067 "dėl apygardos teismo teisėjo įgaliojimų pratęsimo", Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. birželio 18 d. dekretas nr. 128 "dėl apygardų teismų skyrių pirmininkų skyrimo" ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismo teisėjas Konstantas Ramelis skiriamas šio teismo civilinių bylų skyriaus pirmininku, neprieštarauja Lietuvos Respublikos konstitucijai 2006 m. rugsėjo 21 d.</p>			
<p>Administracinių bylų teisenos įstatymo:</p> <p>85 straipsnio 3 dalis (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija; Žin., 2000, Nr. 85-2566) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad prieš priimant ir viešai paskelbiant pirmosios instancijos administracinio teismo sprendimą gali būti surašomos tik šio sprendimo išanginė ir rezoliucinė dalys, o aprašomoji ir motyvuojamoji dalys gali būti surašomos vėliau - ne vėliau kaip per septynias darbo dienas nuo sprendimo paskelbimo,</p> <p>139 straipsnio 2 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija; Žin., 2000, Nr. 85-2566) nuostata "kolegijos pirmininkas arba teisėjas pranešėjas <...> praneša, kada bus surašytas visas sprendimas ar nutartis" prieštarauja Lietuvos administracinių bylų teisenos įstatymo 139 straipsnio 3 dalis (2000 m. rugsėjo 19 d. red.)</p>	<p>Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsniui, konstituciniams teisinės valstybės ir teisingumo principams.</p>	<p>Išvada 2000 09 18 Nr. P – 2590(3) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo įstatymo projektas</p>	<p>Nėra</p>
<p>Baudžiamojo proceso Kodekso</p> <p>306 straipsnis (2004 m. liepos 8 d. redakcija; Žin., 2004, Nr. 115-4276)</p> <p>308 straipsnio (2006 m. birželio 1 d. redakcija) 2 dalis (2002 m. kovo 14 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 37-1341)</p> <p>324 straipsnio 12 dalis (2002 m. kovo 14 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 37-1341) ; 13 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 37-1341) nuostata "o kai buvo paskelbta tik rezoliucinė dalis, - per tą patį laiką po jų pasirašymo"</p> <p>377 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija) 9 dalis (2002 m. kovo 14 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 37-1341) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad bylą nagrinėjantis kasacinės</p>	<p>Konstitucijos 109 straipsniui, konstituciniams teisinės valstybės ir teisingumo principams.</p>	<p>Išvada Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto 2001-07-26 Nr. IXP-426(2)</p>	<p>Nėra</p>

<p>instancijos teismas gali, prieš priimdamas nutartį, surašyti ir teismo posėdžių salėje paskelbti tik jos rezoliucinę dalį, teismo posėdžių salėje žodžiu išdėstydamas jos priėmimo argumentus, o aprašomoji ir įžanginė dalys gali būti surašomos ir visa nutartis bylą išnagrinėjusių teisėjų pasirašoma vėliau - ne vėliau kaip per septynias dienas po nutarties priėmimo, o teismo pirmininko ar Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko sutikimu - per keturiolika dienų po nutarties priėmimo,</p> <p>448 straipsnio 7 dalis (2002 m. kovo 14 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 37-1341) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad bylos atnaujinimo dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių klausimą nagrinėjanti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus trijų teisėjų kolegija gali, prieš priimdama nutartį, surašyti ir teismo posėdžių salėje paskelbti tik jos rezoliucinę dalį, kolegijos pirmininkui teismo posėdžių salėje žodžiu išdėstant jos priėmimo argumentus, o aprašomoji ir įžanginė dalys gali būti surašomos ir visa nutartis bylą išnagrinėjusių teisėjų pasirašoma vėliau - ne vėliau kaip per tris dienas po nutarties priėmimo</p> <p>454 straipsnio 5 dalis (2002 m. kovo 14 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 37-1341) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad baudžiamosios bylos atnaujinimo dėl aiškiai netinkamo baudžiamojo įstatymo pritaikymo klausimą nagrinėjanti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus trijų teisėjų kolegija arba šio skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija, arba tokį klausimą plenarinėje sesijoje nagrinėjantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius gali, prieš priimdama (priimdamas) nutartį, surašyti ir teismo posėdžių salėje paskelbti tik jos rezoliucinę dalį, kolegijos pirmininkui teismo posėdžių salėje žodžiu išdėstant pagrindinius jos priėmimo argumentus, o aprašomoji ir net įžanginė dalys gali būti surašomos ir visa nutartis bylą išnagrinėjusių teisėjų pasirašoma vėliau - ne vėliau kaip per tris dienas po nutarties priėmimo</p> <p>454 straipsnio 6 dalis (2002 m. kovo 14 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 37-1341) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad baudžiamosios bylos atnaujinimo dėl aiškiai netinkamo baudžiamojo įstatymo pritaikymo klausimą plenarinėje sesijoje nagrinėjančio Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus priimtą nutartį pasirašo plenarinės sesijos pirmininkas ir</p>			
---	--	--	--

<p>pranešėjas, o ne visi tą nutartį priėmę teisėjai (nesvarbu, balsavę už ar prieš tokią nutartį),</p> <p>460 straipsnio 4 dalis (2002 m. kovo 14 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 37-1341) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad prašymą ar teikimą atnaujinti baudžiamąją bylą dėl Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto arba Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo nagrinėjanti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo trijų teisėjų kolegija gali, prieš priimdama nutartį, surašyti ir teismo posėdžių salėje paskelbti tik jos rezoliucinę dalį, žodžiu išdėdėsiusi jos priėmimo svarbiausius argumentus</p> <p>460 straipsnio 5 dalis (2002 m. kovo 14 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 37-1341) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus trijų teisėjų kolegijos ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus nutarties dėl baudžiamosios bylos atnaujinimo dėl Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto arba Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo išanginė ir aprašomoji dalys gali būti surašomos ne prieš priimant ir viešai (teismo posėdžių salėje) paskelbiant atitinkamą nutartį, o vėliau - ne vėliau kaip per dešimt dienų nuo tos nutarties priėmimo, taip pat kad jeigu nutartį dėl baudžiamosios bylos atnaujinimo dėl Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto arba Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo priima plenarinėje sesijoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius, tą nutartį pasirašo tik plenarinės sesijos pirmininkas ir teisėjas pranešėjas, o ne visi tą nutartį priėmę teisėjai</p>			
<p>Civilinio proceso kodekso:</p> <p>268 straipsnio 3 dalis (2002 m. vasario 28 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 36-1340) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad pirmosios instancijos teismo sprendimas gali būti priimamas ir paskelbiamas surašius tik jo išanginę bei rezoliucinę dalis, teismo posėdžių salėje trumpai žodžiu išdėstant sprendimo motyvus, o aprašomoji ir motyvuojamoji sprendimo dalys gali būti surašomos vėliau - ne vėliau kaip per penkias dienas nuo sprendimo paskelbimo;</p>	<p>Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsniui, konstituciniams teisinės valstybės ir teisingumo principams.</p>	<p>Išvada dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (iv – vii dalys) projekto 2002 02 12 nr. Ixp-1127(2)</p> <p>Išvada dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso iv - vii dalių projekto</p>	<p>Nėra</p> <p>Tik formos reikalavimai, bei vertinamas atitikimas kitiems įstatymams.</p> <p>Nėra</p>

<p>288 straipsnio 4 dalis (2002 m. vasario 28 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 36-1340) ta apimtimi, kuria teismui neleidžiama už akių priimtus sprendimus peržiūrėti ir tokiais atvejais, kai jam yra pateikiami tokie įrodymai, kurie patvirtina, kad tas sprendimas buvo akivaizdžiai neteisingas, kad juo buvo akivaizdžiai pažeistos asmens teisės;</p> <p>289 straipsnio 2 dalis (2002 m. vasario 28 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 36-1340) ta apimtimi, kuria teismui neleidžiama priimti pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo tais atvejais, kai jam yra pateikiami įrodymai, kad priimant sprendimą už akių buvo padaryta akivaizdi teismo klaida, taip pat tais atvejais, kai jam yra pateikiami tokie įrodymai, kurie patvirtina, kad tas sprendimas buvo akivaizdžiai neteisingas, prieštarauja;</p> <p>289 straipsnio 2 dalis (2002 m. vasario 28 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 36-1340) ta apimtimi, kuria teismui neleidžiama priimti pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo tais atvejais, kai jam yra pateikiami įrodymai, kad priimant sprendimą už akių buvo padaryta akivaizdi teismo klaida, taip pat tais atvejais, kai jam yra pateikiami tokie įrodymai, kurie patvirtina, kad tas sprendimas buvo akivaizdžiai neteisingas, prieštarauja</p> <p>325 straipsnio 2 dalis (2002 m. vasario 28 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 36-1340) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad apeliacinės instancijos teismo sprendimas (nutartis) gali būti priimamas (priimama) ir teismo posėdžių salėje paskelbiamas (paskelbiama) surašius tik jo išanginę bei rezoliucinę dalis, teismo posėdžių salėje trumpai žodžiu išdėstant sprendimo motyvus;</p> <p>325 straipsnio 3 dalis (2002 m. vasario 28 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 36-1340) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad apeliacinės instancijos teismo sprendimo (nutarties) aprašomoji ir motyvuojamoji dalys gali būti surašomos vėliau - ne vėliau kaip per keturiolika dienų nuo sprendimo (nutarties) priėmimo dienos;</p> <p>358 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija;</p>		2001 11 12 nr. Ixp - 1127	
---	--	---------------------------	--

<p>Žin., 2002, Nr. 36-1340) nuostata, kad kasacinės instancijos teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos nutarimą pasirašo tik sesijos posėdžio pirmininkas ir pranešėjas, o ne visi tą nutartį priėmę teisėjai;</p> <p>358 straipsnio 3 dalis (2002 m. vasario 28 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 36-1340) ta apimtimi, kuria nustatyta, jog kasacinės instancijos teismo nutartis (nutarimas) gali būti priimama (priimamas) surašius tik jos (jo) išanginę bei rezoliucinę dalis ir nesurašius aprašomosios bei konstatuojamosios dalių;</p>			
<p>Dėl Lietuvos Respublikos žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 3 straipsnio (2001 m. Kovo 13 d. Redakcija) 3 dalies ir 7 straipsnio (2001 m. Rugsėjo 19 d. Kovo 13 d. Redakcija) 7 dalies atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai 2006 m.</p>			
<p>Žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 3 straipsnio (2001 m. kovo 13 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 28-895) 3 dalies nuostata "Ši teisė <...> nepaveldima"</p>	<p>30 straipsnio 2 daliai, 109 straipsniui, konstituciniams teisingumo ir teisinės valstybės principams.</p>	<p>Išvada 2000 10 09 Nr. P- 2949 Lietuvos Respublikos žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 3, 4, 5, 6 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas</p>	<p>Alternatyvių projektų Teisės departamente negauta. Projektas iš esmės atitinka juridinės technikos reikalavimus.</p>
<p>Žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 7 straipsnio (2001 m. kovo 13 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 28-895) 7 dalies nuostata "Atlygintinos moralinės žalos dydis <...> negali būti didesnis kaip dešimt tūkstančių litų" prieštaravo</p>	<p>30 straipsnio 2 daliai, 109 straipsniui, konstituciniams teisingumo ir teisinės valstybės principams.</p>	<p>2000 10 09 Nr. P- 2949 Lietuvos Respublikos žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 3, 4, 5, 6 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas</p>	<p>Alternatyvių projektų Teisės departamente negauta. Projektas iš esmės atitinka juridinės technikos reikalavimus.</p>
<p>Dėl Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 straipsnio ir Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnio (2002m. lapkričio 5 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai 2006 m. gegužės 12 d.</p>			
<p>Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija; Žin.,2002, Nr. 112-4974) nuostata "Žemė Vyriausybės nustatyta tvarka suteikiama nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams: <...> 1) apdovanotiems Vyčio Kryžiaus</p>	<p>Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 2 daliai, 128</p>	<p>Išvada dėl žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo ir 10</p>	<p>Nėra Forma</p>

<p>ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių fizinių asmenų sutuoktiniams, o jeigu sutuoktinio nėra, - tėvams (itėviams) arba vaikams (įvaikiams) - Vyriausybės nustatyto dydžio vienas žemės sklypas individualiai statybai, jeigu jų prašymai dėl žemės sklypo suteikimo nuosavybėn neatlygintinai pateikti iki Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo įsigaliojimo (2002 m. liepos 3 d.)"</p>	<p>straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.</p>	<p>straipsnio papildymo įstatymo projekto 2001-11-12 nr.ixp-656(2)</p> <p>Išvada dėl žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo ir 10 straipsnio papildymo įstatymo projekto 2001-07-17 nr.ixp-656</p>	<p>Alternatyvių projektų teisės departamente negauta. Projektas iš esmės atitinka juridinės technikos reikalavimus.</p>
<p>Dėl Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 3 straipsnio 6 dalies (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai 2006 m. gegužės 10 d.</p>			
<p>Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 3 straipsnio 6 dalies (2003 m. balandžio 10 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. 38-1737) nuostatos "Vykdyma referendumus <...> Vyriausioji rinkimų komisija <...> 5) organizuoja referendumo dėl Lietuvos Respublikos dalyvavimo tarptautinėse organizacijose papildomą biuletenių, kuriuose kartu su referendumo biuletenio tekstu valstybine kalba yra šio teksto vertimas į savivaldybės teritorijoje tradiciškai gausiai gyvenančios tautinės mažumos kalbą, spausdinimą. Šie biuleteniai naudojami balsuojant tose referendumo apylinkėse, kuriose tradiciškai gausiai gyvena tautinė mažuma, ir balsuojant miesto, rajono paštuose"</p>	<p>Konstitucijos 14 straipsniui</p>	<p>Išvada dėl Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 3 straipsnio papildymo įstatymo projekto 2003-01-20 nr.ixp-2223</p> <p>Išvada dėl Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 3 straipsnio papildymo įstatymo projekto 2003-01-28 nr.ixp-2223(2)</p> <p>Išvada Dėl vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 3 straipsnio papildymo įstatymo projekto 2003-04-03 nr. Ixp - 2472</p>	<p>Projektas iš esmės atitinka juridinės technikos reikalavimus. Redaguojant projektą reikėtų žymose "Projektas" ir "Projekto lyginamasis variantas" išbraukti žodį "įstatymo" ir projekto numerio pradžią "IXP-".</p> <p>Alternatyvių projektų Teisės departamente negauta. Projektas iš esmės atitinka juridinės technikos reikalavimus.</p>
<p>Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 56 straipsnio 2 dalies (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 3 dalies (2003 m. Sausio 21 d. Redakcija), 4, 5, 6</p>			

<p>dalių (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 57 straipsnio 3 dalies (2003 m. Sausio 28 d. Redakcija), 63 straipsnio 4 dalies (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 70 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 71 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 72 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 73 straipsnio 2 dalies (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 74 straipsnio 1 dalies (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 75 straipsnio 1 dalies (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 76 straipsnio 2 dalies (2003 m. Sausio 21 d. Redakcija), 77 straipsnio 3 dalies (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 78 straipsnio 2 dalies (2003 m. Sausio 21 d. Redakcija), 79 straipsnio 2 dalies (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 81 straipsnio 3, 7 dalių (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 90 straipsnio 3, 7 dalių (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 119 straipsnio 2, 5 dalių (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 120 straipsnio 3, 4 punktų (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), 128 straipsnio 2 dalies (2002 m. Sausio 24 d. Redakcija), Lietuvos Respublikos įstatymo "Lietuvos Aukščiausiojo teismo statutas" 11 straipsnio 3 dalies 13 punkto (1996 m. Liepos 4 d. Redakcija), 17 straipsnio 1, 3 dalių (1995 M. Balandžio 18 d. Redakcija), 4 dalies (1996 m. Liepos 4 d. Redakcija), 18 straipsnio 3 dalies (1995 m. Balandžio 18 d. Redakcija) ir Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. Vasario 10 d. Dekreto nr. 2048 "dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo" 1 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai 2006 m. Gegužės 9 d.</p>			
<p>Teismų įstatymo 56 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649), 3 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. 17-700), 4, 5, 6 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649)</p>	<p>112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.</p>	<p>Išvada dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 55, 56, 65, 76, 78, 120 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo 55¹ ir 69¹ straipsniais įstatymo projekto 2003-01-16 nr. Ixp - 2111(2)</p>	<p>Konstitucijos 84 str. 11 d. ir 112 str. 2, 3, 4 ir 5 d. nustatyta prezidento kompetencija formuojant teisminę valdžią. Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų pataria specialii įstatymo numatyta teisėjų institucija. Jokie kiti subjektai, išskyrus konstitucijoje numatytą patariamąją teisėjų instituciją, negali varžyti prezidento kompetencijos formuojant teisminę valdžią (LR KT 1999 m. Gruodžio 21 d. Nutarimas). Įstatymu suregulavus teisėjų paskyrimo ar paaukštinimo klausimus taip, kad prezidentas taptų tiesiogiai ar netiesiogiai priklausomas nuo konstitucijoje nenumatytų institucijų, gali būti pažeistas konstitucinis valdžios sąrangos principas. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal teikiamą projekto redakciją nėra aišku, kokia tvarka prezidentas turėtų įgyvendinti konstitucijoje numatytas teisminės valdžios formavimo funkcijas tais atvejais, kai nėra galimybės per 30 dienų po atrankos komisijos išvados prašyti teismų tarybos patarimo dėl praėjusių atranką. Arba atrankos komisija nepateikia prezidentui išvados teisės aktų nustatytais terminais.</p>
<p>Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. 12-440)</p>	<p>109 straipsnio 2, 3 dalims, konstituciniam</p>	<p>Išvada dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 48 ir 57 straipsnių pakeitimo</p>	<p>Nėra</p>

	teisinės valstybės principui.	įstatymo projekto 2003-01-14 nr. i xp-2073(2)	
Teismų įstatymo 63 straipsnio 4 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649), 70 straipsnio 2, 3 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649), 71 straipsnio 2, 3 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649), 72 straipsnio 2, 3 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649)	5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui	Išvada dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo projekto 2002-03-12 nr. i xp-730(3)	Nėra
Teismų įstatymo 74 straipsnio 1 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl apylinkės teismo, apygardos teismo, apygardos administracinio teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo, skyriaus pirmininko skyrimo, 75 straipsnio 1 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl Vyriausiojo administracinio teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo skyrimo, 76 straipsnio 2 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. 17-700), 77 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649), 78 straipsnio 2 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. 17-700)	5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui	Išvada dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo projekto 2002-03-12 nr. i xp-730(3)	Nėra
90 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649); 90 straipsnio 7 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649)	5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktu, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.	Išvada dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo projekto 2002-03-12 nr. i xp-730(3)	Nėra

<p>Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad į Teismų tarybą įeina ne tik teisėjai, bet ir kiti asmenys“ ;</p> <p>Teismų įstatymo 119 straipsnio 5 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649) nuostata "Teismų tarybos pirmininku pagal pareigas yra Aukščiausiojo Teismo pirmininkas;</p> <p>81 straipsnio 7 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649)</p>	<p>112 straipsnio 5 daliai, 5 straipsnio 2 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.</p> <p>5 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.</p> <p>Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.</p>		
<p>120 straipsnio 3, 4 punktai (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 17-649)</p>	<p>5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui,</p>	<p>Išvada dėl teismų įstatymo 55, 56, 65, 76, 78, 120 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo 55(1) ir 69(1) straipsniais įstatymo</p>	<p>Nėra</p>

	konstituciniam teisinės valstybės principui.	projektui 2003 01 17	
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas" 11 straipsnio 3 dalies 13 punktas (1996 m. liepos 4 d. redakcija; Žin., 1996, Nr. 67-1601), 17 straipsnio 1, 3 dalys (1995 m. balandžio 18 d. redakcija; Žin., 1995, Nr. 36-887), 4 dalis (1996 m. liepos 4 d. redakcija; Žin., 1996, Nr. 67-1601), 18 straipsnio 3 dalis (1995 m. balandžio 18 d. redakcija; Žin., 1995, Nr. 36-887)	5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 1112 punktui, 5 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui	Išvada 1996 05 03 Nr. 2282 Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto	Nėra forma
Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo 3 straipsnio 4 dalies (2002 m. Gruodžio 10 d. Redakcijos), 5 straipsnio 4 dalies (2002 m. Gruodžio 10 d. Redakcija), 7 straipsnio (2002 m. Gruodžio 10 d. Redakcija), 8 straipsnio (2002 m. Gruodžio 10 d. Redakcija), 9 straipsnio (2002 m. Gruodžio 10 d. Redakcija), 11 straipsnio (2002 m. Gruodžio 10 d. Redakcija), Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo Pakeitimo įstatymo (2002 m. Gruodžio 10 d. Redakcija) 2 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 dalies (2002 m. Gruodžio 10 d. Redakcija), 62 straipsnio 12 dalies (2000 m. Lapkričio 21 d. Redakcija), Lietuvos Respublikos vyriausybės 2003 m. Gruodžio 3 d. Nutarimo nr. 1525 "dėl vyriausybės atstovo Marijampolės apskrčiai atleidimo", Lietuvos Respublikos vyriausybės 2003 m. Gruodžio 3 d. Nutarimo nr. 1526 "dėl vyriausybės atstovo Panevėžio apskrčiai atleidimo", Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. Gruodžio 3 d. Nutarimo nr. 1527 "dėl Vyriausybės atstovo šiaulių apskrčiai atleidimo", Lietuvos Respublikos vyriausybės 2003 m. Gruodžio 3 d. Nutarimo nr. 1528 "dėl vyriausybės atstovo telšių apskrčiai atleidimo" 1 punkto, Lietuvos Respublikos vyriausybės 2003 m. Gruodžio 3 d. Nutarimo Nr. 1529 "dėl vyriausybės atstovo vilniaus apskrčiai atleidimo", Lietuvos Respublikos vyriausybės 2003 m. Gruodžio 10 d. Nutarimo nr. 1578 "dėl vyriausybės atstovo šiaulių apskrčiai" 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai			
Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo 3 straipsnio 4 dalis (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija; Žin., 2002, Nr.127-5748)	Konstitucijos 35 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.	Išvada dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymo projekto 2002-12-09 nr. Ixp-1938(2)	Nėra
3 straipsnio 4 dalis (2004 m. birželio 8 d. redakcija; Žin., 2004, Nr.98-3626)	35 straipsnio 1 daliai,	Išvada savivaldybių administracinės	Nėra

	konstituciniam teisinės valstybės principui.	priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymo projektui 2004-06-07 nr. Ixp – 3029(3)	
Valstybės tarnybos įstatymo 62 straipsnio 12 dalyje (2000 m. lapkričio 21 d. redakcija; Žin., 2000, Nr. 102-3213) įtvirtinta taisyklė, kad politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas gali tapti karjeros valstybės tarnautoju ne bendrais pagrindais, taikomais asmenims, siekiantiems stoti į valstybinę tarnybą, o ex lege,	29 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 1 daliai.		
Dėl Lietuvos Respublikos žemės ūkio paskirties žemės lietuvos respublikos konstitucijai ir dėl Pareiškėjo - lietuvos respublikos seimo narių grupės prašymo Ištirti, ar lietuvos respublikos žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo laikinojo įstatymo (2003 m. Sausio 28 d. Redakcija) 4 Straipsnis neprieštarauja lietuvos respublikos konstitucijai 2006 m. Kovo 30 d.	Įsigijimo laikinojo įstatymo (2004 m. Liepos 15 d. Redakcija) 4 Straipsnio atitikties	Ištirti, ar lietuvos respublikos žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo laikinojo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto 2004-07-15 nr. Ixp-3127 (2)	Nėra
Žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo laikinojo įstatymo (2004 m. liepos 15 d. redakcija; Žin., 2004, Nr. 124-4490) 4 straipsnio 1 dalies 1 punktas ta apimtimi, kuria nustatyta, kad fiziniams asmenims leidžiamos išigyti nuosavybės teise žemės ūkio paskirties žemės plotų maksimalus dydis yra ne 2000 ha, bet 300 ha;	29 straipsnio 1 dalies 46 straipsnio 4 dalies nuostatai "įstatymas <...> saugo sąžiningos konkurencijos laisvę", 48 straipsnio 1 dalies nuostatai "kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti verslą".	Išvada dėl Lietuvos Respublikos žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo laikinojo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto 2004-07-15 nr. Ixp-3127 (2)	Nėra
Žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo laikinojo įstatymo (2004 m. liepos 15 d. redakcija; Žin., 2004, Nr. 124-4490) 4 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostata "Asmuo, iki šio įstatymo įsigaliojimo išgijęs didesnę kaip 300 ha žemės ūkio paskirties žemės plotą, pagal šį įstatymą žemės ūkio paskirties žemės išigyti negali" ta apimtimi, kuria įtvirtinta, kad asmenims, iki šio įstatymo įsigaliojimo išgijusiems didesnę kaip 300 ha žemės ūkio paskirties žemės plotą, pagal šį įstatymą draudžiama išigyti nuosavybės teise žemės ūkio paskirties žemės tiek, kad bendras jam nuosavybės teise priklausančios žemės ūkio paskirties žemės	29 straipsnio 1 dalies 46 straipsnio 4 dalies nuostatai "įstatymas <...> saugo sąžiningos konkurencijos laisvę", 48 straipsnio 1		Nėra

plotas būtų ne didesnis kaip 2000 ha,	dalis nuostat		
Dėl Lietuvos Respublikos konstitucinio teismo įstatymo 62 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 69 straipsnio 4 dalies (1996 m. liepos 11 d. redakcija), Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 11 straipsnio 3 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 96 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai 2006 m. kovo 28 d.			
Konstitucinio Teismo įstatymo 62 straipsnio 1 dalies 2 punktas (Žin., 1993, Nr. 6-120)	Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 107 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.	Nėra išvadų	
Dėl Lietuvos Respublikos peticijų įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 10 straipsnio 4 dalies ir 16 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai 2006 m. sausio 26 d.			
Peticijų įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 2 punktas	95 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui	1999 07 07 Nr. P-1173(2) dėl Lietuvos Respublikos peticijos įstatymo projekto	Nėra
10 straipsnio 4 dalies nuostata "sprendimas atsisakyti tenkinti skundą yra galutinis ir neskundžiamas" ta apimtimi, kuria įtvirtinta, jog asmuo, manantis, kad Seimo, savivaldybės tarybos sprendimas atsisakyti tenkinti skundą dėl peticijų komisijos sprendimo nepripažinti kreipimosi peticija ar peticijos nepriimti nagrinėti nėra grindžiamas Lietuvos Respublikos peticijų įstatyme ar kituose įstatymuose nustatytais pagrindais arba yra grindžiamas tokiais pagrindais, kurie nėra nustatyti Lietuvos Respublikos peticijų įstatyme ar kituose įstatymuose, negali tokio sprendimo apskųsti teismui	30 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 2 ir 3 dalims.	1998 05 20 Nr. P-1173 1999 05 31 Nr. P-1173(2)A(2) dėl Lietuvos Respublikos peticijos įstatymo projekto	Nėra